

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ 18'

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1949

ΑΡΙΘ. 97.

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

“Όταν μιλάμε για την ύπαιθρο, για την Ελλάδα μιλάμε. “Ας μη μᾶς ἐπηρεάσῃ ἡ σημερινὴ ἀστυφιλία. “Ἄλλοτε ἡ Ἑλλάς ἦταν μόνον ὑπαιθρος. “Ό,τι ἐκλεκτό, ὅσο καὶ μεγάλο ἔχει σήμερα στὴν καρδιά της ἡ φυλὴ μας στὴν ὑπαιθρο τὸ ὀφείλει. Τὸ ξεχνάμε βέβαια, αὐτό. Μᾶς παρασύρει ἡ σημερινὴ μορφή τῶν πραγμάτων ποὺ κάνει σαφῆ διάκρισι μετὰ τῆς ἀστικῆς καὶ τῆς ἀγροτικῆς Ἑλλάδος. Μᾶς παρασύρει τὸ γεγονός ὅτι τὰ τελευταῖα τριάντα χρόνια, ποὺ ἡ Ἑλλάς ἀναπτύχθηκε βιομηχανικῶς, μᾶς ἔκαναν νὰ λησιμονήσωμε τὰ διακόσια εἴκοσι χρόνια (γιατὶ γύρω στὸ 1700 εἶναι τὸ ξεκίνημα τῆς νέας μας ἱστορίας) τῆς νεοελληνικῆς ἀγροτικῆς μας ζωῆς.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων κατὰ τὰ τελευταῖα τριάντα χρόνια καὶ ἡ ὑδροκεφαλικὴ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν τριῶν-τεσσάρων μεγάλων πόλεων, μᾶς ἐπιβάλλει βέβαια σήμερα νὰ μιλοῦμε περὶ ἀστικῆς καὶ ἀγροτικῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ, τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα, τέτοια διακρίσεις δὲν ὑπῆρχε. Καὶ τὰ διακόσια αὐτὰ χρόνια ἀποτελοῦν τὰ 4/5 τῆς νεοελληνικῆς μας ἱστορίας.

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἡ Ἑλλάς ἦταν, ὅπως τὴν περιγράφει ἡ γεωγραφία τοῦ παλιοῦ Σχολαρχείου, μόνον ὀρεινὴ καὶ ἀγροτικὴ χώρα. Ὁ σημερινὸς Ἕλληνας τῶν πόλεων δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾷ πὼς οἱ δυὸ αὐτοὶ αἰῶνες τῆς ἐθνικῆς ζωῆς στὴν ὑπαιθρο ἐτοίμασαν τὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια τοῦ βιομηχανοποιημένου ἀστικοῦ κέντρου. Δὲν πρέπει νὰ λησιμονῇ κανεὶς ὅτι ἀπὸ τὸ χωριὸ ἢ τὴν κομόπολι ξεκίνησε ὁ πατέρας του ἢ, τοῦλάχιστον, ὁ παπποῦς του. Ὁ Ἕλληνας ποὺ

ζῆ σήμερα στὴν Ἀθήνα στὸν Πειραιᾶ στὴν Πάτρα στὴν Θεσσαλονίκη καὶ στὸ Βόλο ἔχει τὴν προῖστορία του καὶ τὴν καταβολὴ του στὸ ἑλληνικὸ χωριό, στὴν ἑλληνικὴ ὑπαιθρο, σ' αὐτὴ τὴν ὑπαιθρο ποὺ τόσο δοκιμάζεται σήμερα. Ἀπὸ τὸν Ἕλληνα τῆς πόλεως θὰ εἶχε κανεὶς τὴν ἀξίωσι νὰ γνωρίζῃ τί ὀφείλει ἢ προστεύουσα καὶ ἡ μεγαλοῦπολις στὴν ὑπαιθρο, καὶ νὰ μὴν εἶναι κανεὶς ὑποχρεωμένος νὰ καταφεύγῃ στὴν ἱστορία γιὰ νὰ τοῦ τῆμίση.

Θὰ εἶχε τὴν ἀξίωσι, ὁ κάπως στεγνὸς ἄνθρωπος τῆς μεγαλοπόλεως νὰ εἶχε αἰσθανθῇ, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῇ, σὰν ἐντελῶς δικό του, τὸν σημερινὸ πόνο τῆς ὑπαιθρου. Ἀκριβῶς ὅπως κι' ἐκεῖνος ὁ ἀστὸς ποὺ ἔχει ἀκόμα συγγενεὶς στὰ χωριά μας, στὰ 6982 κατεστραμμένα ἑλληνικὰ χωριά, ἀναγκαστικὰ ἤλθε πρὸ κοντὰ στὸν πόνο τοῦ ἀγρότη, γιατί οἱ δηλώσεις, οἱ ἐπιδρομές, οἱ ἐμπρησμοί, οἱ ὀμηρίες, οἱ ἀπαγωγές, οἱ στρατολογίες, τὸ παιδομάζωμα, τοὺς στέρησαν τὸν ἀδελφό, τὴν ἀδελφῆ ἢ τὸν γεννῆτορα καὶ αἰσθάνθηκε τὴν πικρὴ γεῦσι τῆς σκληρῆς δοκιμασίας μέσα στὸ σπίτι του.

Ἔτσι καὶ ὁ καθένας θάπρεπε τοῦ ἀγνωστοῦ ἀγρότη τοὺς πόνους καὶ τίς ταλαιπωρίες νὰ τίς θεωρῇ δικές του. Τί σημασία ἔχει τὸ γεγονός ὅτι συγγενικοὶ δεσμοὶ αἵματος δὲν συνδέουν πολλοὺς Ἕλληνας τῶν πόλεων μὲ τὸν Ἕλληνα τῆς ὑπαιθρου; Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἔχει νὰ δείξῃ πὼς οἱ δεσμοὶ τῶν θυσῶν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ δίνουν πνευματικὸ νόημα στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας κι' ὅτι οἱ δεσμοὶ αὐτοὶ τῶν θυσῶν εἶναι, πολλὰς φορὲς, ἰσχυρότεροι ἀπὸ τοὺς δεσμοὺς συγγενείας. Τώρα, τὸ καθῆκον τῆς στιγμῆς

ἐπιτάσσει, ὅ, τι τυχὸν δὲν ἔγινε στὸ παρελθόν, νὰ γίνῃ σήμερα. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀντίληψιν πὼς τῶν Ἑλλήνων ὁ πόνος εἶναι ἕνας, πρέπει ὅλοι μας νὰ ἀντικρούσωμε τὸν πόνου τοῦ χωριοῦ.

Σήμερα πού οἱ κατατρεγμοὶ τῶν Γερμανῶν, οἱ προσηλακισμοὶ τῶν Ἰταλῶν δὲν ὑπάρχουν, καὶ ἡ λύμη τοῦ συμμοριτισμοῦ, ὕστερα ἀπὸ τὶς τελευταῖες νίκες τοῦ στρατοῦ μας ὅλο καὶ ξεμακραινεῖ πρέπει νὰ ἰδοῦμε, μὲ ἀνοικτὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας, τὸ δράμα τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου, ἕνα δράμα ἀνήκουστο, τεράστιο σὲ ἔκτασι καὶ μὲ ἀνεπύλωτες τὶς πληγές του.

6982 χωριά λεηλατήθηκαν.

Δεκάδες χιλιάδες σπῖτια ἐρημώθηκαν.

700.000 χωρικοὶ ξεριζώθηκαν καὶ γνώρισαν τὴν προσφυγίαν.

28.000 ἀγροτόπουλα ἄρπαξε τὸ παιδομάζωμα τῶν νέων Σελήμ.

Τὸ 1/3 τῶν δασῶν τῆς Ἑλλάδος ἔχει καταστροφῆ.

Τὰ 80% τῆς κτηνοτροφίας μας δὲν ὑπάρχουν (μόνο τὰ αἰγοπρόβατα πού ἄρπαξαν οἱ συμμοριτῆς ἀνέρχονται σὲ 1253580).

Ἐρημωμένη καὶ σπαραγμένη, χωρὶς γεφύρια, χωρὶς ὕδραγωγεία, χωρὶς κτίρια, χωρὶς σχολεῖα, χωρὶς νοσοκομεία, χωρὶς στοργή, ἡ ἑλληνικὴ ὑπαίθρος ζῆ τὴν ὑπέροχτη δοκιμασία τῆς. Ἐξ ἄλλου οἱ θυσίες αἵματος πού ἔχει προσφέρει εἶναι ἀσύλληπτες.

Ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου μέχρι καὶ σήμερα, οἱ ἀγρότες, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη κατηγορία Ἑλλήνων, εἶτε ὡς ἀπλοὶ τυφεκιοφόροι—καὶ εἶναι γνωστὸ πὼς τὰ σύγχρονα ὅπλα μὲ τὶς ἐξελλίξεις καὶ τὶς ἐιδικότητές του ἀπορροφοῦν ὅλους τοὺς ἐγγραμματάτους, ἀφήνοντας τὴν κυρίως γραμμὴν τοῦ πυρὸς στοὺς τυφεκιοφόρους τῶν ὀλίγων γραμματῶν, δηλαδὴ τοὺς ἀγρότες μας—εἶτε ὡς θύματα τῶν Γερμανοϊταλῶν καὶ τῶν Σλαβῶν, εἶναι ἐκεῖνοι πού μαζὺ μὲ τὰ στελέχη τοῦ στρατοῦ μας, τοὺς ἀξιοματικούς μας, περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἑλληνας προσφέρουν τὴν ζωὴν τους ὀλοκαῖωμα καὶ θυσία στὸν κοινὸ ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα. Τὸ αἷμα τῶν

παιδιῶν τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου, καθ' ὅλο τὸ διάστημα τῶν τελευταίων ἑννέα ἐτῶν δὲν ἔπαυσε νὰ ποτίζει τὴν γῆ τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλοτε, πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, στὸ μνημεῖο τῶν ἡρώων τοῦ κάθε χωριοῦ, τὰ ὀνόματα τῶν πεσόντων στοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους 1912-13 καὶ στὸν πρῶτο παγκόσμιον πόλεμο, δὲν ἦταν περισσότερα ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν πού ἦταν γραμμένα στὴν εἴσοδο τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ.

Σήμερα ὁμως ὑπάρχουν ἑλληνικὰ χωριά πού οὔτε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἄνδρες τους δὲν βρίσκεται στὴ ζωὴ. Εἶναι τὰ Δίστομα, τὰ Καμμένα, τὰ Μεσοβούνια, τὰ Καλάδρυτα... Σήμερα τὰ χωριά μας ἔχουν χάσει τὴ ζωτικότητά τους καὶ εἶναι μαρμαρωμένα καὶ ἄψυχα, γιατί τοὺς λείπουν τὰ γεροδεμένα μπράτσα πού θὰ τοὺς ἔδιναν σφρίγγος καὶ ζωντάνεια. Στὴν ὑπαίθρου δὲν ὑπάρχει οἰκογένεια πού νὰ μὴν εἶναι μαυροπυμένη, νὰ μὴ θρηνητογῆ γιὰ τὸν χαμὸ τῶν δικῶν της, πού νὰ μὴν ἔχη χάσει τοὺς προστάτες της καὶ νὰ μὴ περιθάλπῃ τὰ ὄρφανά της.

Σὲ ὀρισμένες περιφέρειες τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἡλείου καὶ τῆς Μακεδονίας, δὲν ὑπάρχουν ἀνδρικοὶ ἐργατικά χέρια καὶ μόνο γυναῖκες μοχθοῦν στὴν καλλιέργεια τῆς τόσο λίγο καρπερῆς ἑλληνικῆς γῆς. Γέροι λαπποῦδες καὶ ἀνήλικα ἐγγόνια εἶναι τὸ συνηθισμένο θέαμα τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ μας. Ἐξηντάρηδες καὶ νήπια, μέσα σ' ἕνα πλῆθος μαυροφόρων γυναικῶν, ἀποτελοῦν τὸν πλῆθυσμὸ τῶν χωριῶν μας. Λιγοστοὶ οἱ νέοι καὶ οἱ μεσόκοποι ἄνδρες. Ὁ πόλεμος, οἱ κατακτηταὶ, καὶ οἱ ἔξοντωτικοὶ διωγμοὶ τῶν κομμουνιστῶν ἔχουν ἐξαφανίσει τὴν ἐκλεκτὴ μερίδα τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου, τὴν οὐσία τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ζωτικότητός της. Ἡ ὑπαίθρος ἔχει ἀπορφανισθῆ ἀπὸ τοὺς ἀγρότες της. Δέκα χρόνια, τώρα, γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ τὴν ἔχουν κουρσέψει ἀμείλικτα.

Ὡς τώρα, κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲν ἦταν εἰς θέσιν νὰ συλλάβῃ τὴν ἔκτασι καὶ τὴν σημασία τῆς ἐρημώσεως τῆς ὑπαίθρου μας. Τελευταία, ὁμως, ἕνα γεγονός κατώρθωσε νὰ εὐρύνη τὸν ὀπτικὸ μας κύκλον, νὰ μᾶς ξυπνήσῃ, κα' ἔτσι νὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀντακρού-

σομε το πρόβλημα σ' όλο του το πλάτος. Τό γεγονός αυτό είναι ο επαναπατρισμός των προσφύγων.

Η τόσο εύγλωττη έκκλησις του Βασιλέως, όπως και του Προθυπουργού και του Αρχιεπισκόπου, κάνει όλους μας να προσέξουμε το κρίσιμωτάτο τουτο θέμα, που αλήθεια, δεν το είχαμε προσέξει όσο έπρεπε. Δεν περιμέναμε καν πως θα προβάλλει και μάλιστα τόσο μεγάλο κι' αγωνιώδες. "Όλοι ελπίζαμε, ότι, με το σώωμα του συμμοριτισμού από το στρατό μας στην Πελοπόννησο, την Στερεά, τη Θεσσαλία, την Ήπειρο, το Βίτσι και το Γράμμο, οι αγροτικοί μας πληθυσμοί θα έλυναν όλα τα προβλήματά τους. Πιστεύαμε πως, αν έφευγε ο βραχνάς του κατασπλιά από την υπαίθρο, δεν θα υπήρχε πρόβλημα για τον αγρότη. Μά δεν σκεφθήκαμε τί θα βρῆ όταν γυρίσει στο χωριό του ο ταλαιπωρημένος συμμοριοπληκτος.

Οι ξένοι και οι δικοί μας δημοσιογράφοι μάς περιέγραψαν το δράμα του αγρότη που γυρίζει στο σπιτικό του και δεν βρίσκει ὄρθια ούτε τα ντουβάρια του σπιτιού του. «Οι στερήσεις και οι συνθήκες της διαβιώσεως των επαναπατριζομένων είναι πολύ χειρότερες από εκείνες που αντιμετώπισαν μέσα στις πόλεις ως πρόσφυγες» γράφει ο Keith Butler στους Sunday Times του Λονδίνου, στις 3-7-49. «Η διατροφή τους είναι προβληματική. Δεν έχουν κρέας ούτε χόρτα, ούτε λάδι, μήτε τυρί. Μικρά παιδιά τρέφονται με ψωμί μουσεμένο στο νερό. Καθώς είναι έξηνητλημένοι και ασθενικοί δεν μπορούν να αντέξουν στη σκληρή δουλειά των αγρών. Καλλιεργοὺν αγρούς που έχουν μείνει πολλά χρόνια άκαλλμέρητοι. Οί ίδιοι, πτωχοί καθώς είναι, δεν έχουν ούτε γεωργικά εργαλεία ούτε ζῶα, ούτε λιπάσματα. Στεροῦνται των μέσων συντηρήσεως και μένουν χωρίς καμιά βοήθεια προκειμένου να καλλιεργήσουν τα χωράφια τους». Και, όσο κι' αν χαιρέται κανείς την ζωτικότητα της φυλής μας, που κατορθώνει να δημιουργῆ με το μηδέν σχεδόν, που τα πάντα μηχανεύεται για να βρῆ μιὰ κάποια λύσι στο κάθε πρόβλημα της φυλής που με δυό ξύλα, τρία κεραμίδια, δυό

ντενεκέδες και λίγο ασβέστι ξαναχτίζει το ρημαγμένο καλύβι της, δεν μπορεί παρά να αναλογίζεται τί άραγε θα γίνη τώρα των χειμῶνα με τους Έλληνες αυτούς που, σχεδόν άστεγοι, θα αντιμετώπισουν στα έρειπωμένα σπίτια τους, τις άντάρες και τις μπόρες της κακοκαιριάς.

★

Πολλά χρήματα και κόποι θα χρειασθούν για ν' αρχίσει ν' άνθίζει και πάλι ἡ ζωή του ελληνικού χωριού. Και δεν είναι μόνο τα χρήματα που θα χρειασθούν. Θα χρειασθούν και οι άνθρωποι. Και τα προβλήματα των ανθρώπων της υπαίθρου είναι από τα πιο καιρία και σημαντικά.

Σε πολλά μέρη, οι επαναπατριζόμενοι συναντοῦν τόσες δυσχέρειες όταν φθάσουν στα χωριά τους, ὥστε σε λίγο, ξεχονται στον πειρασμό να τα εγκαταλείψουν και να ξαναγυρίσουν στα αστικά κέντρα, πρόσφυγες για δεύτερη φορά. Κι' αυτό, γιατί δεν υπήρχαν οι κατάλληλοι άνθρωποι που θα ήταν εις θέαν να βοηθήσουν και να καθοδηγήσουν τους χωρικούς, ὥστε να ξέρουν τί πρέπει να κάμουν.

Στην περιοχή της Ἀρδεάς, ὅμως, που ο επαναπατρισμός έγινε υπό την ὄδηγία εμπνευσμένων ἡγετῶν του στρατεύματος, ὅλη ἡ εργασία διωργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε τόσο τέλεια και άκοπα, ὥστε είχε κανείς την εντύπωση ότι ἐπρόκειτο για ταξέιδι άναρνηγής, για μεταφορά τουριστικών ομάδων. Το μεγάλο πρόβλημα της άνασυγκροτήσεως της χώρας: οι άνθρωποι.

Ειδικῶς ὅμως για την άνοικοδομησι, είναι εὐτύχημα πως στην τεχνική, τουλάχιστον, πλευρά, δεν είμαστε έντελῶς άνετοίμαστοι. Δεν εἶνε τελειώσει ἡ γερμανική κατοχή και υπήρχαν μηχανικοί και ἄλλοι τεχνικοί που είχαν άρχίσει να μελετοῦν τα σχέδια άνοικοδομήσεως. Μόλις ἐλευθερώθηκε ἡ Ἑλλάς, κάποιο υπό συζήτησιν σχέδιο υπήρχε για την άνορθωσί της. Κάποιο σχέδιο που ἔδειχνε ότι είχαν γίνει τα πρώτα βήματα, τα βήματα της μελέτης του προβλήματος της άνοικοδομήσεως.

Ἄν δὲν ήταν στη μέση ο συμμοριτισμός,

οἱ ὕλικές πληγές τῆς Ἑλλάδος εὐκολα θὰ ἐπουλώνοντο. Ἄν ἡ καταπολέμησις τῆς Λερναίας αὐτῆς Ὑδρας, δὲν ἀπορροφούσε ὅλη τὴν ἑλληνικὴ ζωτικότητα, ἂν οἱ ἐπιδρομές, οἱ δηώσεις, καὶ οἱ καταστροφές τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν ἀπὸ τοὺς σημοριτάς δὲν ἐδιπλασίαζαν, δὲν πενταπλασίαζαν τὸ κακὸ, τὸ κακὸ ποὺ οἱ Γερμανοῖταλοι εἶχαν δημιουργήσει στὸν τόπο, ἀσφαλῶς ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶχε πολὺ προχωρήσει.

Ἀκόμα καὶ σήμερα δὲν πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς ἀπαισιόδοξος μὲ τὸ πὼς θὰ ξανακιθθοῦν τὰ κατεστραμμένα. Τὰ χρήματα, χάρις στὴν ἀμερικανικὴ βοήθεια, φαίνεται πὼς βρίσκονται συνεχῶς. Οἱ ὕλικές καταστροφές, ὅσο κι' ἂν εἶναι μεγάλες, εἶναι δυνατὸν νὰ θεραπευθοῦν. Ἄρκεῖ βέβαια καὶ μεῖς νὰ ἔχουμε, ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μας πλευρὰ, κάποιο πνεῦμα περισυλλογῆς καὶ ἐνδιαφέρον, ὥστε νὰ γίνῃ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων.

Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ξένων ὀργανώσεων ποὺ παραστέκουν στὸ ξαναχτισμὸ τῆς Ἑλλάδος εἶναι μεγάλο. Τοὺς τελευταίους μῆνες, ἡ μελέτη τῶν προβλημάτων ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἀνοικοδόμησις ἔχει κινητοποιήσει τὴν κρατικὴ μέριμνα καὶ τὴ στοργὴ τῶν ξένων. Καὶ παρ' ὅλα τὰ πολλὰ χρόνια ποὺ θὰ περάσουν γιὰ νὰ ξαναχτιστοῦν τὰ εἱρεῖα τῶν χωρικῶν θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς ποὺ θὰ γίνῃ πραγματικότης ὁ στίχος τοῦ Σολωμοῦ: «Τὸ χάσμα π' ἄνοιξ' ὁ σεισμὸς κι' ἐνθὺς ἐγίόμισ' ἄνθρωπος, ὁ στίχος ποὺ ἔγινε καὶ τὸ σύνθημα τῆς ἀνοικοδομήσεως. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, πρέπει νὰ σκεφθοῦμε πὼς ἓνα ξεθεμελιῶμα τέτοιας ἐκτάσεως ὅταν αὐτὸ ποὺ ἐπραγματοποίησε ἔμπροσς στὰ μάτια μας ἡ ὄργανωμένη κοσμοθεωρία τοῦ ὕλισμου—εἴτε φασισμὸς εἴτε κομμουνισμὸς λέγεται—δὲν τὸ παρακάμπτομε μόνον μὲ τὴν ὕλικὴ ἀνοικοδόμησι.

Μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία⁽¹⁾ νὰ τονίσωμε πὼς ἀνασυχρότησις τοῦ τόπου δὲν σημαίνει μόνον ἀνοικοδόμησι κατεστραμμέ-

νων σπιτιῶν, κατασκευὴ δρόμων, γεφυριῶν καὶ τεχνικῶν ἔργων μόνον. Σημαίνει καὶ ἐπάνοδο τοῦ Ἑλλήνος στὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ. Αὐτὴ ἡ ἐπιστροφή ἀπὸ τὸ ξεστράτισμα, αὐτὴ ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ἑλλήνος στὴν ἴσια πορεία, εἶναι τὸ βασικὸ πρόβλημα τῆς ἀνοικοδομήσεως, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ὡς κι' αὐτὴ ἡ κινητοποίησις τῶν συνεργείων καὶ τῶν μηχανῶν γιὰ τὸ ξαναχτισμὸ τῶν ἐρειπωμένων σπιτιῶν.

Τὰ ψυχικὰ τραύματα ποὺ ἐδημιούργησε στὶς καρδιές τῶν γονέων ἡ ἀρπαγὴ τῶν παιδιῶν, ἡ ἀπαγωγή τῶν κοριτσιῶν, ἡ βάνανση στέρησις τῶν ἀγοριῶν, ποῖα πηγὴ πλούτου θὰ τὰ ἐπουλώσῃ; Ποῖο χρῆμα θὰ δώσῃ πίσω στοὺς δικούς τους τὸ μισὸ ἐκατομμύριο τῶν χαμένων ποὺ θρηνολογεῖ ἡ ὑπαίθρος Ἑλλάς;

Ὁ σημοριτισμὸς δὲν ξεθεμελίωσε μόνον κτίσματα καὶ κτίρια. Θεσμούς καὶ συνειδήσεις πρὸ πάντων ξεθεμελίωσε. Κατασπίλωσε κάθε ἀξία στὴν ὁποία πίστευε τὸ ἑλληνικὸ χωριό, κάθε σεβαστὸ σῆμα τοῦ Ἑλλήνα ἀγρότη τὸ ποδοπάτησε. Ἐκπαρθένευσε κάθε ἱερὸ καὶ ὄσιο τῆς ὑπαίθρου.

Ὁ ὕλισμὸς, εἴτε ὡς θεωρία, εἴτε ὡς πράξις, ἀποστεποίησε τὴν πνευματικότητα τοῦ χωριοῦ, ὑπέσκαψε τὸν ρυθμὸ τῆς ἠθικῆς του ζωῆς προσπάθησε νὰ διασπάσῃ κάθε εἶδος δεσμῶν τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν πρὸς τὰ ἰδανικά τῆς φυλῆς. Ὁ,τι σεβάστηκε ὁ Τοῦρκος, ὁ τύραννος τῆς δουλείας τῶν 400 ἐτῶν, ἡ «εὐρονική διαπαιδαγώγησι» καὶ ἡ «διαφώτισι» τὸ καταπάτησε. Ἐντεχνα καὶ σατανικά δηλητηρίασε τὴν ἠθικὴν ζωὴν τῆς ὑπαίθρου.

Ἡ διδύμοσις κάθε ἠθικῆς συνοχῆς τοῦ χωριοῦ καὶ τοῦ στραγγάλισμα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀγρότη εἶναι καταστροφές περισσότερο ὑπολογίσιμες ἀπὸ τὰ εἱρεῖα τῶν σπιτιῶν, καὶ βαρύνουν πολὺ περισσότερο, προκειμένου νὰ μετρηθοῦν οἱ συνέπειαι καὶ τὰ κενὰ ποὺ ἐπέφερε στὴν ἰσορροπία τῆς ἠθικῆς μας ζωῆς τὸ κίνημα τῶν ἐξέλλων ὁπαδῶν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἐνας ψυχρὸς παρατηρητὴς ποὺ θὰ τις μετροῦσε μόνον μὲ τὴν ἀπαρίθμησι τῶν ὕλικῶν ἐρειπίων καὶ τῶν κατεστραμμένων

(1) «Ἀκτίνες» Ἀθῶναστος 1949 σελ. 367, βλέπε ἄρθρον «Καινοῦρια προόφνησις».

κτριών, δὲν θὰ ἔκανε καὶ τόσο καθαρὴ ἑλληνικὴ δουλειά, ἂν παραγνώριζε, ἔστω κι' ἐλάχιστα τὴν διατάραξι πού ἐπῆλθε στὴν ψυχικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ τῆς ὑπαίθρου. Οἱ καταστροφές γιὰ τὸν Ἕλληνα πού γνωρίζει τὸν τόπο του, τὴν ψυχὴ, τὴν κοινωνικὴ σύνθεσι καὶ τὴν ἱστορία τοῦ λαοῦ του, εἶναι πού μεγαλύτερες στὸν κοινωνικὸ καὶ ἠθικὸ τομέα παρ' ὅ,τι στὴν οικονομικὴ ζωὴ τῆς ὑπαίθρου.

Ἄρκει νὰ σκεφθοῦμε τὴν θέσι τῆς χωριατοπούλας πού ἔγινε μαινάδα, καὶ τὸ γενικώτερο πρόβλημα τῆς γυναίκας στὴν ὑπαίθρο, ὕστερα ἀπὸ τὸ συμμοριτισμό. Αὐτὸ μόνο φθάνει. Ἡ κοπέλλα π.χ. πού ἀκολούθησε τὸν συμμοριτισμὸ στρατολογημένη πὼς θὰ ἀντικρούσῃ τώρα τὸ χωριὸ της; Ὅσο κι' ἂν κανένας ἰδεολογικὸς δεσμὸς δὲν τὴν συνδέει πρὸς τὴ συμμοριτικὴ λύμη, ὁ συγχρωτισμὸς της μὲ τὸ συμμοριτικὸ μπουλουκι, ἢ ἐπαφὴ της μὲ τοὺς συμμοριτῆς καὶ τὶς «διαφωτιστρίες» δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν περάσει χωρὶς νὰ ἀφήσουν ἴχνη στὴν ψυχὴ καὶ τὴν νοοτροπία της.

Κάθε μάνα βλέπει ὑποπτα τὴν κόρη της, κρυφοκρύβει τὸν καὶμὸ της, καὶ σκέπτεται τὸ πρόβλημα τῆς ἀποκατάσεώς της. Μὲ ὑποψία κοιτάζει καὶ τὸ χωριὸ τὴν κοπέλλα πού φοροῦσε ἀνδρικὰ καὶ γύριζε μὲ τὸ ὄπλο στὰ χέρια. Ἡ ὑπαίθρος δὲν ἀνέχεται εὐκόλα στοὺς κόλπους της τὰ κορίτσια τῶν ὑπόπτων συγχρωτισμῶν. Τὸ δράμα τῶν κοριτσιῶν αὐτῶν παραμένει ἄλυτο στὸ χωριὸ καί, στὸ τέλος, καταλήγει νὰ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀγροτῶν πού συνεχῶς μετακινοῦνται πρὸς τὴν πόλι. Ἀναγκαστικὴ ἀστυφιλία αὐτῆ, πού ὅμως δημιουργεῖ γιὰ τὴν Ἑλληνίδα τοῦ χωριοῦ καινούργια προβλήματα.

Ἄλλὰ καὶ τὸ πρόβλημα τῶν κομμουνιστριῶν γυναικῶν πού ἀκολούθησαν ἐκουσίως τὸν ἰδεολογικὸ δρόμο τῶν συζύγων των καὶ τῶν ἀδελφῶν των καὶ πού σήμερα ἀποτελοῦν τὶς κομμουνίστριες τοῦ Τρίκερι, εἶναι ἐπίσης δυσεπίλυτο.

Οἱ γυναῖκες αὐτές μὲ τὴν διαστρεβλωμένη ψυχικὴ διάθεσι, κάποτε θὰ γυρίσουν στὰ μέρη τους, καὶ τότε πὼς θὰ μποῦν στὴν κοινωνία τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ; Γυ-

ναῖκες μὲ αἱματοβαμμένο παρελθόν, πὼς θὰ ξαναγυρίσουν νοικοκυρές καὶ μητέρες;

Τὸ πρόβλημα τῶν παιδιῶν τῶν δεκαπέντε δεκαεξὶ δεκαοκτὼ χρόνων πού διαποτίστηκαν ἀπὸ τὸ ἐπονίτικο πνεῦμα, πού ἡ μαφία τῶν διαφωτιστῶν τὰ ἔβγαλε νορῖς-νορῖς στὸ κλαρί, πού τὰ ἔκανε ξεσοκολισμένα «ἀετόπουλα» ἢ «αὐτοάμυνα» κι' ἢ «καθοδήγησι», πὼς θὰ ἀντιμετωπισθῇ;

Τὰ παιδιά αὐτά, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περάσουν ὅλα ἀπὸ τὸ ἀναβάπτισμα τῶν σχολειῶν τῆς Λέρου, πὼς θὰ πειθαρχήσουν, πὼς θὰ προσαρμοσθοῦν στὴν αὐστηρὴ πατροπαράδοτὴ ζωὴ τοῦ χωριάτικου σπιτιοῦ; Ὁ κομμουνισμὸς μὲ τὴ σατανικὴ του τακτικὴ κολάκειψε κάθε ἀδυναμία τοῦ νέου καὶ κάθε παράνομη ἐπιθυμία του τὴν ἱκανοποίησε. Πὼς λοιπὸν τώρα τὸ σπῆτι θὰ κἀνὴ τὸ θαῦμα του, νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀρρωστημένη νοοτροπία τοῦ παιδιοῦ του;

Μὰ ποῖο σπῆτι; Τὸ σπῆτι πού ὑπέστη σ' ὄλες του τὶς γωνιές τὴν συμμοριτικὴ μόλυνσι, πού εἶδε τὰ ἠθικὰ του θεμέλια νὰ κλονίζονται, πού ἀντιμετώπισε ὄλες τὶς κακουχίες τῶν ἐννέα ἐτῶν;

Ἡ οἰκογένεια τοῦ χωριοῦ, τὸ ζωντανὸ αὐτὸ κίτταρο τῆς ἀγροτικῆς Ἑλλάδος, σὲ ἀρκετὲς περιφέρειες τῆς χώρας, κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο ἔχει ὑποστῆ τὴν διάβρωσι τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ συμμοριτῆς διαλύθηκε σὰν ὄπλοφόρος καὶ σὰν ἄνθρωπος ἐξουσίας δὲν ὑπάρχει πιά, μὰ ἢ μόλυνσις φανερόνεται ἀκόμα στὸ χωριὸ. Ἐκεῖνο πού ὀργίσει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦτου ἢ ἐκεῖνου τοῦ χωριάτη, δύσκολα ξαναφτιάχνει. Ἐνῶ κανένας ψυχικὸς δεσμὸς δὲν ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ προδότη συμμοριτῆ καὶ τοῦ καλοῦ Ἑλληνοῦ, τὸ ὑλιστικὸ δηλητήριον πού ἢ διαστρέβλωσις τῶν συνειδήσεων ἐπέφερε, ὑπάρχει μὲς' στὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων πού ὑπέστησαν τὴν διαπότισι. Ὑπάρχει ἢ διεΐσδυσις τῶν ὑλιστικῶν ἰδεῶν καὶ τῆς τοξίνης τῆς ὑλιστικῆς ζωῆς.

Πρέπει νὰ διεδικηθῆς ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι τὶς διαποτισμένες ἀπὸ τὴν ἀρνησι ψυχές, γιὰ νὰ μπορέσης νὰ τὶς ἀνακαινίσῃς.

Πρέπει τώρα νὰ ἀγωνισθῆς σπιθαμὴ πρὸς σπιθαμὴ γιὰ νὰ ἀνακτήσης τὶς ψυχὰς τῶν παραστρατημένον ἡγιά ν' ἀξιοποιήσης τὶς νίκες τοῦ στρατοῦ μας. Γιὰ νὰ μὴν πάη χαμένο τόσο αἷμα μαρτύρων καὶ ἡρώων, πρέπει σκληρὰ νὰ πολεμήσης γιὰ νὰ ξεπολιάσης τοὺς μολυσμένους. Γιὰ νὰ φρεσκάρης τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ὑπαίθρου πρέπει νὰ συνεχίσῃς τὸν ἀγῶνα πού ἄρχισε ὁ στρατός μὲ βάσι τὴν ἠθικὴ ἐξύψωση καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ πνεύματος.

★

Καὶ μὲ ποιὸς ἀνθρώπους θὰ κάνης αὐτὸν τὸν ἀγῶνα; Πάντως μὲ ἀνθρώπους πού νὰ μὴν ἀνήκουν στὴν κατηγορία «τῆς εὐμενοῦς οὐδτερότητας» ἀπέναντι τῆς Πίσσεως καὶ τῶν πνευματικῶν θησαυρῶν, πού τοὺς θεωροῦμε ἑλληνικοὺς καὶ ἐθνικοὺς. Μὲ ἀνθρώπους πού νὰ πιστεύουν στὸ πνεῦμα καὶ νὰ μισοῦν τὴν ἄρνησι καὶ τὸν ὀλισμό της.

Καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ ἀνθρώποι πού ἔχουν αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις στὸ χωριό;

Οἱ παπᾶδες τῶν χωριῶν μας, θῆλεγεσ πρώτα-πρώτα. Μὲ τοὺς ἱερεῖς, λοιπόν, πού ἂν καὶ δὲν εἶναι ὅπως τοὺς θέλει ὁ ἀείμνητος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος στὸ βιβλιαράκι του «Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωριοῦ», ὑπάρχει μία κάποια ἐγγύησις. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωριοῦ ὅμως, ὁ «ὀλίγων γραμμάτων Ἑλλην λευίτης», τὴ ζωὴ του τὴν ἔπαιξε καὶ ἔγινε ὀλοκαῦτωμα στὸν ἀγῶνα αὐτόν.

Μὲ τοὺς ἱερεῖς, βέβαια, ἀλλὰ σὲ μεγάλο μέρος τὸ ἀνθος τῆς λεβέντικης ἑλληνικῆς ἱερωσύνης δὲν ὑπάρχει στὴ ζωὴ γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῆ. Πεντακόσιοι δέκα ἱερεῖς τῆς ὑπαίθρου σταυρώθηκαν καὶ κατακρεουργήθηκαν στὴν περίοδο αὐτῆ τῆς δοκιμασίας. Ἔχει ἀποφανισθῆ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῆς ἡ ὑπαίθρου.

Μὲ τοὺς δασκάλους! Δύσκολο νὰ ὑμνήσῃ κανεῖς, ὅσο τοῦ ἀξίζει, τὸ ἔργο πού ἐπιτελεῖ ὁ Ἑλλην δάσκαλος, ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους καὶ πολυτιμότερους παράγοντες γιὰ τὴν ἀναδημιουργία μας. Μεγάλῃ εὐγνωμοσύνη τοῦ ὀφείλομε γιὰ ὅσα προσφέρει καὶ γιὰ τὶς θυσίαι πού ὀφίσταται στὴν ἐκτέλεσι τῆς εὐγενικῆς ἀποστο-

λῆς του. Ὅμως δὲν ὀφελεῖ τίποτε νὰ κρύψομε πὼς ὑπάρχει καὶ ἡ ἄλλη πλευρά. Κι' ὅπου φανερόνεται ἡ πλευρὰ αὐτῆ, οἱ δάσκαλοι εἶναι ἕνα πρόβλημα. Ἡ «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις», ὁ Γληνὸς καὶ ἡ ἀριστερὴ διανόησις τὸν δασκαλικὸ κλάδο περισοῦτερο ἀπὸ κάθε ἄλλον κλάδο εἶχε μολύνει καὶ ἠθικοψυχικὰ εἶχε μεταλλάξει. Κι' ὁ δάσκαλος σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνθρώπος χωρὶς ἐθνικὰ ἰδανικά. Ἡ θέσις πού πρέπει νὰ πάρῃ ὁ δάσκαλος—οἱ δάσκαλοι σὰν σύνολο—στὴν προστάθεια τῆς πνευματικῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ τόπου, πρέπει νὰ εἶναι θέσις ἀγωνιστοῦ, πού νὰ ἔχη συναίσθησι τῆς ἱερῆς του ἀποστολῆς καὶ κατανόησι τῶν δύσκολων καιρῶν πού περνᾷ ἡ χώρα. Ἄν στὸ χωριὸ ὁ δάσκαλος δὲν εἶναι ὁ πνευματικὸς ἀνθρώπος, τότε ποῖος θὰ εἶναι;

Τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας πρέπει νὰ ἀναθεωρήσῃ ὅλη τὴν μέχρι τώρα τακτικὴν του ὅσον ἀφορᾷ τοὺς δασκάλους τοῦ χωριοῦ. Τὸ κακὸ πού προκάλεσε στὸν τόπο ὁ ἀριστερισμὸς τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου καὶ ἡ καθοδήγησις του ἀπὸ τοὺς κήσορας τοῦ Ὑπουργεῖου Παιδείας, πολλὰ χρόνια πρὶν ὁ κομμουνισμὸς ἐμφανισθῆ ὡς πολιτικὸ ρεῦμα στὴν Ἑλλάδα, θὰ πρέπει νὰ μᾶς βάλῃ μυαλό, γιὰ νὰ μὴν ἔχομε νέες καταστροφές. Ἄν κατὰ τὸ παρελθὸν ὁ δάσκαλος δὲν ἦταν ἀριστερός-ὀλιστῆς τὸ κακὸ δὲν θὰ ἦταν τόσο μεγάλο, ὅσο τὸ βλέπομε σήμερα.

Τὴν καινούργια μας πορεία πρέπει νὰ τὴν ἀρχίσωμε μὲ δυσπιστία πρὸς τὸ δάσκαλο. Ἀπὸ ἐκεῖ πρέπει νὰ ξεκινήσωμε γιὰ νὰ ζητήσωμε τὸ ἀνάβασμά του τὸ κοινωνικὸ, τὸ οικονομικὸ, τὸ μορφωτικὸ. Γιὰ ν' ἀπαιτήσωμε νὰ γίνῃ σεβαστὴ προσωπικότης ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ, γιὰ ν' ἀγωνισθῶμε γιὰ τὴν ἐπιβολὴν του, πρέπει νὰ ξέρωμε μὲ τί δασκάλους ἔχομε νὰ κάνωμε.

Τὸν ἔλεγο τῶν δασκάλων δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐμπιστευθῶμε μόνο στοὺς ἐπιθεωρητάς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως πού μὲ τὶς γραφειοκρατικὰς τους ἀπασχολήσεις καὶ τὴν ὑπαλληλικὴν ρουτινοποίησί τους ἔχουν ξεσυνηθίσει νὰ ἐλέγχουν τί διδάσκει ὁ δάσκαλος στὰ παιδιά, καὶ ἀρκοῦνται στὸ ἂν

βρίσκεται ἀπλῶς στὴ θέσι του. Πρέπει καὶ κάποιος νέος ἔλεγχος νὰ γίνεται πού σ' αὐτὸν νὰ ἔχη καὶ ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία τὸ δικό της λόγο. Πρέπει νὰ ξέρομε ἐπίσης πὼς ἀπὸ τοὺς εκπαιδευτικούς λειτουργοὺς πού ὑπηρετοῦν στὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσι οἱ περισσότεροὶ εἶναι γυναῖκες.

Τὰ παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ μεγαλύτερη ὑπόθεσις ἀπὸ τὴν ὁποία ἀρχίζει καὶ στὴν ὁποία τελειώνει κάθε ἐθνικὴ ἀνασυγκρότησις. Τὸ εἶδος τῆς πνευματικῆς τροφοδοσίας πού δίνει ὁ δάσκαλος στὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ πρέπει νὰ μᾶς εἶναι γνωστό.

Νὰ γίνῃ ἀκόμη ὅ,τι πρέπει, γιὰ νὰ λυθῇ τὸ οικονομικὸ πρόβλημα τοῦ δασκάλου καὶ τῆς οικογενείας του. Δὲν μπορεῖ ὁ νοῦς τοῦ δασκάλου—ὁ νοῦς πού θὰ μεταδώσῃ τὰ ὅσα καὶ τὰ ἱερά στὸ παιδί—νὰ διασπᾶται μὲ τὸ πὼς θὰ συντηρηθῇ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του. Μιά ἀνετη οικονομικὴ ζωὴ πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ στὸν δικαστὴ καὶ στὸν δάσκαλο, ἂν θέλωμε νὰ δοῦμε καλύτερες ἡμέρες. Σκεφθῆτε τὴν κεντρικὴ θέσι τοῦ δασκάλου, ὕστερα ἀπὸ τὸ ξέσπασμα τῆς λύσσης τῶν Σλαύων γειτόνων μας, στὰ ἀκριτικά μας χωριά καὶ γενικὰ τοὺς πληθυσμοὺς τῶν συνόρων.

Κανεῖς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη ἀντίρρηση—οὔτε κἂν ὁ ἄλλος δημόσιος ὑπάλληλος—πὼς ὁ δικαστὴς καὶ ὁ δάσκαλος τῆς ὑπαίθρου πρέπει νὰ ἀμειβῆται ἐκτάκτως μὲ ἐπιμίσθιο διπλάσιο καὶ τριπλάσιο τοῦ κανονικοῦ των μισθοῦ. Ἡ ἐξαίρεσις ἐδῶ ἔχει ἀπόλυτα τὴ θέσι της.

Ἄν λόγοι προϋπολογισμοῦ ἐμποδίζουν τὴν καλὴ ἀμοιβὴ τοῦ κρατικοῦ λειτουργοῦ στὸ χωριό, νὰ ἀλλάξουν οἱ προϋπολογισμοί. Καμμιά κοινωνιολογικὴ κεφαλή, πού δὴθεν πιστεύει στὴν βιομηχανοποίησι τῆς Ἑλλάδος καὶ στὴν φανατικὴ ὑποστήριξι τῶν μεγαλοπόλεων, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ πείσῃ τὸν Ἕλληνα πὼς παραβλάπτονται τὰ συμφέροντα τῆς χώρας του, ἐπειδὴ ὁ δάσκαλος καὶ ὁ δικαστὴς τῆς ὑπαίθρου θὰ πάρῃ ἕνα ἐπιμίσθιο. Ἀφοῦ λυθῇ μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ οικονομικὸ πρόβλημα τοῦ δασκάλου, ὅλοι ἡμεῖς οἱ λοιποὶ Ἕλληνες θὰ ἔχωμε τὴν ἀξίωσι νὰ εἶναι στὴ θέσι του. Νὰ εἶναι τὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς

καὶ δουλειᾶς γιὰ τὴν ἀνάηψι τῶν ἀνθρώπων στὴν ὑπαίθρο.

Μὰ τὸ πρόβλημα τοῦ δασκάλου εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μὲ τὸ ὄλο πρόβλημα τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας τοῦ χωριοῦ.

Ὁ δάσκαλος, ὁ παπᾶς, ὁ γιατρός, ὁ εἰρηνοδίκης, ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος, ὁ διοικητικὸς ὑπάλληλος καὶ ὁ ἀστυνόμος εἶναι οἱ ἄρχοντες τοῦ χωριοῦ.

Καὶ ἐδῶ πρέπει μὲ λύπη μας νὰ διαπιστώσωμε πὼς ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ χωριοῦ ἔχει φθαρεῖ. Ἡ μικροπολιτικὴ τοῦ κοινοτάρχου, ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ ἱερέως, ἡ ἔλλειψις ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἰδανικοῦ στὸν ἐκπρόσωπο τῆς διοικήσεως, τὰ μικροσυμφέροντα, οἱ βεντέτες, οἱ ἐκδικήσεις, τὰ μίσση, οἱ ζήλειες, ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ κομματάρχη, ἔχουν ἐπιφραδαίσει τὴν πνευματικὴ ὑπόστασι τῶν τοπικῶν ἀρχόντων τῆς ὑπαίθρου καὶ ἔχουν συντελέσει ὥστε κανένα κύρος νὰ μὴν ἔχη στὸ ἑλληνικὸ χωριὸ ἐκεῖνος πού στὰ χρόνια μας ἀνέβηκε στὴ θέσι τῶν παλιῶν προκριτῶν καὶ τῶν δημογερόντων.

Ἡ ἔλλειψις πνευματικῆς ἡγεσίας στὴν ἐπαρχία καὶ ἡ σχεδὸν κακὴ ἐκπροσώπησις τοῦ κράτους ἐμποδίζουν τὴν ἀνοικοδόμησι καὶ τὴν ἐπαναφορὰ τῆς ζωῆς στὸ κανονικὸ ἐπίπεδο, σὲ βαθμὸ πού ποτὲ δὲ μπορούμε νὰ ὑποθέσωμε.

Μιά ἱστορία μουλαριῶν ἔχει πολλὰ νὰ μᾶς πῇ. Τὸ ἀκούραστο μουλάρι, τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ ἀγρότη γιὰ τὶς μετακινήσεις του καὶ τὴν τροφодότησι, ξέρομε ὅλοι πόσο εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀγρότη τῆς ὑπαίθρου. Σὲ μιά, λοιπόν, ὄρεινὴ περιφέρεια εἶχαν διατεθῆ γιὰ τὶς ἀνάγκες ὠρισμένα μουλάρια πού δὲν ἔφταναν ὅμως γιὰ ὅλους τοὺς κατοίκους. Κάποιος ἔπρεπε νὰ βρεθῇ, πού νὰ διαθέτῃ κύρος, κάποιος πού νὰ μπορούσε νὰ ἐπιβληθῇ στοὺς χωρικοὺς καὶ νὰ ἐνεργήσῃ τὴ διανομὴ χωρὶς νὰ γίνουν φασαρίες καὶ προστριβές. Αὐτὸς ὁ κάποιος ὅμως δὲν βρέθηκε καὶ τὰ μουλάρια, λένε, πὼς ψόφισαν χωρὶς νὰ διατεθοῦν σὲ κάποια ὄρεινὴ κομῶπι.

Αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπαναπα-

τριμοῦ τῶν συμμοριοπλήκτων δυσχεραίνεται ἀπὸ τὶς συγκρούσεις τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ ἀπὸ τὶς παρεμβάσεις τῶν μικροπολιτικῶν. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν τῶν «ἀνθρώπων» προβάλλει ἔντονο στὴν ὑπαίθρο.

Τὶ καλὰ ποῦ θὰ ἦταν ἂν δὲν εἶχε διαλυθῆ ἡ πνευματικὴ συνοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ χωριοῦ καὶ ἂν ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς ὑπαίθρου ἦταν στὴ θέσι τῆς.

Σήμερα ποῦ ἡ μεγάλη κατάρα τῆς ὑπαίθρου, ἡ ἐλονοσία, μὲ τὸ Ντί-ντί-τί σχεδὸν ἐξαλειφθῆκε, ποῦ τὸ συνεταιριστικὸ πνεῦμα ἔχει διαδοθῆ σὲ ὅλη τὴ χώρα, ποῦ ἡ μηχανικὴ πρόοδος τῆς καλλιέργειας, οἱ θεριστικὲς μηχανές, τὸ τρακτέρ, εἶναι γνωστὰ σὲ κάθε χωριό, ποῦ τὰ φυτόρια τῶν ὀπωροφόρων μὲ τὴν χορήγησι τῶν λιπαμάτων, κάνουν τὸν ἀγρότη νὰ βλέπῃ τοὺς κόπους τοῦ νὰ ἀποδίδουν. Σήμερα ποῦ μὲ τὴν ὑπαρξί τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης ὁ τοκογλύφος, τὸ τέρας αὐτὸ ποῦ ἄλλοτε τρυγοῦσε τὸν ἰδρώτα τῶν χωρικῶν δὲν ὑπάρχει, σήμερα ποῦ μὲ τοὺς πρακτικὸς γεωπόνους τῶν Γεωργικῶν Σχολῶν τοῦ Ἰπουργείου Γεωργίας, τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος, τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἰδρύματος Ἑγγὺς Ἀνατολῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀμερικανικῶν ὀργανώσεων (Γεωργικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης κλπ.), τί καλὰ ποῦ θὰ ἦταν ἂν ὁ συμμορισμὸς, μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ μίσους ποῦ ἔσπειρε καὶ τὶς καταστροφές τῶν ἐργατικῶν χειρῶν ποῦ ἐπέφερε, δὲν περνοῦσε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα! Ἄν ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ τόπου ἦταν στὴ θέσι τῆς, ὁ κομμουνισμὸς δὲν θὰ γονάτιζε τὴ ζωτικότητα τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου.

✱

Χίλια δυὸ ἄλλα προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου ἀπολύτως ζωτικά γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας ζωὴ ζητοῦν τὴ λύσι τους ἀπὸ τὸ κέντρο καὶ τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκησι.

Τὸ πρόβλημα τοῦ ἀναλφαθητισμοῦ. Ἐνια χροῖνα ἔμειναν σχεδὸν κλειστὰ τὰ σχολεῖα τῶν χωριῶν. Ἐξῆ χιλιάδες πεντακόσια σχολικὰ κτίρια εἶναι κατεστραμμένα. Οἱ δημοδιδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος ποῦ ἔπρεπε νὰ ἦταν 22.000 εἶναι 13.822 μὲσα στοὺς ὁποίους ὑπολογίζονται κ' οἱ ἐπιστρατευμένοι. Ὅλ' αὐτὰ ἔχουν δημιουργήσει μιὰ

φοβερὴ κατάστασι ἀνυπολογίστων συνεπειῶν, γιὰ τὸς μεγάλους ἀριθμοὺς τῶν ἠλικιωμένων ἀναλφαθῆτων τῶν χωριῶν προστίθενται καὶ οἱ χιλιάδες τῶν ἀναλφαθῆτων παιδιῶν τῆς τελευταίας δεκαετίας.

Τὸ πρόβλημα τῆς ὑγείας τῶν χωριῶν. Σήμερα στὴν ὑπαίθρο γιανοῦ δὲν ὑπάρχουν. Ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ χιλιάδες γιανοῦ τῆς Ἑλλάδος, 7.700 βρίσκονται στὰ ἀστικά κέντρα. Μαῖες στὰ χωριά δὲν ὑπάρχουν. Καμμιά ἀξιόλογη προληπτικὴ ὑγιεινὴ. Τὰ σπῖτια τῶν χωριῶν ἐξακολουθοῦν καὶ μένουν χωρὶς ἀποχωρητήρια καὶ τὰ ζῶα, τὰ ὅσα ζῶα ὑπάρχουν, μένουν στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτοῦ ἢ στὸ ὑπόγειό του.

Τὰ οἰαδήποτε μέσα ἐπικοινωνίας ἢ εἶναι τελείως ἀνύπαρκα ἢ λειτουργοῦν ὑποτυπώδως. Τὰ τηλεγραφεῖα δὲν ἐργάζονται. Τὰ γεφύρια εἶναι γκρεμισμένα. Οἱ συγκοινωνίες δὲν ἔχουν ἀποκατασταθῆ. Τὰ ποτάμια, ὅταν πλημμυρίζουν, ἀποκλείουν τὴν ἐπικοινωνία.

Οἱ ὄροι διαβίωσης τῶν Ἑλλήνων στὴν ὑπαίθρο εἶναι ἐντελῶς τραγικοί. Καὶ μόνῃ ἢ ἀπλῆ παρὰθεσις τῶν φοβερῶν δυσκολιῶν ποῦ ἀντιμετωπίζει ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς, θὰ εἶναι ἀρκετὴ γιὰ νὰ γεμίση ἕναν ὀλόκληρο ὄγκο σελίδων.

Τὰ προβλήματα τῆς ὑπαίθρου ποῦ ζητοῦν τὴν ἐπίλυσί τους εἶναι ἀναριθμητά. Ἡ τραγικότης ὅμως τῶν συνθηκῶν δὲν ἀπλώνεται σ' ὅλες τὶς περιφέρειες τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Καὶ τὰ προβλήματα τῆς μιᾶς περιφέρειας εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς ἄλλης. Ἄλλοῦ ἢ θύελλα ἀνέσκαψε τὰ πάντα κ' ἄλλοῦ πέρασε ξέφρατσα. Ἰσχυρῶς διαμερισματα τῆς Ἑλλάδος ὅπως στὴν Κρήτη καὶ στὰ νησιά τοῦ Ἰονίου ποῦ ὁ πληθυσμὸς μόνον τῶν ὕλικῶν καταστροφῶν τὴν ἀνοικοδόμησι ἔχει ν' ἀντιμετωπίσει. Τὸ πνεῦμα τοῦ συμμορισμοῦ δὲν ἔχει μολιάσει τοὺς κατοικοὺς των.

Ἰσχυρῶς περιφέρειες, ὅπως ὀρισμένα ἀκριτικὰ χωριά μας ποῦ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καμμιά ἠθικὴ συμπαράστασι. Τὰ πραγματικὰ αὐτὰ «ἄπαρκα κάστρα», γιὰ τοὺς συμμοριστες, βγήκαν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα μὲ ἀναεωμένο τὸν ἐθνισμὸ τους, περήφανα καὶ τρισένδοξα.

Ἡ ποικιλία αὐτῆ τῶν προβλημάτων δημιουργεῖ εἰδικές δυσκολίες, καὶ εἶναι κ' αὐτὲς ἓνα ἐπιπρόσθετο πρόβλημα. Μὰ τὸ ἀποκορύφωμα τῶν προβλημάτων συνίσταται στὸ γεγονός ὅτι στὴν ἐπαρχία δὲν ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος πὺν νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ βάλῃ κάποιαν τάξι στὸν ρυθμὸ τῆς ζωῆς τῆς ὑπαίθρου.

Τὸ χωριὸ πὺν τροφοδοτοῦσε μὲ ἐκλεκτὸ ἀνθρώπινο ὕλικὸ τὴν πόλι σήμερα δὲν ἔχει ἀνθρώπους γιὰ νὰ τοὺς προτάξῃ τὴν ὥρα τῆς δοκιμασίας του. Τὰ στελέχη εἶναι πολὺ λίγα καὶ μὲ πολὺ μικρὲς δυνατότητες. Οἱ ἄνθρωποι πὺν μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ ἐθνικὴ δουλειὰ καὶ ἐκπολιτιστικὴ προσπάθεια εἶναι ἐλάχιστοι. Εὐτυχισμένα τὰ χωριὰ κ' οἱ ἐπαρχίες πὺν ἔχουν ἀνθρώπους νὰ βαστάζον τὸ βῆρος τῆς δημιουργίας ἐνὸς καλύτερου αὐριου.

Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ πληρωθῇ τὸ μεγάλο κενὸ εἶναι νὰ κινητοποιηθοῦν οἱ ἄνθρωποι τῆς πόλεως.

Ἦρθε ὁ καιρὸς, ὁ Θεσσαλὸς, ὁ Στερεολλαδίτης, ὁ Μακεδὼν, κ' ὁ Μωραίτης πὺν ζοῦν ξένιοιστα καὶ κάπως ἄνετα στὴν πόλι, ν' ἀνασκουμπωθοῦν καὶ νὰ κάνουν κάτι γιὰ τὸ χωριὸ, ν' ἀνταποδώσουν τοῦλάχιστον ἐκεῖνα πὺν ὀφείλουν στὴν γῆ τῶν πατέρων τους, τὴ γῆ πὺν τοὺς ἐξέθρεψε. Οἱ Καλαβρυτινοὶ καὶ οἱ Καρπενσιώτες πὺν ζοῦν σήμερα στὶς μεγαλοπόλεις δὲν θὰ πρέπει νὰ βοηθήσουν γιὰ νὰ ξαναρχίσῃ ἡ ζωὴ στὸ χωριὸ τους; Δὲν θὰ πρέπει νὰ ζωντανέψουν τοὺς τοπικοὺς Συλλόγους πὺν εἶναι στὴν Ἀθήνα, τὸν Πειραιᾶ καὶ τὶς ἄλλες μεγάλες πόλεις, νὰ ἀνασκουμπωθοῦν, νὰ ἐνδιαφεροθοῦν χάριν τῶν συγγενῶν τους καὶ τῶν παιδικῶν τους φίλων, νὰ ἐργασθοῦν μὲ ὅλη τους τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ ἴδωσιν καλλιτέρες ἡμέρες οἱ συμπατριῶτες πὺν ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν στὴ γῆ πὺν ἐξέθρεψε κ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους;

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν κινητοποίησιν τῶν τοπικῶν παραγόντων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, γιὰ τὴν ἐπούλωσιν συγκεκομημένων πληγῶν τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἀνοικοδόμησιν δηλαδὴ ἐνὸς χωριοῦ, ἐνὸς σχολείου καὶ ἐνὸς κοινόχρηστου χώρου μὲ ἔξοδα καὶ φροντίδα τῶν ἀνθρώπων πὺν εἶναι

ἅμεσα συνδεδεμένοι μὲ τὸ χωριὸ, ἡ κινητοποίησιν μιᾶς συνοικίας, ἐνὸς μεγάλου σωματείου πόλεως, μιᾶς περιφερείας γιὰ νὰ βαστάσῃ ἓνα μέρος τοῦ βάρους τῆς δοκιμασίας ἐνὸς τμήματος τῆς ὑπαίθρου, πολλὰ θὰ εἶχε νὰ προσφέρῃ. Κάτι ἀνάλογο μ' αὐτὸ πὺν ἔκαμαν οἱ Ἀμερικανοὶ μὲ τὶς υἰοθεσίες τῶν κατεστραμμένων πόλεων τῆς Γερμανίας θὰ μπορούσαμε νὰ κάνομε καὶ μεῖς. Μιὰ ἀμερικανικὴ πόλις ἀνελάμβανε νὰ ἐνδιαφερθῇ γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα μιᾶς κατεστραμμένης περιοχῆς τῆς Γερμανίας, καὶ ἐποποθετοῦσε στὸ πλαίσιο τῶν φροντίδων τῆς κάθε πρόβλημα τῆς ζωῆς τῶν κατοικῶν τῆς πόλεως πὺν χρειαζόταν βοήθεια.

Αὐτὴ ἡ συγκεκριμένη μέθοδος τῶν Ἀμερικανῶν, —αἰθεσίες, «γιορτές» —φυσικὰ γιὰ μιᾶς εἶναι ἀδύνατες, γιὰ πολλοὺς πρακτικοὺς καὶ ψυχολογικοὺς λόγους, ἀλλὰ μιὰ «λογία» γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ τάδε χωριοῦ ἢ τῆς δεῖνα περιφερείας θὰ ἦταν δυνατόν νὰ συστηματοποιηθῇ καὶ νὰ οργανωθῇ περίφημα. Ἄς προσελκύσῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας ἡ οὐσία τῆς ἀμερικανικῆς προσφορᾶς, χωρὶς τὸ σκηρικὸ τῆς διάκοσμο.

Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία τῶν ἀνθρώπων τῶν πόλεων θὰ βρῇ τρόπο νὰ ἐκφράσῃ τὴν προσφορὰ τῆς ἀγάπης τους. Καὶ μόνον τὸ μικρὸ μὰς δάκτυλο νὰ κινήσῃμι πολλές φορές, λῶομε ζητήματα πὺν εἶναι γιὰ τοὺς ἄλλους δυσεπίλυτα προβλήματα. Τὰ μεγάλα θέματα τῆς ἀνοικοδομήσεως πὺν χρειάζονται χρήματα καὶ ποσὰ θὰ λύσῃ τὸ σχέδιο Μάρσαλ, οἱ ξένοι ὀργανισμοὶ, ὁ φτωχὸς κρατικὸς προϋπολογισμὸς, οἱ ὑπηρεσίες ἀνασυγκροτήσεως, τὰ συντονιστικά, ἡ διεθνὴς καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπίσημη μέριμνα καὶ περὶἀλληψις.

Ἐμεῖς ἄς καταπιαστοῦμε μὲ τὰ μικρὰ, τὰ πολυἀριθμη ἐκεῖνα μικρὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα πολλές φορές ἐξαρτᾶται ἡ εὐημερία ἐνὸς μικροῦ τόπου. Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία π.χ. εἶναι εἰς θέσιν νὰ πραγματοποιήσῃ ἐκεῖνα πὺν ἀφήνει ἀνεκτέλεστα ὁ βουλευτὴς. Νὰ βοηθήσῃ νὰ χτισθῇ τὸ σχολεῖο, ἡ ἐκκλησία, νὰ βρεθῇ ὁ δάσκαλος, νὰ ἐγκατασταθῇ τὸ τηλεγραφεῖο, νὰ σταλοῦν ἐγκαίρως τὰ τρόφιμα, νὰ μὴ καθυστερήσῃσι τὰ βοηθήματα καὶ οἱ ἐπιχορηγήσεις. Αὐτὰ μ π ο

ροῦμε νὰ τὰ κάνουμε. Μποροῦμε ὅμως νὰ ἐνδιαφεροῦμε καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴ τροφοδοσία, πού οὔτε οἰκονομικὰ μέσα χρειάζεται, οὔτε τρεχάματα σὲ Ἐπιτροπεία καὶ ἄρμοδιους ἀπαιτεῖ.

Ρωτήστε τὰ μέλη τῆς «Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως», πού αὐτὴ τὴ στιγμὴ περιοδεύουν τὴν Πελοπόννησο, νὰ σᾶς πουν τί ἀνακούφισι αἰσθάνθηκαν οἱ χωρικοὶ μας καὶ πόσο ἡ ἔθνικὴ τους συνειδησις ἀναπτέρωθηκε ἀπὸ τὴν παρουσίαν μόνο τῶν φοιτητῶν μας στὴν κουρασμένη γῆ τῆς νοτίας Ἑλλάδος. Ἐτικὰ ἀγαθὰ δὲν προσέφεραν. Ἐνα καλὸ λόγο εἶπαν. Κατηχητικὰ μαθήματα στὰ παιδιὰ ἔδωσαν, μίλησαν στὶς ἐκκλησίαις. Ξεκαθάρισαν τὸ μυαλὸ τῶν χωρικῶν τὸ νόημα τοῦ τωρινοῦ ἀγῶνος. Παρηγόρησαν τοὺς χαροκαμένους καὶ μίλησαν μὲ ἀγάπη σ' ὅλους, παραπλανημένους καὶ μὴ.

Ρωτήστε κ' ὅλους τοὺς ἄλλους συνεργάτες τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φωτός» πού τώρα γυρίζουν ἀπὸ τὴν περιοδείαν τους νὰ σᾶς πουν τί μπορεῖ ὁ καθένας νὰ ἐπιτελέσῃ, ἂν πάρῃ ὡς ἀποστολὴ του τὴν ἐργασίαν τῆς ἐμψυχώσεως τοῦ ἀνθρώπου τῆς ὑπαιθρου. Τέτοια ἀποστολὴ στὸ χωριὸ του, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀναλάβῃ ὁ καθένας μας; Κάτι θὰ ἔχῃ νὰ πῇ ἀπ' ὅ,τι εἶδε καὶ ὅ,τι ἄκουσε. Κάποιο ἄγγελμα παρήγορο θὰ ἔχῃ νὰ φέρῃ στοὺς χαροκαμένους στενοὺς του φίλους καὶ συγγενεῖς. Καὶ στὸ τέλος, ἂν δὲν ξέρεῖ πῶς νὰ μιλήσῃ καὶ τί νὰ πῇ, μπορεῖ νὰ ρωτήσῃ ἄλλους κ' αὐτοὶ θὰ τοῦ πουν. Κι' ἂν τὸ δικό μας χωριὸ δὲν ἔχῃ τὴν ἀνάγκη μας, ὅπως δὴποτε θὰ τὴν ἔχῃ τὸ χωριὸ πού βρίσκεται δίπλα στὸ δικό μας. Ἄς νοιαστῇ ὁ καθένας μας γιὰ τὸ χωριὸ τῆς ἐπαρχίας του.

Ὅλα αὐτὰ, ἀπὸ τὴν ἀπλὴ ἀποκατάστασι ἑνὸς ὄρφανου παιδιοῦ μέχρι τὴν κινητοποίησι τῶν ἄρμοδιῶν γιὰ τὸ Ξανακτισμὸ ἑνὸς χωριοῦ ἢ μιᾶς ἐκκλησίας. Θέλομε νὰ τὰ πάρωμε ὡς προσφορά τοῦ Ἑλληνικοῦ κέντρου πρὸς τὴν παρὰμειμένη ἐπαρχίαν. Καί, στὸ τέλος-τέλος, ἂν δὲν μποροῦμε τίποτ' ἀνὰ νῶμε, ἂς παρασταθοῦμε μὲ ἐνδιαφέρον καὶ συμπάθεια κοντὰ σ' ἐκείνους πού πραγματοποιοῦν ἔργο συστηματικὸ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐπαρχίαν. Ἐκείνους πού στάθηκαν πι-

στὰ στὸ λαὸ τὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς, πιστοὶ στὴν ἐποχὴ τῆς ἐαμοκρατίας, πιστοὶ καὶ σήμερον κοντὰ στὸν ἀγρότη πού ποικιλώτροπα τὸν βοηθοῦν στὴν πνευματικὴ, ἠθικὴ καὶ ὕλική του ἀνασυγκρότησι. Ἄς σκεφθοῦμε τί προσφέρει καὶ τί προσέφερε ἡ ἐργασίαν τῶν ἱεροκηρῶν καὶ περιοδεούντων τῆς ἀδελφότητος θεολόγων «Η ΖΩΗ». Στὴν ὑπαιθρο τὴν ξέρουν ὅλοι αὐτὴ τὴν προσφορά. Ἐμεῖς ἐδῶ στὶς πόλεις μᾶλλον τὴν ἀγνοοῦμε. Τὸ μόνο σχεδὸν πού ξέρομε εἶναι ὅτι μὲ τὸ κήρυμά τους, τὰ κατηχητικὰ, τὴν ποικιλὴ πολιτιστικὴ τους δράσι, ἐργάζονται καὶ στὴν ὑπαιθρο ὅπως πάντα, πιστοὶ στὸ καθῆκον καὶ στὴν ἀποστολὴ τους.

Ἄλλὰ τὴν πρωτοπορειτικὴν, τὴν θεμελιωτικὴν συμβολὴν στὴν ἀνοικοδόμησι τῆς χώρας δὲν τὴν κατέχομε ὅσο πρέπει.

Αὐτὸ πού κάνουν μερικοὶ ἄνθρωποι ἐλάχιστοι, εἶναι ἀνυπολόγιστο σὲ δύναμι καὶ σὲ δράσι. Δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸν Ἐβρο μέχρι τὴν Κρήτη κ' ἀπὸ τὴν Ἡπειρο ὡς τὴν Κύπρο ἑλληνικὴ γωνία πού νὰ μὴ ἔχῃ αἰσθανθῇ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασι τοῦ κοινωνικοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς ἀδελφότητος τῆς «Ζωῆς», πού αὐτὴν τὴν στιγμὴ ὅλη τὴν προσοχὴν τὴν ἔχει ἐντείνει στὴν ἀνοικοδόμησι πού σήμερον ἐπιτελεῖται καὶ στὴν ὑπαιθρο. Καὶ δὲν εἶναι μόνο τὸ ἔργο τῶν ἱεροκηρῶν τῶν ἀμέσων ἐργατῶν τῆς Ἀδελφότητος, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐργασίαν τῶν στελεχῶν, πού οἱ ἴδιοι καταρτίζονται στὶς ἐπαρχιακὰς πόλεις. Αὐτὰ τὰ τοπικὰ στελέχη, φοιτηταί, γονεῖς ἢ ἐργαζόμενοι νέοι, ξεκινοῦν κ' αὐτοὶ μὲ τὴν σειρά τους γιὰ τίς γνωστὰς τους ἐξομησεις στὰ γύρω χωριά. Κι' ὅσο πάει γίνεται περισσότερο εὐεργετικὴ γιὰ τὴν ὑπαιθρο, καὶ τὴν ἐπαρχίαν γενικώτερα, ἡ ἐργασίαν τῆς ἀδελφότητος τῆς «Ζωῆς». Πλήθος ἐργατῶν διατρέχουν τὴν Ἑλλάδα, ἐμψυχώνουν, ἐνθουσιάζουν, παρηγοροῦν, οἰκοδομοῦν τοὺς κατεροαγμένους καὶ στηρίζουν ἐκείνους πού λύγισαν.

Ἄλλὰ ἡ ἐργασίαν τῆς ἀδελφότητος τῆς «Ζωῆς» καὶ τῶν ἄλλων συνεργαζομένων χριστιανικῶν σωματείων δὲν εἶναι ἡ μόνη προσφορά τοῦ κέντρου πρὸς τὴν ὑπαιθρο. Καὶ ἄλλες ὁργανώσεις ἐργάζονται μὲ τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμό. Τὸ ἔργο τοῦ Ἑλληνικοῦ

Ἐυθροῦ Σταυροῦ, μὲ τὰ διάφορα τμήματα καὶ παραρτήματά του, προσφέρει τεράστιες ὑπηρεσίες γιὰ τὴν ἀνακούφισι τῶν χωρῶν μας.

Τὸ ἔργο τῶν συνεταιριστικῶν ὁργανώσεων καὶ τῶν ἐργατῶν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς ἔχει ἀφάνταστα προσφέρει γιὰ τὴν καλλιτέρευσι τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγροτικῆς δουλειᾶς. Τὸ ἔργο τοῦ ΠΙΚΠΑ, πὺν χορηγεί, δ,τι δίδεται στὰ παιδιὰ τῆς υπαίθρου ἀπὸ τὴν U.N.I.C.E.F. καὶ τοὺς ἄλλους διεθνεῖς ὁργανισμοὺς προστασίας τοῦ παιδιοῦ, εἶναι ἀξιολογώτατο. Τὸ ἔργο τῆς Ἑλληνικῆς Πολεμικῆς Περιθάλψεως καὶ τῶν ξένων ἀποστολῶν ὅπως τῆς «Περιθάλψεως Ἑγγὺς Ἀνατολῆς» τῆς Food and Agricultural Organization, (ὁργάνωσις τροφίμων καὶ Γεωργίας) τῆς American Farm School, τῆς American Joint Distribution Comitee, τοῦ Foster Parents Plan for Children Inc. τῆς Rockefeller Foundation, τῆς International Refugee Organization κλπ. Τέλος τὸ ἔργο τῶν Προσκόπων καὶ τῶν Ὁδηγῶν στὴν ἐπαρχία καὶ ἡ ἐργασία τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρυματοῦ, μὲ τοὺς νεαροὺς οἰκοδόμους, τοὺς τεχνικοὺς καὶ τοὺς διαφόρους ἀποφοίτους τῶν σχολῶν του, πὺν κτίζουσι τὰ σχολεῖα, πὺν φτιάουσι δρόμους, πὺν βοηθοῦσι στὸ θερισμὸ καὶ ἐπιμελοῦνται μαζὺ μὲ τοὺς φυσιολογικοὺς συλλόγους τὴν συστηματικὴ ἀναδάσωση καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ ριζογοντοὺσι σὲ κάθε δουλειὰ πὺν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα βοηθεῖ τὴν ἀνασυγκρότησι εἶναι μεγάλη προσφορὰ στὴν ἐλληνικὴ πατρίδα. Τὴν ἐργασία τοῦ «Κόκλου τῶν φίλων τοῦ ἀγρότου» πὺν ἀποτελεῖται ἀπὸ γεωπόνους καὶ φίλους τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς δὲν πρέπει νὰ τὴν παραλείψω. Ἡ ἀδόρυθη, μὰ συστηματικὴ αὐτὴ ἐργασία του γιὰ τὴν καθοδήγησι τοῦ ἀγρότη στὸ πολιτιστικὸ ἔργο κοινῆς ἀφελείας, ἐνδιαφέρει ὅλους ἐκείνους πὺν θὰ ἤθελαν νὰ προσφέρουσι καὶ τὸν δικὸν ὁδολὸ στὴν ὑπόθεσι τῆς ὑποβοηθῆσεως τῆς ἀγροτικῆς ἀνασυγκροτήσεως. Ὅλα αὐτὰ ἔρχονται σὰν ἀνεκτίμητη συμβολὴ παρὰ πλεονα στὸ ἡρωϊκὸ ἔργο πὺν ἐπι-

τελεῖ ὁ κρατικὸς λειτουργός, ὁ δ ἡ μ ὁ σ ι ο ς ὑ π ἄ λ λ η λ ο ς. Ἀρκετὰ βλέπομε τὰ τρωτὰ, καιρὸς νὰ ἐξάρωμε τὸ ἡρωϊκὸ ἔργο τοῦ εὐσυνειδήτου δημοσίου υπαλλήλου. Μὲ μισθὸ πείνας, μέσα σὲ ἀληθινὸ χάος, παλεύοντας μὲ τοῦ κόσμου τὶς δυσκολίες, ὁ δημόσιος αὐτὸς υπάλληλος ἐργάζεται καὶ θάρθη καιρὸς πὺν θὰ δοῦμε πόσον ἀνεκτίμητη στάθηκε ἡ δουλειὰ του.

Πολλὲς εἶναι οἱ ἐλληνικὲς καὶ ξένες δυνάμεις πὺν ἔχουσι πέσει στὴ δουλειὰ, γιὰ νὰ βοηθήσουσι τὴν ἀνασυγκρότησι τῆς υπαίθρου. Πολλοὶ μαχηταὶ συνεχίζουσι στὸν εἰρηρικὸ τομέα τὴν θριαμβικὴν ἐργασία τοῦ στρατοῦ γιὰ τὴν ἀξιοποίησι τῆς νίκης του. Καὶ εἶναι τόση ἡ δουλειὰ ὥστε ἡ πύκνωσις τῶν τάξεων αὐτῶν τῶν ἐθελοντῶν τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν ἀδελφὸ μας τῆς υπαίθρου πάντα εἶναι ἐπιθυμητὴ. Καὶ τὴ δική σου συμμετοχὴ, ἀναγνώστη, ζητᾷ ἡ παρούσα ἀνάγκη. Ἀξιόλογη κ' ἡ δική σου προσφορὰ ἢ προσφορὰ τῆς δικῆς σου καρδιάς.

Ἀρκετὰ ἀναγνώστη νὰ πιστεύης στὴ δύναμι τοῦ πνεύματος καὶ θὰ βρῆς κ' ἐσὺ τὸν τρόπο νὰ ὑπηρετήσης τὴν πατρίδα στὴ δοκιμασία τῆς. Καὶ τοῦτο γιατί-ὅπως ἔχουσι διακηρύξει οἱ στήλες τούτου τοῦ περιοδικοῦ⁽²⁾ «ὁ ἀγὼνας τοῦ Ἐθνικοῦ τούτου προβάλλει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ ὅπως εἶναι στὴν πραγματικὴ του ὑπόστασι. Ἀγὼνας τοῦ πνεύματος, δηλ. ἀγὼνας πίστεως στὴν δύναμι τοῦ πνεύματος. Κι' ἀπ' αὐτὸ δείχνεται ἀμέσως τί πρέπει νὰ κάμωμε γιὰ νὰ κερδίσωμε τὸν ἀγῶνα αὐτόν. Πρῶν ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ ξεπεράσωμε τὸν ὕλισμὸ πὺν βρίσκεται σὰν τοξινὴ μέσα στὸν ὁργανισμὸ τοῦ ἔθνους καὶ ἐπιμένει ν' ἀγνοῖ τὴν πνευματικὴ δυναμικότητα. Θὰ ὑπερνικήσωμε τὴν ὕλιστικὴ αὐτὴ ἀντίληψι, θ' ἀγωνισθοῦμε ὄχι σὰν «σάρκε», πὺν τρέμουσι τὸν θάνατο, ἀλλὰ σὰν πιστοὶ».

ΤΙΜΩΝ ΠΑΡΜΕΝΑΣ

(2) Βλέπε ἄρθρο Π. Μελετῆ «Γιὰ μιὰ καινούργια Ἑλλάδα», τεῦχος 91 σελ. 145, Ἀπρίλιος 1949.

ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ

"ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΝΕΟΛΑΙΑΣ,"

Α'.

Ο αγών για την πνευματική τόνωση του Έλληνος εργάτου και ιδιαίτερα της εργατικής νεολαίας, είναι από τους κρίσιμότερους για το μέλλον μας. Για να κερδηθῆ ὀριστικά ἡ μάχη τῆς Ἑλλάδος, για να γίνῃ ἀλήθεια ἡ «ἄπτερη νίκη» πού μᾶς δίδει ὁ Ἕλληνας ἀγωνιστής τοῦ μετώπου, για να ἔχωμε μιὰ Ἑλλάδα ἀξία τοῦ αἵματος πού χύνεται σήμερα, πρέπει να κερδήσωμε τὴ μάχη για να ἀνέβῃ ὁ Ἕλληνας ἐργάτης στὴ θέσι πού τοῦ ἀξίζει.

Στὸ πλαίσιο μᾶς προσπαθείας για να ἀποκτήσωμε ἕνα χριστιανικὸ πολιτισμὸ, δηλαδή για να κερδήσωμε ὅπως τόσες φορές τὸ ἔχομε εἰπῆ ὡς τώρα, ἕνα αἴριο καλύτερο ἀπὸ τὸ σήμερα, τὸ ὅλο ἐργατικὸ ζήτημα ἔχει μιὰ ἐξέχουσα σπουδαιότητα καὶ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ με τὴ σειρά στὶς διάφορες μορφές του. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ να ποῦμε ὅτι ὁ αγών για τὴν πνευματικὴ ἐξύψωση τοῦ Ἕλληνος ἀγωνιστοῦ, μαζὴ με τὸν ἀντίστοιχο ἀγῶνα για τὸν Ἕλληνα ἀγρότη, ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖο λίθο για κάθε προσπάθεια για τὴ σωτηρία τοῦ τόπου τούτου. Ἀλήθεια εἶναι, πὼς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐπῆρε ἕνα στραβὸ δρόμο τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ σὲ ἄλλες χώρες καὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὁ ἐργάτης ὡς τώρα ἐξοῦσε σὰν «κύριον νόμον», «κύριον κηδεμονίαν». Στὸ καθεστῶς τοῦ ὀλιστικοῦ καπιταλισμοῦ, ὁ ἐργάτης εἶναι ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως με τὸ «δριον λιμοκτονίας» πὸν εἶδαμε σὲ προηγούμενο ἀρθρο⁽¹⁾. Συγχρόνως εἶναι ἕνα ὄν πὸν βρῖσκεται στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς καὶ, για να πάρωμε μιὰ περίπτωσι, εἴτε δὲν ψηφίζει καθόλου, εἴτε, ὅταν μπῆ ἡ καθολικότης τῆς ψηφοφορίας, ψηφίζει με προστάγματα. Στὸ

σοσιαλιστικὸ πάλι καθεστῶς, καὶ ιδιαίτερα στὸ κομμουνιστικὸ, ὁ ἐργάτης εἶναι κάτι πὸν τὸ κηδεμονεύουν συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως με σφιχτοτραηγμένα χαλινάρια πὸν οὔτε μιὰ στιγμή δὲν χαλαρώνουν. Δανεῖζει, θέλει δὲν θέλει, τὸ ὄνομά του σὲ διάφορες φιλοδοξίες καὶ ἐπιδιώξεις πὸν πρέπει να ἐμφανισθοῦν σὰν ἐπιδιώξεις δικῆς του, βαδίζει πάντα στὴ γραμμῆ, με προστάγματα, τὸν ὀδηγοῦν ἐκεῖ ὅπου... καὶ ὁ ἴδιος δὲν ξέρει πού. Οὔτε στὴ μιὰ περίπτωσι οὔτε στὴν ἄλλη ὁ ἐργάτης δὲν εἶναι μιὰ ἐλεύθερη πνευματικὴ προσωπικότης, ἕνας ἄνθρωπος πὸν ἀξίζει ὄχι μόνον σὰν μέσο για ὀρισμένες ἐπιδιώξεις ἀλλὰ σὰν ἀξία πὸν πρέπει να εἶναι σεβαστὴ ὄχι μόνον με τὰ λόγια ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα.

Ποῖα εἶναι ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία πάνω στὸ θέμα πὸν λέγεται ἐργάτης, δὲν χρειάζεται να τὸ ποῦμε. Οὔτε χρειάζεται να ὑπομνήσωμε εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, πὼς ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Χριστιανισμοῦ σὰν ἄνθρωπος ἦταν ἐργάτης ξυλουργός, οἱ ἀπόστολοι ψαράδες, ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος σκηνοποιός. Καὶ τὸ ἀντίστοιχο ἰσχύει για πολλὰς μεγάλας προσωπικότητες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅμως, ἐκτός ἀπὸ τὴ διδασκαλία, ἦταν ἀνάγκη να γίνῃ κάτι για να ἔχωμε ἐμπρακτικὴ μιὰ προσπάθεια να μετατεθῆ ὁ ἐργάτης ἀπὸ τὸ περιθώριο στὸ κέντρο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἀπὸ μηχανὴ ἢ ὄργανο ἐπιδιώξεων, να πάρῃ τὴ θέσι πὸν τοῦ χρειάζεται σὰν προσωπικότης σεβαστὴ, σὰν δημιουργός τοῦ πολιτισμοῦ, δημιουργός πὸν δὲν ὑπολείπεται καθόλου ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἡ καμπὴ ἀπὸ τὸν 19ον στὸν 20ὸν αἰῶνα ἦταν μιὰ περίοδος πὸν στὶς διάφορες χριστιανικὲς χώρες φάνηκε ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἰδίως στὴν ἐργατικὴ νεολαία καὶ στὶς καθολικὲς καὶ τὶς προτεσταντικὲς χώρες.

(1) Ἀκτίνας τ. 1949 σελ. 97, 151.

Μιά τέτοια προσπάθεια ἔφερε πολλές φορές ἀξιόλογα ἀποτελέσματα. Θὰ ἀναφέρω, μόνον, ἐδῶ τὸ ἔργον τῶν J. O. C. (Jeunes-ses Ουντιέρες Catholiques). Γι' αὐτὲς ἄλλως τε ἔχει γίνει λόγος στὶς «Ἀκτίνες». Στὴν Ἑλλάδα ἡ προσπάθεια ποὺ γίνεται ἀπὸ καιρὸ μέσα στὰ σπλάγχνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ μιὰ πνευματικὴ ἐξύψωσι τοῦ ἔθνους δὲν εἶχε εἰδικὴ διαμόρφωσι γιὰ τὸν ἐργάτη. Καὶ αὐτὸ εἶχε καὶ μιὰ σωστὴ πλευρά. Δὲν ἤθελε νὰ ξεχωρίσῃ τοὺς νέους ἀν εἶναι ἐργάτες ἢ φοιτηταὶ ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο. Ἦθελε τὴν ἐνότητα χωρὶς διακρίσεις. Ὅμως, στὸ τέλος φάνηκε ὅτι, βέβαια δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ χωρισμός, ἀλλὰ εἰδικότης στὴν ἐργασία πρέπει νὰ γίνεται καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰδικὴ πνευματικὴ προσπάθεια γιὰ τὸν ἐργάτη, ἀλλὰ προσπάθεια τέτοια, ποὺ νὰ βρίσκεται σὲ ἁρμονικὴ συνοχὴ μὲ τὴν ὅλη πνευματικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας. Ἔτσι ὁ ἐργάτης θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρία καὶ γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν εἰδικῶν τῶν προβλημάτων καὶ γιὰ τὴν ἀμεση ἐπαφὴ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ἀδελφία ποὺ ἔχει μέσα στὸ ἴδιο ἔθνος καὶ μέσα στὴν ἴδια πίστι.

Ἡ ἀνάγκη αὐτὴ ἔφερε νὰ δημιουργηταὶ σιγά-σιγά μιὰ εἰδικὴ ἐργασία γιὰ τοὺς ἐργάτες. Αὐτὴ ἡ εἰδικεὺσις ἄρχισε ἀπὸ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Ἐχει δοθῆ εὐκαιρία νὰ παρουσιασθῇ τὸ εἰδικὸ κατηχητικὸ σχολεῖο τῆς ὑπηρετορίας. Φάνηκαν ἐπίσης εἰδικὰ κατηχητικὰ γιὰ τὰ ἐργατοπαιδα καὶ τὰ ἀγροτοπαιδα. Ἀλλὰ στοὺς κόλπους τοῦ λαοῦ μας εἶχε ὀριμᾶσει ἡ ἀνάγκη γιὰ μιὰ εἰδικὴ ἐργασία τῶν νέων ἐργατῶν καὶ τῶν δύο φύλων. Καὶ ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

B.

Ὅπως κάθε πνευματικὴ ἐργασία γιὰ νὰ ἀρχίσῃ χρειάζεται ἓνα στάδιο καρποφορίας, θεμελιώσεως, μιᾶς προεργασίας ποὺ γίνεται ἀθόρυθα σιγά-σιγά σὰν μόνη της, ὥσπου νὰ ὀριμᾶσῃ τὸ πρᾶγμα γιὰ μιὰ συστηματικώτερη δογάνωσι, ἔτσι ἀπὸ τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα στοὺς κόλπους τῶν Συνεργαζομένων Χριστιανικῶν Σωματείων «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», ἀρχισαν οἱ ὁμά-

δες νέων καὶ νεανίδων ἐργατῶν ποὺ ἐργάσθησαν χρόνια, γιὰ νὰ δηγήσουν κατόπιν στὸ σχηματισμὸ μιᾶς εἰδικῆς μορφῆς ἐνώσεως, τῆς Χ.Ε.Ε.Ν. (Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐργαζομένης Νεολαίας). Μοῦ δόθηκε ἡ τιμητικὴ εὐκαιρία νὰ παρακολουθῶ τὴν ἔναρξιν τῆς λειτουργίας τῆς Ἐνώσεως αὐτῆς, ὅμως δὲν τὴν ἀνέφερα ὡς τώρα στὰ ἄρθρα μου, ὅπως γενικώτερα ἄλλως τε τὸ περιοδικὸ αὐτὸ δὲν ἀνέφερε τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐνώσεως. Τώρα ὅμως ἔχω μπροστά μου τὸν ἀπολογισμὸ μιᾶς τριετίας, τριετίας ποὺ ἄμα λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν τίς περιστάσεις καὶ τὰ γεγονότα, ἔχει σπουδαιότητα πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ δεκαετία καὶ εικοσαετία εἰρηνικῆς περιόδου. Δὲν νομιζῶ πὼς ἔχω δικαίωμα νὰ μὴν παρουσιάσω εἰς τὸ κοινὸ τῶν «Ἀκτίνων» τὸν ἀπολογισμὸ αὐτὸ.

Ἄς ἀρχίσωμε ἀπὸ τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἐνώσεως. Ἄν ἦταν εὐκόλο νὰ κάμω ἐδῶ ἓνα χάρτη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν ἀπομὴ τῆς ἐργασίας τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐργαζομένης Νεολαίας (Χ.Ε.Ε.Ν.), θὰ ἦταν ὁ χάρτης αὐτὸς ἀληθινὰ κατάστατικος. Ἔχομε πρῶτα τὸ κέντρον, Ἀθῆναι, Πειραιεὺς, Προάστεια, Νίκαια, Νέα Ἰωνία, Κατσιπόδι, καὶ τὴν Ἀττικὴν, Ἐλευσίς, Μαρκόπουλο. Ἔπειτα παραρτήματα Θεσσαλονίκη, Ἐδεσσα, Δράμα, Βόλος, Καρδίτσα, Τρίκαλα, Λαμία, Ἀργεῖον, Πάτρα, Καλάμα. Καὶ μικρότερα, σὰν πυρῆνες: Ἀλεξανδρούπολις, Ξάνθη, Σέρροι, Καβάλλα, Κομοτινὴ, Βέροια, Ἰωάννινα, Κοζάνη, Θῆβαι, Πύργος, Τρίπολις, Ἡράκλειον, Ρέθυμνον Κρήτης καὶ Ρόδος. Ἐννοεῖται πὼς ὁ χάρτης δὲν θὰ ἦταν πλήρης. Σὲ πολλὰς ἄλλες πόλεις καὶ χωριά ἡ δρασιάς τῆς Χ.Ε.Ε.Ν. ἐκδηλώνεται, ἀνοργάνωτα ἀκόμη, ἀλλὰ ὄχι χωρὶς ἀποτελέσματα εὐεργετικά. Καὶ ἄλλως τε εἶναι ζήτημα τεχνικὸ ἢ ζήτημα τοπικῶν συνθηκῶν τὸ κατὰ πόσον ἢ δουλειὰ ποὺ γίνεται στὴν οὐσία εἶναι ὀριμὴ νὰ περιβληθῇ καὶ τὴν μορφή τοῦ παραρτήματος ἢ τοῦ πυρῆνος.

Ἡ πνευματικὴ ἐργασία δὲν ἔχει καλὰς σχέσεις μὲ τὴν στατιστικὴν, γιατί, πὼς τὸ θέλετε, τὸ πνεῦμα δὲν μπαίνει σὲ ἀριθμητικὰ σχήματα. Ὅμως εἶναι καὶ μερικοὶ ἀ-

ριθμοί. Ἄς ἀρχίσουμε, ὅπως ἀρχίζει καὶ ἡ ἐκθεσις ἀπὸ τὰ παραρτήματα, μὲ τὴ σειρά τῆς ἀρχαιότητός τους. Στὴ Θεσσαλονίκη παρακολοῦθοῦν τὶς συγκεντρώσεις τῆς Χ.Ε.Ε.Ν. 1.400 νέοι καὶ νέες. Στὴ Δράμα 950. Στὸ Ἀργίριο 600. Στὰ Τρικκαλα 400. Στὴν Καρδίτσα 300. Βόλος 500. Λαμία 350. Πάτραι 700. Καλάμαι 300. Ὅσο γιὰ τὸ κέντρον μπορούμε νὰ δώσωμε τοὺς ἀκόλουθους ἀριθμοὺς. Στὰς Ἀθήνας 1.400, στὸν Πειραιᾶ 300, στὰ περίχωρα 450 περίπου. Δὲν ἐδάλαμε ἀκόμη ἐδῶ ἀριθμοὺς τῶν μικροτέρων πόλεων καὶ ἄλλων παραρτημάτων, ὅπως ἡ Ἐδεσσα κλπ., πού ὅλα μαζῆ αὐτὰ ἀποτελοῦν ἕνα σημαντικό σύνολο.

Γ'.

Τί γίνεται μὲ τὴν ἐργασία αὐτή; Τί κορμὰ πού δὲν μπορῶ νὰ δώσω ἐδῶ ὅλο τὸ κείμενον τοῦ ἀπολογισμοῦ, καὶ ἡ περιλήψις ἀδικεῖ πολὺ! Ὅμως μπορῶ νὰ εἰπῶ τοῦτο: Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες πού εἶναι μέσα εἰς τὴν κίνησι αὐτή, ἔχουν τὸ πρόγραμμά τους διπλό: ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικόν. Καταρτισμὸς δικὸς τους καὶ ἐργασία μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο. Ἡ ἐργασία γιὰ τὸν καταρτισμὸν τους εἶναι ἐργασία μορφωτικῆ. Μορφώνει τὸ μυαλό, ὑψώνει τὸ πνεῦμα, ἀνεβάζει τὸ μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἐργάτου καὶ τῆς ἐργατρίδας, ποτίζει τὴν ὅλη του προσωπικότητα στὰ νάματα τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τὴν κάνει ἰκανὴ νὰ ἀφομοιώσῃ τὶς παραδόσεις, τὰ ἰδανικά, τὰ αἰτήματα τοῦ λαοῦ μας, τοῦ ἔθνους μας. Ἡ ἐργασία πρὸς τὰ ἔξω ἔχει γιὰ σκοπὸ νὰ κάμῃ τὸν ἐργάτη δημιουργὸ τοῦ πολιτισμοῦ μας, εἰδικώτερα ὅμως στὸν καιρὸ πού ζοῦμε, ἔχει σκοπὸ νὰ κάμῃ τὸν ἐργάτη ἕνα παράγοντα γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀλληλεγγύη εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους. Ἔτσι δὲν εἶναι παράδοξο, ὅτι ὁ ἀγωνιστὴς μας, ὁ στρατιώτης, ὁ τραυματίας, ἡ οἰκογένεια τοῦ ἀγωνιστοῦ μας, ἔπειτα ἡ καινούργια προσφυγιά, πού γι' αὐτὴν μᾶς ἔγραψε στὸ προηγούμενον τεύχος ὁ Τίμων Παρμενᾶς, βλέπουν νὰ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἀγάπη, ἀφιέρωσι καὶ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχει συνειθίσει στὸν ἱερό μὀ-

χθο, ἡ δραστηριότης τῶν νέων μας αὐτῶν. Πιὸ συγκεκριμένα μπορούσαν νὰ ἀναφερθοῦν ἐδῶ τὰ ἐξῆς, σχετικὰ μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς τομεῖς τῆς ἐργασίας:

Γιὰ τὸν τομέα τοῦ καταρτισμοῦ τῶν μελῶν ἔχομε τὰ μαθήματα, τὴν ἴδρυσιν βιβλιοθηκῶν, καὶ μάλιστα δανειστικῶν βιβλιοθηκῶν, φροντιστήρια στελεχῶν, μαθήματα εἰδικὰ πού νὰ δίνουν εἰς τοὺς ἐργάτες τὴν δυνατότητα νὰ ἐκφράζουν τὴ σκέψιν τους, ἐκδρομές, ψυχαγωγίες, πού ἐνῶ διασκεδάζουν μορφώνουν καὶ ὅλας, καλλιτεχνικὲς ἐκθέσεις, τραγούδια, χορωδίες κλπ. Ἔτσι ὁ ἐργάτης πού παρακολουθεῖ τὴ Χ.Ε.Ε.Ν. μορφώνεται σιγά-σιγά μὲ τρόπο πού δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ νιώθῃ μέσα του μιὰ μειονεκτικότητα ἀπέναντι στοὺς ἄλλους νέους πού ἔχουν τίτλους σπουδῶν, καὶ μπορεῖ νὰ σταθῇ κάλλιστα παράπλευρα στοὺς φοιτητὰς ὁμηλικούς του. Μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκούσω τέτοιους ἐργαζομένους νέους νὰ ὁμιλοῦν ἢ νὰ διαβάξω γραπτὰ τους καὶ ὁμιολογῶ, ὅτι πολλοὶ φοιτηταὶ καὶ πτυχιούχοι τῶν πανεπιστημίων μας θὰ εἶχαν πολλὰ ὄχι νὰ διδάξουν ἀλλὰ νὰ διδάχθουν ἀπὸ τὴν ἀναστροφή μαζῆ τους. Ἡ πνευματικὴ τους χριστιανικὴ κατάρτισις γίνεται ἀπὸ τὸν θησαυρὸ τῶν πνευματικῶν ἀξιών τοῦ ἔθνους μας, ἀπὸ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὶς πηγὰς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἀπὸ τὴν καθοδήγησι τῶν νέων μας νὰ χρησιμοποιοῦν τὸν ἀγιαστικὸ πλοῦτο τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἄν θελήσωμε τώρα νὰ ἔλθομε στὸν ἄλλο τομέα, τὴν κοινωνικὴ ἐργασία πρὸς τὰ ἔξω, ἐργασία ἀγάτης, ἀλληλεγγύης, βοήθειας, αὐτὴ εἶναι τόσο πολύμορφη πού δὲν προφθάνω τί νὰ ἀναφέρω. Τὰ νοσοκομεῖα, τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεῖα ἰδίως, μὰ καὶ φυλακὲς, νυκτερινὲς σχολές, κατασκηνώσεις, εἶναι τὰ πεδία ὅπου ἐκδηλώνονται τέτοιες ἐξορηγίσεις ἀγάτης. Ἰδιαιτέρως ὅμως στὶς περιοχὰς πού εἶναι κοντὰ στὰ σύνορα, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ Δράμα, τὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ μας πᾶνε διπλά στὸ στρατιώτη, ἀψηφοῦν τὶς ἴδιες νάρκες πού ἀπειλοῦν τὸν στρατιώτη, ἀνεβαίνουν στὶς βουνοκορφὰς πού κανεὶς πολίτης δὲν τὶς εἶχε πατήσει ὡς τώρα. Τὰ κορίτσια προσ-

φέρουν νοσοκομειακὲς ὑπηρεσίες σὲ νοσοκομεία ποὺ χροιάζονται, ξενυχτοῦν στὸ προσκέφαλο τοῦ τραυματίου ἐνῶ ὅλη τους τὴν ἡμέρα τὴν πέρασαν στὴ δουλειά.

Σὲ ἄλλες πόλεις, στὴ νότιο Ἑλλάδα, τὰ κορίτσια ὑφαίνουν στὸν ἀργαλειὸ γιὰ τοὺς στρατιῶτες. Ἄλλοι χτίζουν ἢ βοηθοῦν στὸ χτισμὸ γιὰ ἔργα κοινωφελῆ. Ἰδιαίτερα θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ ἀναφέρω τὶς «Ξελάσεις». Αὐτὸ τὸ ἔθιμο, ἢ ἐξέλασις, ἔνα γνήσιο πηγαῖο ἔθιμο ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ποὺ δείχνει τὸν εὐγενικό του χαρακτήρα, εἶχε ξεχασθῆ. Δὲν ξέρω τί λέγει ἢ ἀπὸ καθέδρας λαογραφία γιὰ τὸ ἔθιμο αὐτό, ὅμως στὴν ἐπικαιρότητα τὸ ἔφερε καὶ τὸ ἐξέθαψε ἀπὸ τὴ λησμοσύνη τὸ περιοδικὸ «Ζωή», ποὺ σὲ συνέχεια ἀπὸ ἄρθρα μᾶς ἔδωσε νὰ μάθουμε τί εἶναι ἢ ἐξέλασις. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀπόλυτα δόκιμη ἀρχαία λέξι ἐννοεῖ ὁ λαὸς μας καὶ σήμερα ἀκόμη, μιὰ προσπάθεια ὅπου πολλοὶ χωρικοὶ ἐνώνονται καὶ ἀπὸ κοινῶν «ἐξελαύνουν» γιὰ νὰ βοηθήσουν μὲ τὴν προσωπικὴ τους ἐργασία μιὰ οἰκογένεια τοῦ χωριοῦ τους ποὺ ἔχει ἀνάγκη, μιὰ χήρα ποὺ τὸ σπίτι της ἔχει πάθει κλπ. Τέτοιες ἐξελάσεις γίνονται τὶς Κυριακὰς ἢ ἑορτὰς ἢ ἄλλες μέρες εὐκαιρίας, ὅπου οἱ χωρικοὶ θυσιάζουν τὴν ἀνάπαυσί τους καὶ τὴν διασκέδασί τους εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τῆς ἀγάπης.

Αὐτὸς ὁ πολυτιμότεος θεσμὸς τῶν ἐξελάσεων, ποὺ θὰ τοιμήσω νὰ εἰπῶ ὅτι ἀποτελεῖ κόσμημα γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ λαοῦ μας καὶ τίτλον γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ ἔθνους μας καὶ ἀποδείξει ὅτι ὁ ἐγωκεντρισμὸς δὲν εἶναι στὸν λαὸ μας τόσοσ ὅσον τὸν νομίζομε, αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἔθιμο τὸ ξαναζωντανεύει καὶ ἡ Χ.Ε.Ε.Ν. γιὰ τοὺς ἱερούς σκοπούς της. Ἀκόμη καὶ κοντὰ στὴν Ἀθήνα, στὸ Μαροκόπουλο, ὄχι μόνον τὰ ἀγόρια ἀλλὰ τὰ κορίτσια τῆς Χ.Ε.Ε.Ν. ἔκαμαν ἐξελάσεις καὶ καλλιέργησαν κτήματα χηρῶν καὶ ἀσθενῶν συγχωριανῶν τους. Ἄς προστεθῆ τώρα καὶ μιὰ περίπτωσις ποὺ ἔχομε, θὰ λέγαμε ἐξέλασις τοῦ αἵματος, ἐργαζομένους ποὺ ἐπῆγαν νὰ δώσουν τὸ αἷμα τους γιὰ αἱμοδοσία τραυματιῶν μας. Καὶ ἄς προσθέσωμε τέσσαρες ἀπώλειες με-

λῶν στρατευμένων στὸν ἱερό μας ἀγῶνα.

Καὶ ἄς ἔχομε ἀκόμη ὑπ' ὄψιν πὼς τὸ ἔργον αὐτὸ γίνεται πολλὰς φορὰς μὲ ἐξαιρετικὰ δύσκολες συνθῆκες, (ἄς ἀναλογισθοῦμε τὴν ἐργασία ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴν Χ.Ε.Ε.Ν. στὴν μαρτυρικὴ πόλι τῆς Καρδίτσας) καὶ ἀκόμη μὲ δυσκολίες ἀπὸ τοπικοὺς παράγοντας ποὺ οὔτε αὐτοὶ ἐργάζονται, οὔτε τοὺς ἄλλους ἀφίνουν νὰ ἐργασθοῦν... τὰ ξέρομε αὐτὰ δυστυχῶς, δὲν χροιάζονται νὰ ἐκτεθοῦν... τότε θὰ δοῦμε τί σημασία ἔχει ὅλη αὐτὴ ἡ δρασὶς, τί γερὴ θεμελίωσι, τί θαυμαστὴ ζωτικότητα μαρτυρεῖ!

Δ'.

Καὶ ὅμως ὅλα αὐτὰ εἶναι τὸ δεῦτερο μέρος τῆς ἐργασίας. Γιατί τὸ πρῶτο καὶ κυριώτερο εἶναι στὸ β ἄ θ ο ς. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει δοθῆ γιὰ δουλειά στὴν Ἐνωσι αὐτὴ εἶναι ἡ «γραμμὴ τοῦ βᾶθους». Αὐτὸ βέβαια δὲν πορεῖ νὰ φανερωθῆ μὲ ἐξωτερικὰ σχήματα, ἀκριβῶς διότι γίνεται στὸ βᾶθος. Πορεῖ νὰ ἔχῃς τὴν εὐκαιρία νὰ ἰδῆς τὴ δημιουργία γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃς. Ἄλλὰ ὅσο καὶ νὰ βρίσκεται στὸ βᾶθος ἢ καλλιέργεια ξεπετάγονται κατόπιν στὴν ἐπιφάνεια οἱ καρποὶ καὶ τὸ ἔθνος ἔχει πολλὴ δύναμι καὶ πολλὴ ἀνακούφισι νὰ πάρῃ ἀπὸ μιὰ τέτοια καρποφορία. Ὅποιος ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων» εἶχε παρακολουθήσει τὶς σκέψεις ποὺ εἶχαμε ἐκθέσει ἀπὸ ἀφορμὴ τὴν Διακήρυξι τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων στὰ ἄρθρα «Μιὰ καινούργια ἡμέρα» καὶ «Ἵστερα ἀπὸ τὴν Διακήρυξι»⁽²⁾, θὰ ἰδῆ τώρα μὲ ποιὸν ὁμορφο τρόπο τὰ ἐργαζόμενα νεῖατα μὲ τὴν χριστιανικὴ πνοὴ κάνουν πραγματικότητα τὰ συνθήματα αὐτά. Καὶ θὰ ἰδῆ ἄλλη μιὰ φορὰ πὼς ἡ χριστιανικὴ θεμελίωσις τοῦ πολιτισμοῦ δὲν εἶναι χίμαιρα. Χίμαιρα εἶναι τὸ ἀντίθετο, νὰ θέλῃς νὰ κάμῃς πολιτισμὸ χωρὶς τὴ θεμελίωσι αὐτή.

Καὶ τὴ θεμελίωσι αὐτὴ μᾶς τὴν ετοιμάζει, παράλευρα μὲ τόσες ἄλλες ἀδελφές προσπάθειες ποὺ γίνονται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ λαοῦ μας, ἡ Χ.Ε.Ε.Ν. Μὲ ἀκατά-

(2) «Ἀκτίνες» 1947 σελ. 1-8 καὶ 49-55, 181-ωρ σελ. 54-55.

παιστη ἐργασία, μὲ τὸ σφυρί καὶ μὲ τὸ σκαρπέλλο, μὲ τὸν τόννο, μὲ τὴ μετροταινία καὶ μὲ τὸ ψαλίδι καὶ τὴ βελόνα καὶ μὲ τὴ ραπτομηχανή, ὅπως καὶ μὲ τὴ σκαπάνη καὶ μὲ τὸ πηλοφόρι, χωρὶς σταματημὸ, τὰ παιδιά μας δουλεύουν. Ἐργάζονται στὸ βᾶθος γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους, δηλαδή γιὰ νὰ γίνουν δημιουργοὶ στὸ ἔθνος μας. Ἐργάζονται γιὰ τὸ σύνολο, ἐργάζονται συγχρόνως καὶ γιὰ τὴ δική τους προκοπή, τὸν ἐξοπλισμὸ τους στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, τὴν τόνωση, τὴν ἐνίσχυσί τους, γιὰ τὴν ἐξύψωσι μῆσα σ' ἓνα σύνολο πὸν θὰ τοὺς νοιώσῃ σὰν δημιουργούς, καὶ θὰ τοὺς σεβασθῇ καὶ θὰ τοὺς δώσῃ μὲ ἀναλόφενκτη συνέπεια καὶ ἀπὸ κάθε ἄποψι τὴ θέσι πὸν τοὺς ἀνήκει στὸ σύνολο αὐτό. Ἐργάζονται καὶ γίνονται οἱ ἐργάτες, πὸν θὰ διαμορφώσουν πὸν θὰ κυβερνήσουν τὸν πολιτισμὸ μας, τὴν κοινωνία μας.

Ε'.

Οἱ ἐργαζόμενοι τῆς Χ.Ε.Ε.Ν. δὲν εἶναι —ἄς τὸ εἰπῶ ἄλλη μιὰ φορά—στὸ περιθώριο. Εἶναι στὸ κέντρον τοῦ κοινωνικοῦ μας βίου. Οἱ συγκεντρώσεις τους εἶναι συγκεντρώσεις ἀνθρώπων πὸν ξέρουν τί θέλουν, ξέρουν τί πιστεύουν. Οἱ συζητήσεις τους εἶναι συζητήσεις ἐλευθέρων ἀνθρώπων, ὅπου μὲ σεβασμὸ βέβαια καὶ σεμνότητα, ἀλλὰ ἐλεύθερα καὶ χωρὶς κανενὸς εἶδους ἐκθίβασι καθέννας διατυπώνει τὶς ἀπορίες του, τὶς ἀντιρρήσεις του. Μετέχει εἰς τὴν ἔνωση αὐτὴ γιὰ κανένα ἄλλο λόγο παρὰ μόνον γιατί αἰσθάνεται ἓνα ψυχικὸ δεσμὸ μὲ τὴν ἔνωση αὐτὴ καὶ εἶναι ἓνα ζωντανὸ καὶ σεβαστὸ μέλος τοῦ συνόλου. Τοῦ κοι-

νωνικοῦ μας συνόλου, τοῦ συνόλου τοῦ Ἑθνους μας, τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας μας. Μέσα στίς τόσες δυσκολίες τῶν καιρῶν, μέσα στὴν πικρία, μέσα στὸ παράπονο γιὰ τὶς μικρότητες πὸν βλέπομε, ἡ Χ.Ε.Ε.Ν. μᾶς θυμίζει ὅτι, ἐκεῖνος πὸν θέλει νὰ ἐργασθῇ μπορεῖ νὰ ἐργασθῇ, καὶ ὅτι ἡ θέσις μας δὲν εἶναι στὴ νέκρα καὶ τὴν ἀπογοήτευσι, ἀλλὰ στὴν ἐργασία.

Στὴν τόσο λαμπρὴ καὶ τόσο εὐεργετικῆ ὑποδειγματικῆ ἀπαρχῆ, ἡ ἐργασία αὐτὴ ἔχει μαζὴ τῆς τὴν ἀγάπη κάθε Ἑλληνοῦ πὸν πονεῖ τὸν τόπο. Ὅλοι μας μ' ὅλη τὴν ψυχὴ εὐχόμεσθε, ἡ πολύτιμη αὐτὴ προσπάθεια νὰ προχωρήσῃ μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα πὸν τὴν διακρίνει, τὸ ἴδιο πνευματικὸ βᾶθος, τὸ σύστημα, τὴν ἐπιμέλεια, τὴν ταπεινῶσι καὶ ἀνιδιοτελεία (σὲ ὄλον τὸν ἀπολογισμὸ καὶ ἐπομένως καὶ σὲ τοῦτο τὸ ἄρθρο, δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα ὄνομα γιὰ τὸ ποιοὶ ἐργάζονται στὴν ἐργασία αὐτὴ) τὴν πείρα πὸν ὄλο καὶ θὰ μεγαλώνῃ, τὴ δύναμι πὸν ὄλο καὶ θὰ πολλαπλασιάζεται ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες.

Ἡ Χ.Ε.Ε.Ν. εἶναι ἓνα ἴδρυμα πνευματικὸ πὸν θὰ συντελέσῃ πάρα πολὺ γιὰ νὰ κερδήσωμε τὴ μάχη τῆς Ἑλλάδος. Ἡ μάχη αὐτὴ θὰ εἶναι πολύχρονη, ἀλλὰ ξέρομε ὅτι τὸ μαχητικὸ πνεῦμα δὲν θὰ ἐξασθενήσῃ ἀλλὰ θὰ τονώνεται μὲ τὸ διάβα τοῦ καιροῦ. Εὐχόμεσθε λοιπόν, στὴν Χ.Ε.Ε.Ν. καλὴ νίκη μαζὴ μὲ ὄλους τοὺς συστρατιῶτες τῆς μαζῆς μὲ ὄλο τὸν ἑλληνικὸ λαό... Καί... ἂν ἐπιτραπῇ μιὰ προσθήκη, μαζὴ μὲ μιὰ ἀδελφὴ προσπάθεια, πὸν πρέπει γρήγορα νὰ τὴν δοῦμε: τὴν εἰδικὴν προσπάθεια γιὰ τὰ ἀγροτόπουλά μας.

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Είς τὴν σειρὰν τῶν μνημάτων, τὰ ὁποῖα λαμβάνονται εἰς τὸ γραφεῖον τῶν «Ἀκτίων» ἀπὸ τῶ ἐξωτερικῶν ἔρχονται νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ κατωτέρω δημοσιεύματα, προερχόμενα ἀπὸ διακεκριμένους Ἀμερικανούς ἐπιστήμους. Μαζὶ μὲ τὰς προηγουμένας αἱ νέαι αὗται ἐκδηλώσεις δεικνύουν τὴν ζωηρὰν συμμετοχὴν τῶν ἑγκυροτέρων ἰκπεροσώπων τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης εἰς διὰ ἰθγενοσιεμὴν διαθήξει ἡ ἀ-θρωπότης, δηλ. τὸν χριστιανικὸν πολιτισμὸν. Ὁ ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίων», μὲ τὴν σειρὰν τῶν μνημάτων τούτων ἔχει συγχρόνως τὴν εὐκαιρίαν μᾶς γνωριμίας μὲ τὰ μεγαλύτερα ὄντομα τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης καὶ καθ' ἕνα διανοήσεως.

«Ἐμελέτησα μετὰ προσοχῆς τοὺς δύο τόμους τῆς εἰσαγωγικῆς μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρὸς ἕνα χριστιανικὸν πολιτισμὸν». Ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν τὰς καλυτέρας εὐχὰς μου. Εἶναι θαυμαστόν, ὅτι ἡ ἀνατολικὴ μερίς τοῦ ἀρχαίου κλασσικοῦ πολιτισμοῦ ἐνεφανίσθη μὲ μίαν τοιαύτην κίνησιν ὡς ἡ προκειμένη, ὅπως ἔκαμε καὶ εἰς τὸ παρελθόν μετὰ τὰς κινήσεις αἱ ὁποῖαι ὠδήγησαν εἰς τὴν ἀναθίωσιν τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Ἐννοῶ μὲ αὐτὸ, ὡς εἰκός, τὴν κίνησιν ἡ ὁποία τελικῶς ὠδήγησεν εἰς τὴν κωδικοποίησιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου ὑπὸ χριστιανικὴν ἐπίδρασιν, ὅπως αὕτη καταφαίνεται ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν τῶν περὶ τὸν Ἰουστινιανόν.

Πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ πάλιν ἕνας χριστιανικὸς πολιτισμὸς ὁ ὁποῖος θὰ περικλειῇ ὅλα τὰ κύρια διδάγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ προσηρμοσμένα εἰς τὰς νέας περὶ κοινωνίας ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς μας. Πιστεύω ὅτι αὐτὸ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, ὅταν ἔγραφε τὴν «Πόλιν τοῦ Θεοῦ» εἰς τὴν ὁποίαν συζητεῖ τὸ ζήτημα τοῦ χρόνου. Ἡξευρε τότε, ὅτι πολλοὶ διανοοῦμενοι ἐφρόνουν ὅτι ὁ πολιτισμὸς ἦτο πολὺ ἀρχαιότερος ἀπὸ τὰς πέντε χιλιάδας ἐτῶν αἱ ὁποῖαι μνημονεύονται εἰς τὰς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ χρονολογίας. Εἰς αὐτὸ ἤχηθῃ παρατηρήσας, ὅτι ὁ καταμετρητὸς χρόνος ἤρχισε μόνον εἰς τὸ τέλος τῶν «ἑπτὰ ἡμερῶν» τῆς Δημιουργίας καὶ ὅτι αὗται θὰ ἤμποροῦσαν νὰ εἶναι, πιθανῶς, τμήματα μεγάλων

χρονικῶν περιόδων. Δὲν ἤξεύρω ἂν εἶμαι ἀρκοῦντως σαφής, ἀλλὰ ἐννοῶ ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ὡς σύστημα ἀξιών διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀχρονος καὶ εἶναι τὸσον ἀναγκαῖος τῶρα ὅσον ἦτο πάντοτε. Ὑποστηρίζω θερμῶς τὴν δημιουργικὴν ἐργασίαν σας, ἡ ὁποία ἐνισχύει τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὸν ταλαιπωρημένον αὐτὸν κόσμον.

Ἐνα ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμῶ ἰδιαιτέρως νὰ ἐπαινέσω, εἶναι ἡ διαυγῆς καὶ δυνατὴ ἐκτίμησις τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, πού διδτε εἰς τὴν ἐργασίαν σας. Ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ χριστιανικὴ μορφή της εἶναι θεμελιώδεις διὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν εἰρήνην εἰς τὸν κόσμον. Ἐδῶ πάλιν ἀκολουθεῖτε τὰ ἴχνη τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτον προοδευτικὸν κίνημα μετὰ τὴν μεγάλην πτώσιν τῆς ἀρχαίας Ρώμης, ἦτο, κατὰ τὴν γνώμην μου, αὐτὴ ἡ ἐπανεμφάνισις τῶν οἰκογενειακῶν ἀξιών αἱ ὁποῖαι ἐτονίσθησαν εἰς τὰς Νεαράς τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἡ ἰδιότης μου ὡς ἐρευνητοῦ τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς οἰκογενειακῆς κοινωνιολογίας μὲ φέρει εἰς τὸ νὰ τονίσω τὸ σημεῖον αὐτό. Καὶ δὲν νομίζω ὅτι μὲ αὐτὸ ὑπερημῶ τὴν ἀξίαν τοῦ σημείου τούτου. Διότι ἡ νέα ἀνακωδικοποίησις τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας εἰς τὸν κώδικα αὐτῶν τῶν ἐτῶν 525-40 ἦτο κάτι τὸ ὁποῖον εἶχεν ἡ Ἀνατολὴ καὶ τὸ ὁποῖον ὅμως ἡ μεμακρυσμένη Δύσις ἐπί τινος ἑκατονταετίας δὲν εἶχεν ἀποκτήσει. Κατὰ τὴν γνώμην μου, αὐτὴ ἡ ἐκ νέου ὀργάνωσις τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἐξη-

γεὶ τὴν ταχεῖαν ἀνεγέννησιν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸ Βυζάντιον».

Μὲ εἰλικρινεῖς θερμὰς εὐχὰς
Carle C. Zimmerman

Καθηγητῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον
τοῦ Harvard

Πανεπιστήμιον Χάρθβαρντ
Τμῆμα κοινωνικῶν σχέσεων.

«Ἦτο εὐγενές ἐκ μέρους σας τὸ ὅτι μοῦ ἐδώσατε πρὸς μελέτην τὸ «Πρὸς ἓνα χριστιανικὸν πολιτισμὸν», τὸ ὁποῖον ἐξέδωσε ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» τῆς Ἑλλάδος. Μαζὺ μὲ τὴν «Διακήρυξιν» μοῦ φαίνονται ἄκρως ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα. Ἐὰν ἡ πρόσκλησις πρὸς μίαν χριστιανικὴν δρᾶσιν εἶχε προσεχθῆ ἀπὸ τοὺς διανοουμένους ὄλων τῶν χωρῶν, θὰ εἶχομεν μίαν πλήμμυραν δυνάμεων ἡ ὁποία θὰ κατέπνιγε τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰς ἀρνήσεις τῆς ἐποχῆς μας.

Εὐρίσκω ἐξαιρετικῶς σημαντικὸν τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀναζωογόνησις αὐτὴ ἐπρόκειτο νὰ ἐκπηγάσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν χώραν εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ἡ φιλοσοφία καὶ ὅπου αἱ παγκόσμιοι παραδόσεις τῆς ἱστορίας τοῦ Χριστιανισμοῦ διετηρήθησαν τόσο καλὰ. Ἡ ταλαιπωρία τῆς πατρίδος

σας, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς παραδόσεις τῆς, ἤνοιξε τὸν δρόμον διὰ τὴν κίνησιν αὐτὴν. Μίαν φοράν ἀκόμη οἱ καλῆς προαιρέσεως ἄνθρωποι, οἱ «ἄνθρωποι εὐδοκίας» εὐρίσκουν πνευματικὴν καθοδήγησιν μὲ κύρος παγκόσμιον, ἀκτινοβολοῦσαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Τὰς καλυτέρας μου εὐχὰς πρὸς τὰς «Ἀκτῖνας» καὶ τοὺς ἀναγνώστας των».

Εἰλικρινῶς

Gordon W. Allport

Καθηγητῆς τῆς Ψυχολογίας
τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρθβαρντ

«Ἀνέγνωσα τὸ «Πρὸς ἓνα χριστιανικὸν πολιτισμὸν». Καθ' ὅλα, αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ εἶναι ἐντελῶς συγγενεῖς μὲ αὐτὰς πού ἐκθέτω εἰς τὰ βιβλία μου. Εἰς πολλὰς λεπτομερεῖας αἱ ἀπόψεις μου διαφέρουν ἀπὸ τὰς τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ χαιρετήσωμεν τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ὡς ἓνα ὑγιῆς πρόγραμμα πρακτικῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς κοινωνίας ὑπὸ τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν».

Εἰλικρινέστατα ὑμέτερος

Pitirim A. Sorokin

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου
τοῦ Harvard

Κ Ι ' Α Ν Τ Υ Χ Ε Ι

Κι' ἂν τύχει καὶ ἡ νύχτα σ' εὔρη πάλι
καὶ σὲ κυκλώσει τὸ σκοτάδι τὸ βαρὺ
σὲ κάποιον ἐρημικὸ τραγυῖ ἀκρογιαλῆ
δίχως ἀγάπη, δίχως θαλπωρῆ...

Κι' ἂν τύχει, καὶ βρεθεῖς σ' ἀπέραντα ἔλη
πὺν πάνω τους πετοῦν μαύρα πουλιὰ
μὴν πεῖς: ἐδῶ ὁ θάνατος μοῦ μέλει:
καὶ τὸν προσμείνεις δίχως μιὰ μιλιὰ.

Κι' ἂν τύχει ἀκόμα σὲ νησὶ φτάσεις σειρήνων
μὴν σὲ γελάσουν τὰ τραγοῦδια κι' οἱ χαρὲς
—μορφὲς χμαιρικῶν-χάρτινων κρίνων—
πὺν τ' ἄρωμά τους πλημμυρίζουν συμφορῆς.

Ἐσὺ σὰν δυνατὸς πὺν πάντα ξέρεις
νὰ πολεμᾷς,... νὰ πέφτῃς... νὰ νικᾷς...
στάσου ἀγέρωχος τὸν πόνο νὰ ὑποφέρῃς,
ἀφοῦ γνωρίζεις στὴ ζωὴ σου τί ζητᾷς.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΟΤΑΝ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΣΦΑΛΛΟΥΝ...

“Όταν οί γονεΐς σφάλουν; Μά, φυσικά, πληρώνουν τὰ σπασμένα.

Τὰ παιδιά μὲ τὸ ἐπιβαρυμένο ποινικό μητρώο, δὲν προέρχονται μόνο ἀπὸ τὰ ὀρφανεμένα κι' ἔρημα παιδιά, μᾶς λέει ὁ περιήγητος πιά στὸν κόσμο ὄλο Father Flanagan πού ἀπέθανε τώρα τελευταῖα καὶ πού τὸ θάνατό του ἐπένησαν πολλὰ παιδιά ἀπ' ἐκεῖνα πού εἶχε βοηθήσει. Ὁ Father Flanagan σ' ἕνα εἰδικὸ ἄρθρο, δημοσιευμένο στὸ The Catholic Digest, μᾶς λέει μερικές ἀλήθειες γιὰ τὰ παιδιά-θύματα τῆς ἀμελείας τῶν γονέων τους.

«Τί εἶδους πατρικὴ εὐθύνη εἶναι αὐτὴ πού ἐπιτρέπει σ' ἕνα παιδί δέκα χρόνων νὰ ἔχη ὄπλο καὶ νὰ γυρίζη στοὺς δρόμους ἀρχηγὸς ὀλόκληρης συντροφιάς;»

“Όταν οί γονεΐς δὲν νοιάζονται νὰ παρακολουθήσουν μὲ τί παρέα περνοῦν τὰ παιδιά τους τὴν ἡμέρα τους, οὔτε γιὰ τὸ παράδειγμα πού τοὺς δίνουν στὸ σπῆτι, ὅταν ἀκόμα «δὲν ἔχουν καιρὸ» γιὰ νὰ τὰ ἴδου ἀπὸ κοντά, ὅταν τοὺς ἀρνοῦνται τὴν ἀγάπη τους, τὰ παιδιά καταφεύγουν σὲ συντρόφους ὡν αὐτοὺς πού γυρίζουν στοὺς δρόμους. Οἱ κακοὶ σύντροφοι τὰ μαθαίνουν κακὲς συνήθειες πού τὰ βάζουν σ' αὐτὰ τὰ βάσανα. «Ὅλα τὰ τέτοια παιδιά», παρατηρεῖ ὁ Flanagan, «αἰσθάνονται ταραγμένη καὶ ἀτυχή τὴ ζωὴ τους».

«Ἡ μελέτη περιπτώσεων 4.000 κρατουμένων πού ἐπέρασαν ἀπὸ ἕνα ἀναμορφωτικὸ σχολεῖο τῆς Ν. ὎ρκης, ἔρριξε ὄλη τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ κατάντημά τους—κατὰ τὸν James L. McCastney στὸ σπῆτι τους. Καὶ στὸ ἴδιο συμπέρασμα ἔφθασε, ὕστερα ἀπὸ συζητήσεις τῆς μὲ 861 κορίτσια παρόμοιου Ἀσούλου στὸ Detroit, ἢ Charlotte Rolison: πὼς ὄλα αὐτὰ τὰ κορίτσια ἦταν θύματα σπιτιῶν διαλυμένων ἢ χωρὶς ἠθικὸ βᾶθρο».

Καὶ ὁ Father Flanagan, πού διετέλεσε διευθυντὴς τῆς Boys Town (ἀγοροπόλεως, θὰ ἐλέγαμε) ἐπαναλαμβάνει: «Πίσω ἀπὸ κάθε νεαρό παρασάτη θὰ βρῆτε τὴν ἴστο-

ρία μιᾶς φρικτῆς ἀμελείας σπιτιῶν ὅπου ὁ Θεὸς εἶναι ἀνεπιθύμητος ἢ ἀγνωστος...».

★

Βέβαια, ἦταν εὐκολο στὸν ἄνθρωπο τοῦ 19ου αἰῶνος νὰ ἀκούσῃ τὴς Σειρήνες τῆς Ἀρνήσεως: “Ἄφησε τὸ καθῆκον σου κατὰ μέρος καὶ στή θέσι του βάλε τὸ Ἐ γ ῶ σου. Καὶ στὸν καινούργιο αὐτὸ θεὸ σου, θυσίασε ὄλους καὶ ὄλα. Καὶ τὰ ἴδια τὰ παιδιά σου. Πρὸς τί νὰ θυσιάξῃσαι ἐσὺ γι' αὐτά; Γιατί νὰ ὑπομένης ἕνα κακὸ σύντροφο, γιὰ νὰ διατηρήσης στὰ παιδιά σου τὸ σπιτικό; Καί... στὸ τέλος, γιατί νὰ τὰ δεσμεύς κι' αὐτά, νὰ τοὺς στερῆς τὴν ἐλευθερία τους; Πολὺ καλά! Ἔρχονται, ὅμως καὶ οἱ συνέπειες αὐτῆς τῆς τακτικῆς. Τὰ παιδιά αὐτά, εἶδαμε πού καταντοῦν. Μιὰ μέρα μένουν κι' αὐτὰ ἐλεύθερα—μὲ τὴ σειρά τους—ἀπὸ τὸ βᾶρος(1) τοῦ γονιοῦ τους...

Πόσο ἀμελικτὴ ἀλήθεια εἶναι ἡ Ἀρνήσις στὴς συνέπειές της, ὅπως τὴς βλέπομε καὶ στὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ Father Flanagan! Καθὼς τὴς βλέπομε, τόσο φριχτές, τόσο ἀπάνθρωπες, ἀνεβαίνει στὰ χεῖλη μας τὸ πικρὸ παράπονο: Γιατί ὁ ἄνθρωπος νὰ φέρεται τόσο ἀδίκως στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του; Γιατί νὰ ἀγαπᾶ «τὸ σκότος μᾶλλον ἢ τὸ φῶς»;

...Ἄλλὰ ἔχει τὴν θέσι του ἕνα τέτοιο παράπονο σήμερα;

Σήμερα, πού τόσοι καὶ τόσοι γονεΐς ξαναγυρίζουν στὴν αἰώνια Ἀλήθεια καὶ στὸ ρημαγμένο σπιτικό τους καὶ ξαναδίνουν τὴν εὐτυχία στὰ παιδιά τους καὶ στὸν ἑαυτὸ τους;

Σήμερα πού κατὰ μυριάδες, ἑκατομμύρια τὰ παιδιά ξαναβρίσκουν τὸ δρόμο τους μὲ τὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο ἢ τὰ ἱδρύματα πού ἡ Χριστιανικὴ Ἀγάπη ἔχει ἐμπνεύσει;

Ἄν θέλωμε νᾶχωμε καλὰ παιδιά, ἕνας τρόπος μᾶς μένει: Ὁ μόνος φυσικὸς τρόπος, ὅπως φαίνεται στὴν πρότασι τῆς «Δηλώσεως» τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογο-

τεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν: «...Ἰδίως δὲ ἡ ἀνατροφή καὶ μόρφωσις τῆς νεότητος, ἐφ' ὅσον δὲν στηρίζεται εἰς τὸν πλήρη σεβασμὸν τῶν χριστιανικῶν ἀξιῶν, ὁδηγεῖ κατ' ἀνάγκην εἰς ἀποτυχίαν, εἰς πνευματικὸν ὑποσιτισμὸν τῆς νέας γενεᾶς καὶ εἰς ἠθι-

κὴν ἀναπηρίαν. Ἀντιθέτως, τὸ χριστιανικὸν μορφωτικὸν ἰδεῶδες θὰ δώσῃ βάσιν καὶ ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς κάθε ἀληθῶς προοδευτικὴν προσπάθειαν, διὰ τὰ εὖρη ἐπιτυχῆ λύσιν τὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου».

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΑΚΥΛΑ

ΜΠΡΑΤΣΑ, ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥ

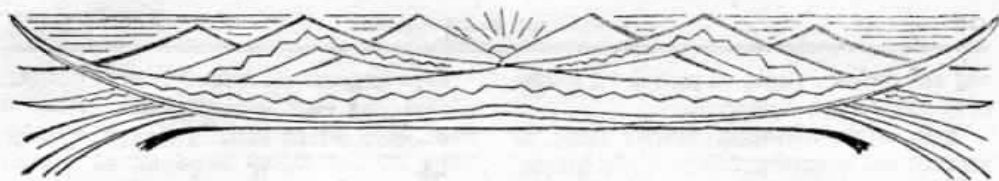
Καινούργια Ἴω (ν) ὁ Πόθος μὲ σπυρούνισε
καὶ πῆρα σβάρνα θάλασσες καὶ χῶρες.
Σκληρὰ μὲ τὰ φαντάσματα χτυπήθηκα
καὶ τὰ δρολάπια μ' ἔδειραν κι' οἱ μπόρες.

Μιά μὲ τὴν ἄλλη τὶς κορφὲς ἐπάτησα
κι' ἀγνάντευσα τὸ δρόμο, πούχα πάρει
καὶ μὲ ἄγνωστη κορφὴ πάντοτε μ' ἔκραζε
—Ἔλα κι' ἐμὲ ν' ἀλώσεις παληκάρι.

Πάλι γερότὸς στ' ἀχάριστο ξινάρι μου
καινούργιο δρόμο ἀνοίγω μὲς στὰ βάτα
—Ψυχὴ μου, στρατολάτισσα κατάκοπη
κι' αὐτὸ τὸ τελευταῖο στρατὶ περπάτα.

Μὰ τώρα πιά σ' Ἐσὲ γυρνῶ, Μονάκριβε,
στὸν κῆπο Σου νὰ σκάψω, νὰ ποτίσω.
Ἄντρας μεστὸς γυρνῶ, μὲ τὴν ἀπόφαση
μπράτσα, καρδιά καὶ νοῦ νὰ Σοῦ χαρίσω.

Ι. Μ. Σ.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΙ

'Αξίζει νά μεταφέρωμε ἐδῶ ἀπὸ τὴν ἑφημερίδα τῆς Γενεύης «La vie protestante», τὴν ἀφήγησι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ γιατροῦ Alexandre Lapiné⁽¹⁾ στὴ συνειδητὴ χριστιανικὴ πίστι. «Ὅταν τὸν Αὐγούστο τοῦ 1940, γράφει ὁ γιαντρός, βγήκε ὁ νόμος τοῦ Vichy πού μου ἀπαγόρευε τὴν ἐξάσκησι τοῦ ἐπαγγέλματός μου, βρέθηκα σὲ μεγάλη ἀμηχανία. Ἀλλὰ τὸν ἴδιον χρόνον ὁ Θεὸς ἔβαλε στὸ δρόμον μου ἕνα πάστορα πού μὲ προσκάλεσε νά περάσω, μαζὶ μὲ μερικὸν ἄλλον, λίγες ἡσυχες μέρες κοντὰ στὴ λίμνη τοῦ Neuchâtel. Δέχθηκα μὲ κάποιον δισταγμὸ: Τρεῖς μέρες κάποιας μοναξιάς καὶ σιωπῆς, ἦταν κάτι ὄχι καὶ τόσο εὐκόλον.

'Αλλὰ ὁ Θεὸς προὐόριζε γιὰ μένα ἕναν ἄλλο τόπον μοναξιάς καὶ σιωπῆς: Στις 2 Ἰουλίου, τρεῖς μέρες πρὶν φύγω γιὰ τὸ Neuchâtel μ' ἔπιασαν καὶ μ' ἔκλεισαν στὴ φυλακὴ τοῦ Annecy. Μπροστὰ στὰ ὄργανα τοῦ Vichy πού εἶχαν ἔρθει νά μὲ συλλάβουν, ἐτοιμάσα γρήγορα-γρήγορα τὴ βαλίτσα μου. Κι' ἐπειδὴ τὶς ἡμέρας ἐκεῖνες ἐπρόκειτο νά φύγω μαζὶ μὲ τὸν πάστορα, τὰ βιβλία πού βρήκα πρόχειρα μπροστὰ μου καὶ πῆρα μαζὶ μου στὴ φυλακὴ ἦταν ἡ Βίβλος κι' ἡ «Μίμησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Μόλις ἔφθασα στὸ κελλί τῆς φυλακῆς μου, κατάλαβα ἀμέσως πῶς ὁ Θεὸς εἶχε ἐτοιμάσει γιὰ μένα ἕνα ἀποτοράβηγμα ἀπ' τὸν κόσμον μὲ περισσότερη διάρκεια, μοναξιά καὶ σιωπὴ παρ' ὅτι στὸ Neuchâtel. Σχεδὸν ἀμέσως ὁ φράχτης πού μὲ χώριζε ὡς τότε ἀπὸ τὸν Θεὸ ἔπεσε κι' ἕνα θναμῶσιο πῶς μὲ πλημύρισε. Γονατιστὸς γιὰ ὧρες, προσευχήθηκα στὸν Θεὸ, ἐξωμολόγηθηκα τὴν ἁμαρτωλὴ μου ζωὴ, κι' ἐμπιστεύθηκα τὸν ἑαυτὸ μου στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Κι' ἔτσι στις 31 Ἰουλίου 1941 ἔγραφα

στὸ «Ἡμερολόγιον τῆς φυλακῆς μου»: «Ἡ φυλάκισίς μου αὐτὴ, εὐλογημένη νᾶνα! Μονάχος μὲ τὸν Θεὸ, κανονίζω τοὺς λογαριασμοὺς μου—κι' εἶναι τόσο πολλοί! Μερικὲς φορὲς, παρ' ὅλη τὴ λύπη τοῦ χωρισμοῦ ἀπ' τοὺς δικούς μου, φοβᾶμαι μὴ δὲν κρατήσῃ ὅσο χρειάζεταιται τὸ κλεισμό μου μέσα σ' αὐτὸ τὸ κελλί...».

Κι' ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴ συνέχεια τοῦ ἄρθρου, ὁ γιαντρός ἐχρησιμοποίησε τὸν φωτισμὸ πού τοῦ δόθηκε μέσα στὴ φυλακὴ γιὰ μιὰ γόνιμη χριστιανικὴ ἐργασία μὲ τοὺς ἀρρώστους τοῦ νοσοκομείου του.

★

'Απὸ τὸ περιοδικὸ L' Illustré τῆς Λωζάνης εἶναι παρμένο τὸ δεύτερον περιστατικὸ ἐπιστροφῆς. Ἴδου μερικὲς χαρακτηριστικὲς περιχοπὲς ἀπὸ τὴν ἐξιστόρησι τῆς δοκιμασίας πού πέρασε ἕνας νέος Γάλλος τὸν καιρὸ τῆς Κατοχῆς καὶ τῆς βοηθείας πού δίνει ἡ χριστιανικὴ πίστις:

«Κατεβήκαμε τὶς σκάλες» διηγεῖται ὁ φυλακισμένος, «ὡς τὸ ἰσόγειον κι' ἕνα πάτωμα παρακάτω. Ἐκεῖ, διάδρομοι στενοί, μαῦροι, ὑγροί, χαμηλὲς πόρτες. Ἀλλὰ στὴ μέση τοῦ διαδρόμου τέσσαρες κλειδαριὲς ἀνοίγουν, ἢ μιὰ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ φανερώνεται ἕνας χώρος κατάλληλος μόνο γιὰ σκύλον. Πῶς νά χωθῆ κανεὶς ἐκεῖ μέσα;

Ἡ στάσις τοῦ φρουροῦ, τόσο ἡσυχὴ λίγες στιγμὲς πρὶν, ἀλλάζει μὲ μιᾶς: «Λός!, Λός!» φωνάζει μὲ τὴν τραχειὰ φωνή του.

Τρουνῶνον ἐκεῖ κάτω καὶ τὸ πορτάκι ξανακλείνει.

Τ' εἶναι τοῦτο; Δυὸ μέτρα μᾶκρος, ὀγδόντα πόντους πλάτος, ἕνα μέτρο ὕψος. Οὔτε φῶς, οὔτε τίποτα. Τοῖχοι πού στάζουν νερὸ καὶ κάτω μετόν. Λίγη σοῦπα κατὰ τὶς 8½ τὸ πρωῖ κι' ἕνα ξερὸ κομμάτι ψωμί τὸ βράδν. Μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα μισὴ ὥρα ἔξω, γιὰ λίγον ἀέρα. Ἐδῶ μέσα πρέπει νά περιμένω τὴν ἐλευθερίαν, κλεισμέ-

(*) Γιὰ τὸ γιαντρὸν Lapiné ἔγραψαν οἱ «Ακτινὲς» καὶ εἰς τὸ τετχὸς Ἰανουαρίου 1949 σελ. 7.

νος σάν σκύλος, χωρίς νά μπορῶ νά σταθῶ οὔτε μιά στιγμή ἄρθιος.

Στις ἀρχές πεινοῦσα, ὕστερα ὁμως τὸ κομμάτι τοῦ ψωμοῦ μου ἔμενε τρεῖς ἡμέρες.

Κάποτε, ἐκεῖ πού καθόμουν ἀποθαρρημένος ὡς ἐκεῖ πού δὲν παίρνει, σάν ἀποκτηνωμένος πιά, δυὸ φίλοι ἦρθαν ὡς ἐκεῖ καὶ μοῦ θύμισαν—παραμῦθι μοῦ φάνηκε—εὐτυχισμένες, θαυμαστὲς ἡμέρες πού εἶχα ζήσει μαζί τους στις χριστιανικὲς κατασκηνώσεις τῆς Συμῆνε. Εὐλογημένες μέρες, πού γιὰ πρώτη φορά εἶχα ἀκούσει τὴν πρόσκλησι τοῦ Θεοῦ. Τὶς ξαναζήσα λοιπὸν τὶς ὥρες ἐκεῖνες, καὶ τότε γιὰ πρώτη φορά ἀπ' τὸν καιρὸ πού μ' ἔκλεισαν στὴ φυλακὴ, προσευχήθηκα.

Εἶχα ξεχάσει τὸν Θεό. Τὸν εἶχα ἀφήσει, κάποτε τὸν εἶχα μισήσει κιόλα. Ἄλλὰ ὁ Θεὸς ἦταν πάντα ἐκεῖ. Ὑπέφερα, κι' εἶχε ἔρθει νά μοῦ δώσῃ κουράγιο, νά γεμίσει τὸν λύχνο μου μὲ λάδι. Τὸ κελλὶ μου ἔγινε μὲ μιᾶς ὀλόφωτο! Ἀκολούθησαν εὐτυχισμένες μέρες, ὡς τὶς 11 Ἀπριλίου 1944 πού ξαφνικὰ ἡ φυλάκισίς μου πῆρε τέλος.

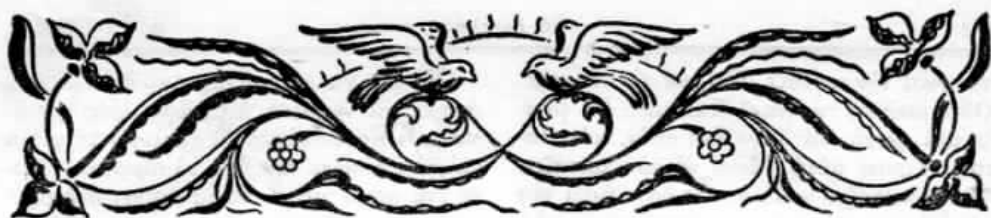
Πέρασα διακόσιες ἐνενηντα δυὸ ἡμέρες μέσα σ' αὐτὸ τὸν χῶρο, πού μόνο γιὰ σκύλο ἔκανε. Παρ' ὄλο τὸ βάρος τῆς δοκιμασίας, μποροῦσα νά ζῶ εὐτυχισμένα, γιατί ἤμουν πρόσωπο πρὸς πρόσωπο μὲ τὸν Θεό. Μέσα σ' ἐκείνη τὴ μοναξιά, πόση ἦταν ἡ εὐτυχία μου, νά νοιώθω νά καίη μέσα μου ἡ φλόγα του!»

Ν. ΒΑΛΣΑΜΗΣ

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

...Κι' ὁ Κόσμος θάναι ἀπέραντος Ναός,
 Στ' ἀτέλειωτο τῆς ἀνθρωπιᾶς γιορτᾶσι·
 Στ' ἀμπέλια καὶ στὸ Θέρο,
 Στῆς νύχτας τῆ Σιγῆ,
 Στῆς θάλασσας τὶς ἀπεραντοσύνης
 Στὶς πολιτεῖες τῆς γῆς καὶ στὰ χωριά
 Μέσα στὴν ἀνοιχτὴ τοῦ Θεοῦ παλάμη,
 Θὰ ὑψώνονται ἀλληλούϊα.
 Θ' ἀκούγονται γλυκὸν ὄχη ὡσαννά·
 Καὶ θάναι τὸ τραγοῦδι τ' ἀναστάσιμο,
 Τ' ἀνθρώπινο τραγοῦδι, τῆς Βηθλεὲμ τραγοῦδι,
 Που χρόνια ἦταν πνιγμένο στὶς καρδιές.
 Μύριες φωνὲς πρωτάκουστες
 Θ' ἀντιλαλοῦν στὰ οὐράνια πάνω, ἀπ' ὅπου,
 Κάποιος μὲ μιὰν ἀόρατη μαπακέτα,
 Που μόνον οἱ ψυχὲς θὲ νὰ τὴν βλέπουν,
 Κάποιος μὲ τὴν μαπακέτα τῆς Ἀγάπης,
 Τῆς μουσικῆς τῶν ἀστεριῶν συνθέτης,
 Τοὺς ὕμνους θὰ διευθύνει,
 Τὴν Συμφωνία τῆ θεῖα τῆς Εἰρήνης,
 Τὴν Συμφωνία τῆς Καινούργιας Γῆς.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΞΩΚΛΗΣΙ

Α'.

Περπατούσε ἄσκοπα μέσα στο δάσος. Μ' ὄλο πού ἦταν κι' αὐτὸς κουρασμένος, β-
πως οἱ ἄλλοι, δὲν εἶχε ὕπνο. Ὁ Θύμιος τὸν
εἶχε πάρει κι' ὄλας μὲ τὸ πρῶτο, κι' οἱ ἄλ-
λοι εἶχαν ξαπλώσει κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα. Τί
καθαρὸς πού ἦταν, ἀλήθεια, ἀπόψε ὁ οὐ-
ρανός. Καὶ πόσο μαλακὸς ὁ καιρός. Ὅμως
αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ πλαγιαίσει. Καλύτερα
νὰ περπατήσει λιγάκι, νὰ χαρεῖ στοὺς κάτω-
κάτω καὶ λίγη ἥσυχία. Τί φασαρία πάλι
ἦταν ἐκεῖνη, μὲ τίς ἱστορίες τους καὶ μὲ τὰ
γέλια τους. Καλὰ, ὁ Κοντολαίμης ἦταν πάν-
τα φαφλατάς, θὰ τίς ἔλεγε μιὰ φορὰ τίς
παλικαριές του, θὲς δὲ θὲς. Μὰ ἦταν ἀνάγκη
ν' ἀρχίσουν ὄλοι, μὲ τὴ σειρά, νὰ λέει ὁ
καθένας τί ἔκαμε καὶ τί δὲν ἔκαμε;

Νὰ τοὺς τὸ ζητοῦσε ὁ ἐπίτροπος, καλὰ.
Αὐτὸς τὸ συνηθίζει νὰ τὰ θέλει ὄλα κατα-
λεπτῶς. Ὅμως ἀπόψε, ὅταν εἶδε τὴ νέα
φουρνιά τὰ παιδιά, τί νὰ τὰ κάμει τὰ ψι-
λολογήματα, μιὰ κι' εἶχε μπροστά του τὴ
ζωντανὴ σοδειά; Χαίδευε τὴν πλάτη τοῦ
καπετάνιου, εμπράβο, καλὰ τὰ καταφέρατε
σήμερα», τοῦ εἶπε, καὶ πῆγε κι' αὐτὸς μαζί
τους στὴν παράδοση τῶν παιδιῶν.

Ὁ καθένας ἔσερνε τὰ δικά του. Ἄλλος
ἓνα, ἄλλος δύο. Μονάχα ὁ Ἀντάρας δὲν
κρατοῦσε κανένα. Περπατοῦσε ὁμως πιὸ
καμαρωτὸς ἀπ' ὄλους, γιατί αὐτὸς δὲν πῆρε
μονάχα τὸ μωρό, παρὰ ἔφερε καὶ τὴ μάνα,
νὰ τὸ κρατᾷ, λέει, ἡ ἴδια, νὰ μὴν κουρα-
ζότανε αὐτός! «Θὰ περπατᾷς, μωρή—τῆς
ἔλεγε κάθε λίγο—γιὰ νὰ σὲ γαργαλῶ μὲ
τὸ μαχαίρι;» Κι' οἱ ἄλλοι ἔσκαγαν στὰ γέ-
λια μὲ τὸ φρόβο τῆς γυναίκα, πού πάλευε
νὰ τοὺς προφταίνει, τρέχοντας μὲ μικρὸς
πηδηχτὲς δρασκελιές καὶ σφιγγοντας δυ-
νατὰ τὸ μωρό, νὰ μὴν κλαίει καὶ τοὺς θυ-
μώνει.

Ἀργότερα, ἐκεῖ πού ἦταν ξαπλωμένοι
στο λημέρι, ὁ ἐπίτροπος ρώτησε τὸν Ἀντά-
ρα: «Τί τὴν ἔφερες, μωρέ, κι' αὐτὴν μὲ τὸ
βυζασταροῦδι; Μπελάς θὰ μᾶς εἶναι. «Κοί-
ταξέ τὴν πρῶτα καλὰ, σύντροφε», τοῦ εἶπε
ἐκεῖνος, «καὶ τὰ ξαναλέμε ἂν εἶναι μπελάς».
Τόσα ἦταν τὰ χάχανα ὀλονῶν, πού κι' αὐ-
τὸς ἀκόμα ὁ ἐπίτροπος χαμογέλασε.

Ἦστερα ὁ Ἀντάρας εἶπε πὸς εἶναι κιό-
λας γυναίκα τοῦ Νταφλάκη τοῦ γανωματῆ,
τοῦ πρώτου μοναρχοφασίστα τῆς Λειᾶς.
«Τὸ λοιπόν—εἶπε—μόλις πατήσαμε τὴν
πρῶτη φορὰ τὸ χωριό, τὸν περασμένο Γιού-
νη, τοῦ πῆρα τὰ τρία παιδιά, ἓνα κορίτσι
καὶ δύο ἀγόρια. Σήμερα λέω: Τί τοῦ τὴν
ἀφήκα τάχα τὴ γυναίκα; Νὰ τὴ χαιρεταί
ὁ ἐκμεταλλευτὴς τοῦ λαοῦ; Καὶ τοῦ τὴν πῆ-
ρα κι' αὐτὴν, ἄς εἶχε καὶ τὸν μετελά τοῦ
μωροῦ». Αὐτὴ θρηνηλογοῦσε κι' ἔσκουζε:
«Ποῦ μὲ πᾶτε τὴν ἄμοιρη; ποῦ μὲ σέρνε-
τε;» «Στὰ παιδιά σου! τῆς εἶπα ἐγώ. Ξέ-
χασες κιόλας τὴ Μελλομένη σου; Ξέχασες
τὸ Βαγγέλη καὶ τὸ Βασίλη; Οὔτε τρεῖς μῆ-
νες δὲν εἶναι. Αὐτὰ ὅμως σὲ θυμοῦνται καὶ
σὲ θέλουν. Νά! Γι' αὐτὸ σὲ παίρνω. Νὰ σὲ
πᾶω σ' αὐτά. Κατάλαβες;» Τὸ ἔχασε ἡ χαζὴ
καὶ νὰ σου τὴν ξεπίσω μου!»

Καὶ ἔξεσπεσε σὲ γέλια, κι' ὁ Ἀντάρας
κι' οἱ ἄλλοι...

Εἶδε ἓνα μικρὸ ξάγναντο νὰ φωτᾷ ἐν-
νάμεσα στο σκοτεινὸ δάσος καὶ πῆγε κατὰ
κεῖ. Ἀνέβηκε, ξάπλωσε ἀνάσκελα, ἔμεινε
νὰ κοιτάζει τὸν οὐρανὸ.

...Ἡ Νταφλάκαινα, στοὺς κάτω-κάτω, εἶπε
καὶ κάνα δυὸ λόγια. Μὰ ἡ «δικὴ του» (πού
τῆς εἶχε πάρει αὐτὸς σήμερα τὸ παιδί)
ὄχι λόγια, μὰ οὔτε μιὰ λέξη, οὔτε ἄχνα δὲν
ἔβγαλε, πού νὰ πάρει ἡ ὀργή! Ἄνοιξε μο-
νάχα κάτι ματάρες—νά! σὰν αὐτὰ τὰ με-
γάλα ἀστέρια, πού ἀναβοσβήνουν ἐκεῖ πά-

νω—καὶ τὸν κοιτάζε, ὄλο καὶ τὸν κοιτάζε. Οὔτε μουγκή νὰ ἦταν! Καὶ πάλι, θὰ 'βγαζε μιὰ φωνή, θὰ 'λεγε ἕνα «ἄ!», κάτι τέτοιο. Τίποτε αὐτή. Μόνο νὰ τὸν κοιτάζει, νὰ τὸν κοιτάζει, καὶ μίητε τὸ δαχτυλάκι της νὰ σαλέψει, μίητε καὶ νὰ κοινήσει τοσοδὰ τὸ κεφάλι της τόση ὥρα. Πείσμα θὰ τὸ 'βαλε, δὲν μπορεῖ (τὰ κάνουν κάτι τέτοια οἱ γυναῖκες), μπάς καὶ φανεῖ πὼς τὸν παρακαλοῦσε, πὼς τοῦ πρόσπεφτε. Σάμπως νὰ μπορούσε μὲ τὸ γινάτι καὶ τὴν ψωροπερηφάνια νὰ τοῦ πάρει τὸν ἀέρα—αὐτουνοῦ! τοῦ Χοντροῦ μὲ τ' ὄνομα!—καὶ νὰ τῆς ἀφήσει τὸ παιδί!

Καὶ ξέσπασε σ' ἕνα δυνατὸ γάχανο, πού ἔκαμε τὸ ξαπλωμένο πελώριο κορμί του νὰ τραντάξει πάνω στὸ χῶμα καὶ τὴν ἐξογκωμένη κοιλία του νὰ χοροπηδήσει στὸ ρυθμὸ τοῦ γέλιου του.

...Τὰ ἴδια καὶ χειρότερα καὶ μὲ τὴν ἄλλη, πού σώνει καὶ καλά νὰ μὴν ἀφήσει τὸν Κοντολαίμη νὰ τῆς πάρει τὸ παιδί. (Τοὺς τὰ εἶχε πει στὸ λημέρι ὁ ἴδιος). Αὐτὴ μάλιστα ἦταν καὶ πιὸ ζόρικη. Πῆρε τὸ παιδί στὴν ἀγκυλιά της καὶ τὸ κρατοῦσε καὶ τὸ 'σφιγγε τόσο δυνατά, πού, ὅσο καὶ νὰ τὸ τραβοῦσε ὁ Κοντολαίμης, δὲν μπορούσε νὰ τὸ ξεκολλήσει. «Θὰ τὸ ἀφήσεις τὸ παιδί, γιὰ νὰ τοῦ κόψω τὸ λαρύγγι;» τῆς εἶπε ἐκεῖνος. Αὐτὴ ὅμως πιὸ πολὺ νὰ τὸ τυλίγει μὲ τὰ μπράτσα της, νὰ τὸ κρύβει μέσα στὰ στήθια της. «Ὅχι! τοῦ εἶπε. Δὲ θὰ τὸ πάρεις! Σκότωσέ μας καλύτερα μαζί!» Μὰ ὁ Κοντολαίμης, πού εἶναι ἀτοῖδα σὲ κάτι τέτοια, τρολὸς ἦταν νὰ τῆς κάμει τέτοια χάρη; «Θὰ τὸ δώσεις τὸ παιδί;» τὴν ξαναρωτᾶει γιὰ τελευταία φορὰ. «Ὅχι!» Τραβάει λοιπὸν καὶ αὐτὸς τὴν κάμα, μιὰ γερὴ μαχαιριά στὴν κλείδωση τοῦ ἐνὸς χεριοῦ, μιὰ στοῦ ἄλλου—οὔτε χασάπης νὰ ἦτανε!—νὰ σου τα νὰ κρεμαστοῦν παραλυμένα καὶ τὰ δυὸ της μπράτσα, μὲ τὰ τσακισμένα χέρια νὰ κρατιοῦνται ἀπὸ τὴν πέτσα πού τοὺς ἀπόμεινε! Τὰ αἵματα πετάχτηκαν μὲ δύναμη καὶ τοῦ πιτσιλίσαν τὸ πρόσωπο, τὰ χέρια, τὰ ρούχα. Ἡ γυναῖκα οὐρλιαξε ἀπὸ τὸν πόνο καὶ ἔπεσε ξερὴ. Καὶ τὸ μωρὸ κυλίστηκε καὶ αὐτὸ χάμω, μέσα στὰ αἵματα τῆς μάνας του!

Ἔ, ὅσο νὰ πεις, ἄχαρο πράμα, ζόρικο, ἀκόμα καὶ βρώμικο. Μιὰ ὥρα, λέει, χρειάστηκε ὁ Κοντολαίμης νὰ ξεπλύνει τὰ χέρια καὶ τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὰ αἵματα. Χάλασε ἕνα σωρὸ πανιά, νὰ τὰ βρέχει στὴ βρῦση καὶ νὰ καθαρίζει τὰ ρούχα του. Τὰ πότισαν ὅμως, φαίνεται, βαθιά, γιὰτὶ καὶ μ' ὄλο τὸ πλύσιμο, δὲν τοὺς ἔφυγε ἀκόμα κάποια κοκκινίλα, οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ χέρια του, οὔτε καὶ ἀπὸ τὸ πρόσωπο... Ὅμως τί νὰ σοῦ κάμει καὶ ὁ ἄνθρωπος, πού τὸν ἀγρίεψε μὲ τὸ πείσμα της;

Πάλι καλά πού ἡ δικὴ του οὔτε καὶ σ' αὐτὸ δὲν τὸν δυσκόλεψε. Τὰ χέρια της ἦταν ξυλιασμένα, κοκκαλιασμένα γύρω ἀπὸ τὸ μωρὸ. Μὰ ὅταν αὐτὸς τὰ πῆρε μέσα στὰ δικά του καὶ τ' ἀνοίξε μὲ δύναμη, ἔπεσαν μεμιάς στὸ πλευρὸ τῆς μονοκόμματα, σὰν ψόφια, ὅπως καὶ ὄλο τὸ κορμί της.

Βολικά πράματα, βλέπεις, κανονικά (καὶ χαμογέλασε ἱκανοποιημένος, περνώοντας καὶ δένοντας τὰ χέρια του πίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι, ν' ἀκουμπᾶ πὸ μαλακά). Ἔτσι κανονικά καὶ εὐκόλα, ὅπως εἶχαν γίνει τὴν πρώτη φορὰ, πρὶν ἀπὸ τρεῖς μῆνες...

Εἶχαν κατέβει ἀπὸ τὸ βουνὸ κατὰ τὸ σοῦροπο. Οἱ μισοὶ μπλοκάραν τὸ χωριό, οἱ ἄλλοι μισοὶ μπῆκαν μέσα, πιάσαν τὴν πλατεία, ἔκλεισαν μεμιάς τοὺς δρόμους. Ἐνα τσοῦρομο παιδιὰ, πού ἔπαιζαν ἀκόμα ἐκεῖ, πιάστηκαν στὴ φάκα. Ὁ καπετάνιος πῆρε τὸ χωνὶ καὶ φώναξε νὰ μαζεντοῦν ὄλο στὴν πλατεία μαζί μὲ τὰ παιδιὰ τους. Ἦρθαν μερικοὶ γέροι καὶ κάμποσες γυναῖκες... Ὅλοι τοὺς ἀργοπερπάτητο, κατοουφιασμένοι καὶ ἀμίλητοι. Καὶ τὰ παιδιὰ ἀκόμα τρίπωσαν στὰ φουστάνια τῶν μανάδων τους, πιάσαν τὰ χέρια τῶν γέρων καὶ ἔμειναν καὶ αὐτὰ ἀμίλητα καὶ φοβισμένα. Μιὰ βουθαμάρα τοῦ θανατᾶ πλάκωσε τὴν πλατεία.

«Ποῦ εἶναι τ' ἄλλα παιδιὰ;» φώναξε ἄγρια ὁ καπετάνιος. Ἐνας κάτασπρος γέρος, μὲ μακριὰ γένια, πάνω ἀπὸ ἑβδομήντα χρονῶν, ξεπροβάλε ἡσυχὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἔδειξε τὰ παιδιὰ γύρω καὶ εἶπε: «Αὐτὰ εἶναι. Δὲν ἔχει ἄλλα. Μόνο λίγα βυζασταροῦδια ἀπομένουν». Ὁ καπετάνιος τὸν ἀγριοκοίταξε. «Πὼς σὲ λένε;» τὸν ρώτησε.

«Παντελή». «Ἄκουσε, γέρο, καὶ πρόσεξε καλά. Ἐγὼ δὲ χωρατεύω. Μοῦ τὸ ἐγγυᾶσαι μὲ τὸ κεφάλι σου πὼς δὲν εἶναι ἄλλα παιδιά;» «Ναί, μὲ τὸ κεφάλι μου», εἶπε ἐκεῖνος.

Κι' ἔτσι ἄρχισαν νὰ πιάνουν τὰ παιδιὰ τῆς πλατείας. Ἐκεῖνα ἔμπηξαν τὶς φωνὲς καὶ πάλευαν νὰ κρυφτοῦν, νὰ ξεφύγουν. Οἱ μανάδες ἔκλαιγαν καὶ μοιρολογιοῦνταν. Οἱ πῶ πολλὲς πῆραν τὰ παιδιὰ στὴν ἀγκαλιά τους καὶ τὰ σφιγγαν, τὰ χαϊδεύαν καὶ τὰ φιλοῦσαν. Ἄλλες γονάτισαν καὶ παρακαλοῦσαν τὸν καπετάνιο, μ' εὐχὲς καὶ μὲ κλάματα. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς σύρθηκε κοντὰ του καὶ τοῦ φιλοῦσε τὰ χέρια. «Νὰ χαρεῖς τὰ παιδάκια σου!» τοῦ ἔλεγε. «Ἀφήστε μας τα. Κι' ἂν δὲν ἔχεις παιδιὰ, νὰ χαρεῖς τ' ἀδέρφια σου, τὴ μάνα σου! Μὴ μᾶς τὰ πάρετε!» Ἐκεῖνος τῆς ἔδωσε μιὰ σπρωξιά καὶ τὴν ἔριξε χάμω. «Τί χαζεύετε, μωρό, καὶ δὲν τελειώνετε;» φώναξε ἄγρια στοὺς ἄλλους. «Γὰ κλαουρίσματα θ' ἀκοῦμε τώρα, γιὰ θὰ κάμουμε τὴ δουλειά μας; Ντροπή!»

Τραβοῦσαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὶς ἀγκαλιὰς τῶν μανάδων τους. Ἐκεῖνα πάλευαν νὰ ξεφύγουν, αὐτὲς ἄπλωναν τ' ἀδειανά τους χέρια καὶ τὰ καλοῦσαν μὲ τὰ ὀνόματά τους. «Τάσο μου! Γιόκα μου», «Κωσταντή μου», «Ρηνούλα μου, καμάρι μου!», «Καρδούλα μου!» Καὶ γέμιζαν τὴν πλατεία μὲ τοὺς θρήνους τους, κι' αὐτὲς καὶ τὰ παιδιὰ.

Μονάχα οἱ γέροισι δὲν ἔκλαιγαν. Ἐμεναν ἐκεῖ, στὴν ἴδια θέση, μαζεμένοι, μὲ τὸν γέρο Παντελὴ μπροστά, κι' οὔτε παρακαλοῦσαν, οὔτε μιλοῦσαν. Κι' ἂν δὲν ἀνέμιζε τ' ἄσπρα μαλλιά τους καὶ τὰ γένια τους ὁ ἀέρας, θὰ νόμιζε κανεὶς πὼς εἶχαν μαρμαρώσει καὶ δὲν τοὺς εἶχαν μείνει ζωντανὰ παρὰ τὰ μάτια. Κοίταζαν ὅμως μὲ τέτοιο τρόπο, μὲ τέτοια σουβλερὴ καὶ κρύα ματιά, πού σ' ἔκαναν ν' ἀνατριχιάζεις.

Ἔτσι σουβλερὴ καὶ κρύα ἦταν σήμερα στὸ τέλος καὶ ἡ ματιά τῆς «δικτῆς του». Στὸ μεταξὺ ὅμως πὼς ἄλλαζε κάθε λίγο! Οὔτε πετοὶ τοῦ χαμολοῦ νὰ ἦταν!

Τέντωσε πῶ ἀναπαντικὰ τὸ χοντρὸ κορμί του καὶ βόλεψε καλύτερα τὸ κεφάλι πᾶ-

νω στὶς χοῦφτες του.

... Ὅταν εἶχε σπάσει τὴν πόρτα καὶ μπῆκε στὸ σπίτι, πέρασε πρῶτα τὴν αὐλὴ δίχως νὰ δεῖ κανένα. Πρόβαλε τὸ ὄπλο, γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο, καὶ μπῆκε στὸ μεγάλο δωμάτιο μὲ τὴν πελώρια καμάρια στὴ μέση. Πάλι κανεὶς. Ἐβάλε μὲ προσοχὴ τὸ κεφάλι στὸ χάρισμα, πού ἔμπαζε στὸ μέσα δωμάτιο. Στὴν ἀρχὴ δὲν εἶδε κανένα. Σὲ λίγο ὅμως εἶδε νὰ λάμπουν μέσα στὸ μισσοκόταδο δυὸ μικρὰ φωτεινὰ σημάδια, στρογγυλά κι' ἀκίνητα, σὰν καρφωμένα στὸν τοῖχο. «Ψηλά τὰ χέρια», φώναξε δυνατὰ, νοιώθοντας μιὰ περιέργη ἐντύπωση ἀπειλῆς ἀπὸ τὰ δυὸ ἐκεῖνα ἀλλόζοτα φωσάκια. Καμμιά ἀπάντηση, καμμιά κίνηση. Μὰ ἐνῶ ἐτοιμαζόταν νὰ τραβήξει τὴν τουφεκά, εἶδε μιὰ σκούρα σκιά νὰ πῆζει γύρω ἀπὸ τὰ φωτεινὰ σημάδια καὶ νὰ φτιάνει ἓνα στεφάνι ἀπὸ μαῦρα μαλλιά, ἓνα λεπτό, ἀδύνατο πρόσωπο γυναικας. «Γιατί δὲ μιλάς;» ξαναφώναξε. «Τί κάνεις αὐτοῦ;» Μὰ καὶ πάλι δὲν πῆρε ἀπάντηση.

Προχώρησε μέσα στὸ μισσοκότεινο δωμάτιο καὶ πλησίασε. Μιὰ ψηλόλιγνη γυναίκα, ντυμένη στὰ μαῦρα, ἦταν κολλημένη στὴ γωνία καὶ τὸν κοίταζε. Πλαί της, κολλημένη κι' αὐτὴ στὸ κορμί τῆς μάνας της, γαντζωμένη σφιχτὰ ἀπὸ τὴ μέση της, μιὰ μικρὴ κι' ἀδύνατη κορούλα, ἐννιά-δέκα χρονῶν. Ἡ μάνα εἶχε τυλιγμένα τὰ μπράτσα γύρω στὸ κορμιάκι τοῦ παιδιοῦ. Καὶ μὲ τὴ ματιά της—μιὰ λαμπερὴ ματιά, πού ἔπαιζε πῶ γρήγορα κι' ἀπὸ τὴν ἀστραπή—δὲν ἄφηνε νὰ τῆς ξεφύγει οὔτε τὸ παραμικρότερο σάλεμα τοῦ ὄπλου του, οὔτε ἓνα τόσο δὰ κούνημα τῶν χειρῶν του.

Τὴν ἔπιασε μὲ τὸ καλό. «Ἦρθα νὰ πάρω τὸ παιδί, τῆς εἶπε μὲ μαλακὰ φωνή. «Θὰ τὸ ταῖζουνε καλά, θὰ τὸ ντύνουνε, θὰ τὸ μάθουνε καὶ γράμματα». Τίποτε αὐτῆ. Βουβὴ κι' ἀσάλυτη. Εἶχε μόνο τὰ μάτια της ὀρθάνοιχτα καὶ τὸν κοίταζε. «Ἦρθα νὰ πάρω τὸ παιδί, τῆς ξανάπε. Καὶ πῆγε ν' ἀπλώσει τὸ χέρι, νὰ τὸ πάρει. Μὰ, σὰ νὰ εἶχε δεχτεῖ κάποιο χτύπημα στὸ στήθος, ἔκαμε ἓνα βῆμα πίσω καὶ σήκωσε τὸ ὄπλο. Τὰ δυὸ της μάτια εἶχαν ξεπετάξει μιὰ τόσο κοφτερὴ καὶ κεντὴ λάμψη, πού

τοῦ φάνηκαν σὰν τρύπες ἀπὸ δίκαννο του-φρέκι, πού κρατοῦσαν τὴ φωτιά στὴν ἄκρη κι' ἦταν ἔτοιμες νὰ τὴν τινάξουν ἀπάνω του. Ποιὸς ἔξερει, μπορεῖ καὶ στ' ἀλήθεια νὰ κρατοῦσε κανένα περιστροφο. "Ὁμως... μπά! "Αν κρατοῦσε, δὲ θὰ 'κανε κάποιο κούνημα τῶν χειρῶν, δὲ θὰ 'παίξε τὸ μάτι κατὰ κεῖ πού θὰ τὸ 'χε κρυμμένο; Μπά! Δὲν εἶχε ὄπλο. Δὲν εἶχε ἄλλο ἀπὸ κεῖνα τὰ μάτια.

Κι' ὅμως, νὰ πού τὸν κρατοῦσε ἐκεῖ κρυφωμένο μ' αὐτὰ τὰ μάτια. Τί διάβολο! Πῶς γίνεται νὰ νοιώθει τίς ματιές της νὰ τοῦ τυλίγουν καὶ νὰ τοῦ δένουν γύρω τριγύρω τὸ κορμί, νὰ τοῦ μουδιάζουν τὰ χέρια, τὸ μυαλό; Δὲν ντρεπότανε, κοτζάμι ἄντρακλας, δυὸ φορὲς σὰν τοὺς ἄλλους, μὲ τίς φουμισμένες χεροῦδες, πού μὲ μιὰ μπουνιά εἶχε ρίξει κάποτε ἓνα γάδαρο στ' ἀλώνια, νὰ κάθεται ἐκεῖ, ἄπραγος καὶ ἄβουλος, μπροστά σὲ μιὰ γυναικούλα μισῆς μπουκιάς, ἐπειδὴ καὶ τὸν κοίταζε; "Ὁ Χοντρός μὲ τ' ὄνομα ἦταν αὐτός, ὁ Ξακουστός πολεμιστῆς τοῦ ἀντάρτικου μὲ τὰ τρία γαλόνια, πού ἔξαμα πᾶνω ἀπὸ μιὰ ντουζίνα «μοναρχοφασίστες», πού διαγοῦμισε κι' ἔκαψε πέντε χωριά καὶ κουβάλησε ἓνα τσοῦρ-μο παιδαρέλια; Αὐτός, πού τὸν ἔτρεμαν ὄλοι καὶ τὸν λογάριζε κι' ὁ ἴδιος ὁ ἐπίτροπος, γιὰ κανέναν ἀπ' αὐτονοὺς τοὺς σαχλάκηδες τοὺς «ἀστούς», πού στέκουν σουζῆ μπροστά στις γυναῖκες καὶ τοὺς κἀνον τεμενάδες;

«Δῶσε μου τὸ παιδί!» τῆς εἶπε ἀποφασιστικά. Καὶ τῆς ἄρπαξε γερὰ τὰ κοκκαλιασμένα μπράτσα καὶ τῆς τὰ ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ παιδί. Κι' αὐτὴ νὰ τὸν καρφώσει, λές, νὰ τὸν τρυπήσει πέρα ὡς πέρα μὲ τὴν κρύα καὶ σουβλερὴ ματιά της!

"Ὁμως μιὰ στιγμή μονάχα. Γιατί μόλις εἶδε τὸ παιδί νὰ τὸ κρατᾶει αὐτός, ἡ κοφτερὴ ματιὰ ἔσπασε, ὁ πάγος ἔλυσε καὶ τὰ μεγάλα μάτια μαλάκωσαν, μέρεψαν. Πάλι δὲν ἔλεγε τίποτε. "Ὁμως, κοιτώντας τὸ παιδί, τὸ τύλιγε μὲ τὴν τρυφεράδα, μὲ τὴν γλῶσσα—ἔ! ὅσο νὰ πείξ, μᾶνα του ἦτανε—πού ἦταν σὰν νὰ τὸ ἀγκάλιαζε, νὰ τὸ φιλοῦσε καὶ νὰ τὸ ἀποχαιρετοῦσε μ' ἔνε σωρὸ γλυκόλογα... "Ὁμως αὐτὸν πῶς

τὸν κοίταζε ἔτσι; Γαλιφιές πήγαινε νὰ τοῦ κἀμει; Νὰ τὸν τοιμπάρει μὲ παρακάλια καὶ καλοπιάσματα; "Αὐ δέ! Πέτυχε ἄνθρωπο! "Ἦταν σὰ νὰ δοκιμάζε νὰ μαλακώσει τὸ βράχο, νὰ τὸν λυώσει μὲ χαμόγελα καὶ χάδια!

Στὸ τέλος οἱ ματιές της τρεμούλιασαν, θόλωσαν κι' ἔγιναν δυὸ χοντρές σταγόνες δάκρυα, πού κύλησαν κι' ἔπεσαν χάμω. Αὐτὸς ὅμως, τὴν ἴδια στιγμή, παίρνοντας μεμιὰς ἀπὸ τὴ μέση τὴν κορούλα, τὴ σηκώνει στὸ χέρι καὶ τὴν κρατᾶ ἑξαπλωτή, μὲ τὸ κορμί γυρισμένο πρὸς τὰ κάτω, ξερὴ, ξυλιασμένη κι' αὐτὴ, ἴδια ἢ μᾶνα της! «Γιὰ νὰ καταλάβεις πῶς δὲν περνοῦν αὐτὰ σὲ μένα», τῆς λέει. Καὶ τραβᾶ κατὰ τὸ χῶρισμα.

Ἐκεῖ γυρνᾶ τὸ κεφάλι καὶ στέκει μιὰ στιγμή. Τί ἦταν πάλι ἐτοῦτο; Πῶς μεγάλωσαν καὶ ξεπετάχτηκαν ἔτσι τὰ μάτια της; Πῶς θόλωσαν κι' ἔσθησαν μεμιὰς σὰ δυὸ θαμπὰ λαμπιόνια πού τοὺς κλείνουν τὸ διακόπητ καὶ μένουν χωρὶς φῶς; Καὶ νὰ μὴ βρεῖ, οὔτε κι' αὐτὴ τὴν ὥρα, μιὰ φωνή, ἓνα «ἄχ!» νὰ βγάει! Τί διάβολο! Γυναίκα ἦταν αὐτὴ, γιὰ φάντασμα, βρυκόλακας; Τὸ καλὸ πού σοῦ θέλω, Χοντρέ, σῦρε στὴ δουλειά σου, νὰ μὴ σὲ παλαθῶσει!

Βγαίνει βιαστικά ἀπὸ τὸ μικρὸ δωμάτιο. Μὰ ξαφνικά «τσοῦπ!» ἓνας κουφὸς καὶ βαρετὸς κρότος τὸν σταματᾶ. Σίγουρα πού θὰ 'πεσε. Καὶ καθὼς ἦταν ἔτσι κοκκαλιασμένη, νὰ δεῖς πού θὰ ξάπλωσε κάτω μονοκόμματη, σύξυλη. Ὡστόσο, νὰ πού κάτι ἔκαμε κι' αὐτὴ τελοσπάντων, κάποιον ἦχο ἔβγαλε, ἂς εἶναι καὶ μὲ τὸ πέσιμο!

Κι' ἔφυγε γελώντας, μὲ τὸ παιδί νὰ κρέμεται ἀναποδογυρισμένο ἀπὸ τὸ μπράτσο του...

"Ἔτσι γέλασε καὶ τώρα πού τὰ θυμήθηκε ὄλα αὐτὰ, ἑξαπλωμένος ἀνάσκελα στὸ μικρὸ πλάτωμα ἀνάμεσα στὸ ἀπέραντο δάσος...

Ἄνασηκώθηκε καὶ κοίταξε κατὰ τὸ λημέρι. Ἦσυχία. Τώρα πᾶν θὰ 'χουν κοιμηθεῖ ὄλοι. Καλὴ δουλειά (εἰκοσιεφτά παιδιά, ὄχι ἀστεία, κι' ὄχτῳ φορτώματα πλιά-

ταίκο), καλὸ φαγοπότι, εὐχαριστημένοι ὁ ἐπίτροπος κι' ὁ καπετάνιος (προπάντων ὁ καπετάνιος), τί ἄλλο νὰ θέλουν τώρα παρὰ ἓνα καλὸ ξεκούρασμα μ' ἓναν χορταστικὸ ὕπνο;

Κι' ὅσο γιὰ τὸν καπετάνιο, μὲ τὸ δίκιο του νὰ εἶναι πῶς εὐχαριστημένος ἀπ' ὅλους. Δουλειὰ ἦταν αὐτή, πού τοῦ εἶχε καταφέρει ὁ γερο-Παντελής; "Όταν γύρισαν ἀπὸ τὸ πρῶτο γιουρούσι κι' ὁ ἐπίτροπος μέτρησε τὰ παιδιὰ, «αὐτὰ μονάχα» τὸν ρώτησε. «Αὐτά», τοῦ εἶπε ἐκεῖνος, «δὲν ἀπόμειναν παρὰ τὰ βυζανιάρικα». «Καὶ πῶς τὸ ξέρεις;» «Μοῦ τὸ ἐγγυήθηκε μὲ τὸ κεφάλι του ἓνας γέρος». Ὁ ἐπίτροπος ἔβαλε τὰ γέλια. «Σοῦ τὴν ἔσκασε», εἶπε. "Έβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του κάτι χαρτιά, ξεχώρισε ἓνα καὶ τὸ ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ καπετάνιου. «Τὸ βλέπεις αὐτὸ ἐδῶ;» τοῦ εἶπε. «Λειά. 45. Παιδιὰ δηλαδή. Κι' ἔφερες 18. Πάει νὰ πεῖ σὲ κοροϊδεψῆ ὁ γέρος καὶ σοῦ ἔκρυψε τὰ περισσότερα!» Καὶ ξαναγέλασε. Ὁ καπετάνιος ἀποτραβήχτηκε κατσουφιασμένος. Κι' ἔτσι ἔμεινε ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἴσαμε σήμερα, πὺξ ἔαστέρωσε πάλι τὸ πρόσωπό του καὶ ξαναγέλασε τ' ἀχείλι του. "Όχι μόνο γιὰ τὰ 27 παιδιὰ, παρὰ πῶς πολὺ πὺξ ἔβγαλε τὴν κοροϊδία ἀπὸ πάνω του καὶ ξαναβγήκε ἀσπροπρόσωπος στὸν ἐπίτροπο.

... Μόλις καταλάγιασε τὸ τουφεκίδι κι' οἱ χωριάτες ἀναγκάστηκαν ν' ἀποτραβηχτοῦν στὸ μικρὸ ξωκλήσι, ὁ καπετάνιος ἔμεινε ἐκεῖδρα μὲ τοὺς μισοὺς, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πρόσταξε νὰ χμηξοῦν στὸ χωριὸ γιὰ τὰ παιδιὰ. Αὐτοὶ μπλόκαραν ἀπὸ κοντὰ τὸ ξωκλήσι καὶ τὸ βαροῦσαν ὀλοῦθε. Οἱ χωριάτες ἔριχναν κι' αὐτοὶ κάπου κάπου, μὰ οἱ τουφεκίες τους ἀραιώναν ὀλοένα, ὅσο πὺξ στὸ τέλος κατασιγάσαν, καὶ τὸ ξωκλήσι βουβάθηκε ὀλοτέλα.

Ὁ καπετάνιος ἄρπαξε μεμιᾶς τὸ χωνί. «Θὰ παραδοθῆτε—φάναξε—γιὰ νὰ σᾶς κάψω ζωντανούς;» Δὲν ἀποκορίθηκαν. Τοὺς ρίχνει λοιπὸν κι' αὐτὸς μιὰ-δύο χειροβομβίδες, νὰ τοὺς δώσει νὰ καταλάβουν τί τοὺς περιμένει. «Ὅ, τι καὶ νὰ κάμετε, στὰ χέρια μου εἰσαστε!» ξαναφάναξε. «Σᾶς σφάζω ὅλους σὰν τὰ τραγιά. Σᾶς γδέρω ζωντα-

νοὺς σὰν τὸ θελήσω. "Αν ὅμως παραδοθῆτε θεληματικά, θὰ σᾶς χαρίσω τὴ ζωὴ καὶ θὰ κρατήσω μονάχα ἓναν. "Όμως τώρα δά! Αὐτὴ τὴ στιγμή! Ἄλλοιῶτα...».

Τότε—καθὼς τοὺς τὰ διηγῆθηκε καταλεπτῶς ὁ Θίμιος—ἡ παλιὰ καὶ χλιστρουπιμένη πόρτα τοῦ ξωκλήσιου ἀνοίξε ἀργὰ καὶ βαρετά.

«Ἐμένα βέβαια θὰ ζητᾶς», εἶπε ἡσυχα ὁ γέρο-Παντελής. Καὶ δρασκελίζοντας τὸ κατώφλι τῆς πόρτας, ἔκαμε νὰ προχωρήσει. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή, ἀπὸ τὴν ἴδια πόρτα κι' ἀπὸ τὸ μικρὸ πλαῖνι πορτόνι, ἄρχισαν νὰ βγαίνουν βιαστικά καὶ νὰ τραγουρίζουν καὶ νὰ ἀντισκόβουν τὸν Παντελή ὅλοι οἱ ἄλλοι γέροι.

Ὁ καπετάνιος ἔγινε θεριὸ καὶ τοὺς ἐμπήξε ἄγριες φωνές. «Πίσω ἔσεῖς. Πίσω! Ἄλλιῶς σᾶς τουφεκίζω ὅλους μαζί!» Κι' ἀρπάζοντας ἀπὸ τὸν διπλανὸ του ἓνα αὐτόματο, τὸ γύρισε κατὰ πάνω τους. «Πίσω σᾶς εἶπα!»

Μὰ κανεὶς δὲν κουνήθηκε. Μονάχα ὁ γέρο-Παντελής κάτι τοὺς ἔλεγε ὀλοένα, κάτι τοὺς παρακαλοῦσε καὶ τοὺς ἔπιανε τὰ χέρια καὶ τοὺς ὤμους. Στὸ τέλος τὰ κατᾶφερε νὰ τοὺς ξεφύγει καὶ νὰ προχωρήσει στὸν καπετάνιο. Μεμιᾶς αὐτὸς, πετώντας τὸ αὐτόματο, χίμηξε ἀπάνω του κι' ἄρχισε νὰ τοῦ δίνει κάτι τόσο δυνατοὺς κι' ἀπανωτοὺς μπάτσους, ἴσιους κι' ἀνάποδους, πὺξ τὸ κεφάλι τοῦ γέρου κουνιόταν δεξιὰ-ξερβὰ σὰν κουρδισμένο. Κι' ὅταν ἄρχισε νὰ ξεπετάει αἵματα ἀπὸ τὴ μύτη καὶ τὸ στόμα, ἀφήνει τοὺς μπάτσους, σηκώνει τὸ πόδι, μιὰ-δύο γερὲς κλωτσιεὺς στὴν κοιλιά, πᾶρ' τονε τὸ γέρο κάτω. «Ἐμένα θὰ κοροϊδέψεις, βρὲ ψοφίμι; Ἐσύ, μωρέ, ἐμένα;» τοῦ ἔλεγε ὀλοένα.

Κι' οὔτε πὺξ σταμάτησε νὰ τὸν κλωτσιεῖ, παρὰ, μιὰ μὲ τὸ ἓνα πόδι, μιὰ μὲ τὸ ἄλλο, ἔκανε τὸ χορμί τοῦ γέρου νὰ τσουλάει σὰ βαρέλι. Στὸ τέλος σταματᾶει τὶς κλωτσιεὺς καὶ τραβάει τὴν κάμα...

Οἱ γέροι ἀπ' ἀντίκρου εἶχαν κοκκαλώσει καὶ βουβαθεῖ. Ἐνας-δύο δὲν ἄνθεξαν, τοὺς λύθηκαν τὰ γόνατα κι' ἔπεσαν. Ἐνας ἄλλος σήκωσε ἀργὰ τὸ χέρι κι' ἔκαμε τὸ σταυρὸ του. Μεμιᾶς κι' οἱ ἄλλοι ἔκαμαν τὸ ἴ-

διο. Κι' ὅταν ὁ πρῶτος γύρισε καὶ μπῆκε στὸ ἐκκλησάκι σιγομέλλοντας, μπῆκαν μαζί του κι' ὄλοι οἱ ἄλλοι. Κι' ἄρχισαν νὰ ψέλνουν ὄλοι μαζί...

"Ἰσα-Ἰσα πού κι' ὁ καπετάνιος κοίταζε νὰ δεῖ ἂν ζοῖσε ἀκόμα ὁ γέρος. Τοῦ δίνει μιά μὲ τὸ πόδι, νὰ τὸν κάμει νὰ γυρίσει ἀνάσκελα. Τὰ μάτια του γυαλωμένα πιά, τὸ πρόσωπό του, τὰ μαλλιά του, τὰ γένια του σκεπασμένα ἀπὸ κόκκινη λάσπη...

"Ἔτσι τοὺς τὰ διηγῆθηκε στὸ λημέρι ὁ Θύμιος. Κι' ὕστερα σῶπασε καὶ δὲν ξαναμίλησε, σὰ νὰ 'χε μείνει συλλογισμένος...

B'.

"Ἄνοιξε καὶ τέντωσε τὰ χέρια, χασμουρήθηκε βαθιά. «Ὁρα γιὰ ὕπνο», μουρμούρισε. Μὰ ἐνῶ ἔτοιμαζόταν νὰ σηκωθεί, τοῦ φάνηκε πὼς εἶδε στὸ βάθος, χαμηλά, κάτι σὰν ἓνα μικρὸ κι' ἀδύνατο φωσάκι.

Κοίταξε προσεχτικά. Ναι, φωσάκι. Μὰ γιατί ἐκεικάτω; Ἐρίξε γύρω τὴ ματιά, νὰ προσανατολιστεῖ καλύτερα. «Τὸ παλιὸ τὸ χάνι δὲν εἶναι;» ἀναρωτήθηκε. «Ἐκεῖ δὲν ἔχουν βάλει τὸ παιδολοῖ;»

"Ἐμεινε νὰ κοιτάζει τὸ μικρὸ φωσάκι... Τὶ μυστήρια πράματα, καμμιά φορὰ! "Ἄν ἦταν δύο, θὰ 'ταν ἴδια ἐκεῖνα! "Ἔτσι δὲν τοῦ φάνηκαν κι' ἐκεῖνα στὴν ἀρχή, σὰ δυὸ φωσάκια μέσα στὸ μισοσκόταδο; Καὶ γέλασε.

Σηκώθηκε κι' ἔκαμε νὰ τραβήξει κατὰ τὸ λημέρι. Μὰ στάθηκε καὶ ξαναζοῖταξε τὸ φωσάκι... Μπῆ! Τὶ γυρεύει νὰ πάει ἐκεικάτω; Τὶ δουλειὰ ἔχει;... Ἀυτὰ τώρα θὰ 'χουν κοιμηθεῖ πιά. Τὶ νὰ δεῖ λοιπόν;... Μὰ καὶ νὰ 'ναι ἀκόμα ξύπνια—γιὰ νὰ 'χουν φῶς, μπορεῖ—τί τὸν ἔνοιαζε;

Πῆρε τὸν κατήφορο κατὰ τὸ λημέρι. Μὰ ξαναστάθηκε... Νὰ τοὺς βάλουν καὶ σὲ κανένα μπελά! Τὸ μέρος ἐκεῖ εἶναι ἀνοιχτό, τὰ δέντρα λιγοστὰ κι' ἀνάγια. "Ἄν περάσει κανένα ἀεροπλάνο—πρῶτη φορὰ πέρασε νύχτα;—μπορεῖ καὶ νὰ τὸ δεῖ. Καὶ νὰ τὰ κάμει ὄλα στάχτη...

Κατέβαινε σιγὰ κι' ἔριχνε κάθε λίγο τὴ ματιά του κατὰ τὸ χάνι... Καὶ δὲν εἶναι μόνο πού θὰ τὸ κάψουν αὐτό, παρὰ καὶ μὲ

τὶς φωτοβολίδες τοὺς θὰ ψάξουν ἓνα γύρο καὶ θὰ τὰ δοῦνε ὄλα. Καὶ τότε τί γίνεται καὶ τὸ λημέρι; Πρέπει γρήγορα νὰ δώσει εἶδηση στὸν καπετάνιο καὶ στὸν ἐπίτροπο.

"Ἄρχισε νὰ κατεβαίνει πρὸ γρήγορα... Κι' ὅμως, ὄσο καὶ νὰ βιαστεῖ, οὔτε καὶ μιά ὥρα δὲν τοῦ φτάνει, νὰ πάει πρῶτα στὸ λημέρι κι' ἀπὸ κεῖ ξανά στὸ χάνι. Τὸ πιὸ σωστὸ εἶναι νὰ τρέξει ὀλόγισα στὸ χάνι, νὰ τοὺς βάλει τὶς φωνές, νὰ τὶς κάμει δυὸ παραδιὰν αὐτὲς τὶς καρακάξες, πού τὶς ἔβαλαν νὰ φυλάνε τὰ παιδιά κι' αὐτὲς ξεχνᾶνε ἀναμμένο τὸ φῶς, νὰ τοὺς κάψουν ὄλους.

Γύρισε κατὰ τὸ χάνι κι' ἄρχισε νὰ τρέχει... Ἀὐτὸ νὰ 'ναι ἀκόμα ξύπνια;

"Ὅταν ἦρθε κοντά, σταμάτησε τὸ τρέξιμο κι' ἄρχισε νὰ περπατᾶ σιγὰ κι' ἀλαφριά, νὰ μὴν τὸν πάρουν εἶδηση, νὰ δεῖ τί διάολο κάνουν τέτοια ὥρα καὶ δὲν ψοφολόγησαν ἀκόμα.

Κι' ὅμως νὰ, πού δὲν εἶναι ἀνοιχτὴ μῆτε ἡ πόρτα μῆτε καὶ τὸ παράθυρο. Μόνο ἓνας μικρὸς φεγγίτης πάνω ἀπὸ τὴν πόρτα, μὲ τὸ ξυλένιο καπάκι του σπασμένο. Καὶ νὰ μὴ βροῦν τὰ τεμπελοσκούλα ἓνα κομμάτι ροῦχο νὰ τὸν κλείσουν!

Καὶ νὰ σοῦ κάνουν, κοντὰ στ' ἄλλα, καὶ τόση φασαρία! Τὶ φωνές πάλι εἶναι αὐτὲς; Τὶ τρεχάματα;

Πλησίασε μὲ προσοχὴ τὸ παράθυρο καὶ κόλλησε τὸ μάτι του σὲ μιά χαραμάδα. Ἐξὸν ἀπὸ τέσσερα-πέντε, ἀπὸ τὰ πιὸ μικρὰ, πού ἦταν ξαπλωμένα χάμω στὶς κουρελοῦδες, ὄλα τὰ ἄλλα σάνει καὶ καλὰ νὰ μὴν πλαγιάσουν. Οἱ δυὸ γυναῖκες νὰ βάζουν τὶς φωνές, νὰ παλεύουν νὰ τὰ πιάσουν, νὰ τὰ φοβερίζουν, αὐτὰ ὅμως πού! Καπνὸς τ' ἀφιλότιμα! Νὰ τρέχουν ὀλοένα—πιὸ πολὺ κι' ἀπ' ἀγριοκάτσικα—γύρω τριγύρω καὶ νὰ μὴν ἔχουν ἄλλο στὸ νοῦ τους παρὰ τὴν πόρτα! Κάθε φορὰ πού ξέφευγαν ἀπὸ τὶς γυναῖκες, νὰ χιμᾶνε σ' αὐτήν, νὰ τραβοῦν μὲ δύναμη τὸ πόμολο, νὰ κλωτσοῦν τὰ πορτόφυλλα, νὰ παλεύουν μὲ πείσμα—καὶ μὲ τὴ κουράγιο!—νὰ τὴν ἀνοίξουν. Κι' ὄλο νὰ κλαῖνε καὶ νὰ τσιρίζουν. «Θέλουμε νὰ φύγουμε!» «Νὰ πᾶμε στὸ χω-

ριό μας, στο σπίτι μας!» «Θέλουμε τή μάνα μας!»

Οί δυό 'Αρβανίτισσες—κάτι άντρογυναίκες Ίσαμε κεί πάνω—νά ουρλιάζουν σά δαιμονισμένες, νά κουνούν άγρια τις χερούκλες τους, όμως μπά! Πού νά τά τρομάξουν αυτά, νά τά μαζέψουν, νά τά βάλουν νά πλαγιάσουν; 'Η μιά πέτυχε στό τέλος νά τσακώσει ένα άγοράκι, νά τó τυλίξει στά μπράτσα της, νά τó φέρνει σιγά-σιγά στην κουρελού. Στάσου όμως, κυρά μου, νά δοίμε: Θα μπορέσεις νά τó κάμεις ζάφτι, πού αυτό, όσο και νά τó σφιγγεις στις μπρατσάρες σου, σου άντιστέκεται σάν παλικαράκι; Κοίτα πώς σου κλωτσάει άφοβα τήν κοιλιά, μέ τί δύναμη σου τραβάει τά μαλλιά, τά μάγουλα, τή μύτη! Δέ σου τó 'λεγα; Νά πού σ' έκαμε νά ξεφονίζεις τώρα από τόν πόνο! Τό πετᾶς ε; Και νά δεις πού θά χτύπησε άσκημα τó κακόμοιρο, γιά νά φωνάζει και νά κλαίει έτσιδά...

Καλά νά σου κάμουν όμως τώρα τά άλλα, πού σέ τριγύρισαν μεμιάς κι' άρχισαν νά σέ σπρώχνουν, νά σέ χτυπούν, ἄς είναι και μέ τά μικρά κι' αδύνατα χεράκια τους, νά σου τραβούν και νά σου ξεσκίζουν τó φουστάνι. Αυτή τά διώχνει μέ τά χέρια και μέ τά πόδια, τά σπρώχνει πίσω, ρίχνει δυό-τρία χάμω, και ξαφνικά, μέ μάτια άγοριμένα, τρέχει στό παραθύρο, τραβάει και βγάξει τήν μπάρα, πού σταύρωνε και κρατούσε κλειστά τά παραθυρόφυλλα, και κρατώντας τήν στό χέρι, χιμάει κατά πάνω τους.

Μωρή σκύλα, αν χτυπήσεις τά παιδιά...

Δέν πρόλαβε όμως νά τελειώσει τή σκέψη του, γιατί τήν ίδια στιγμή μιá άλλη γυναίκα, πού δέν τήν είχε πάρει ως τώρα τó μάτι του, τρέχει και πέφτει μπροστά στην άντρογυναίκα. «Μή τά χτυπήσεις!» τήν παρακαλούσε μέ φωνή κλαμένη. «Παιδιά είναι! Λυπήσου τα! Είναι δυστυχισμένα!» Και τής χάιδευε τά πόδια κλαίοντας.

Μ' όλο πού ή χαραμάδα δέν τόν άφηνε νά τήν δει καλά, τήν αναγνώρισε. «'Η Νταφλάκινα! Πάλι καλά πού τήν αφήσαν μέ τά παιδιά και δέν τήν πήραν έξω», συλλογίστηκε.

«'Αφήστε με, και θά τά ησυχάσω εγώ!» έξακολουθούσε νά παρακαλεί εκείνη. «Θά τά βάλω εγώ νά πλαγιάσουν»...

'Η άλλη 'Αρβανίτισσα ήρθε κι' αυτή κοντά και κάτι έλεγε στην πρώτη. Τά παιδιά είχαν σωπάσει και περίμεναν ήσυχα. Μερικά ήρθαν πιό κοντά και άγγιζαν μέ τά χέρια και μέ τó πρόσωπο τó φουστάνι τής Νταφλάκινας.

Οί δυό 'Αρβανίτισσες συνεννοήθηκαν, πέρασαν στό μέσα δωμάτιο κι' έκλεισαν τήν πόρτα. Και μεμιάς ή Νταφλάκινα κάθησε χάμω σταυροπόδι κι' άνοιξε διάπλατα τά μπράτσα της, νά χωρέσουν όσο μπορούσαν πιό πολλά από τά παιδιά. Κι' εκείνα νά τρέχουν από γύρω και νά μαζεύονται στην άγκαλιά της, σάν τά κλωσσοπούλια κάτω από τις φτερούγες τής μάνας τους. «Όσα δέν χωρούσαν, κάθονταν κοντά της κολλητά. Κι' αυτή ν' άπλώνει τά χέρια και ν' άκουμπά τó ένα σέ κάποιο κεφάλι, νά χάιδευει μέ τó άλλο κάποιο μάγουλο, νά φιλά τά μαλλιά τους, τά χεράκια τους. Και τά μάτια της νά στάζουν όλοένα χοντρό δάκρυα.

“Άς τά κομμάτια!.. Γυναικήσια και παιδιάστικα πράματα!...” Όμως, όσο νά πεις, πικραμένη μάνα είναι, όρφανεμένα παιδιά. Και σαχλαμάρες νά κάνουν, μέ τó δικίο τους...

Κοίτα πώς κάθονται ήσυχα κι' άμίλητα τώρα και τήν κοιτάζουν στά μάτια! Γούστο πού τó έχει αυτό έδω τó κοριτσάκι, πού έχει κολλήσει στό πλευρό της και τήν κρατάει από τόν ώμο σά γαντζωμένο!

Μά στάσου! Αυτή δέν είναι; “Έτσι γαντζωμένη κι' έδω, όπως κι' εκείπέρα... Τό ίδιο μαζεμένη, ασάλευτη, άμίλητη. Τά ίδια μάτια! Αυτή είναι!

Μά τί; Τόν πήρε λοιπόν είδηση και κοιτάζει καταδω; “Ένοιωσε τή ματιά τής μικρής νά τόν άγγίζει, νά τόν τυλίγει, νά τόν τρυπά, όπως ή ματιά τής μάνας της. Κάτι σά μιá μικρή κεντιά, κάτι σάν ένας άλαφρός πόνος πέρασε γιά μιá στιγμή τó χοντρό του στήθος.

Κουταμάρες! Πώς νά τόν δει μέσα απ' αυτή τή χαραμάδα; Πουθενά δέν κοιτάζει τó παιδί. Μπορεί κάτι νά συλλογίζεται, κά-

τι μακρινό. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ ἔχει ἀνοίξει τὰ ματάκια του. Ἔτσι δὲν κοίταζε κι' ἡ μάνα του;

Καὶ νὰ δεῖς πὺν αὐτὴν ἴσα-ἴσα θὰ συλλογίζεται. Κρατᾷ τὴν Νταφλάκαινα, μὰ τὰ μάτια του κοιτᾷνε πέρα, κατὰ τὸ χωριό, κατὰ τὴ μάνα... Κοίτα πὼς ἔχουν θολώσει τωραδά, πὼς τρεμουλιάζει τ' ἀχείλι του! «Μανούλα μου!» ἀκούστηκε ψιλή, ἀδύνατη, τρεμάμενη ἢ φωνούλα της.

Ἡ Νταφλάκαινα τὴν πῆρε πὺν πολὺν στὴν ἀγκυλιά της. Τ' ἄλλα παιδιὰ ἀναταράχτηκαν κι' ἔμειναν νὰ τὴν κοιτᾷζουν βουβά.

«Μανούλα μου!» εἶπε πάλι ἓνα ἄλλο, μὲ φωνὴ πὺν σπασμένη.

«Μανούλα μου!» φώναξε ἓνα ἄλλο. Μὰ τοῦτο δὴν ἦταν πιά νὰ σταματήσει, παρὰ, λέγοντας κάθε λίγο «μανούλα μου», ἔσπρνε τὴ φωνή του σ' ἓνα μακρόσυρτο καὶ τρεμουλιαστὸ κλάμα.

Ἐνα-δυὸ ἄλλα ἔκαμαν τὸ ἴδιο, καί, ξαφνικά, ὅλα τὰ παιδιὰ ἄρχισαν νὰ κλαῖνε καὶ νὰ θρηνηλογοῦν ὅλα μαζί. Στὴν ἀρχὴ σιγὰ καὶ κρατημένα, μὰ ὅσο πῆγαινε, τόσο πὺν πολὺν δυνάμωνε ἡ φωνούλα τους, τόσο ἄπλωνε καὶ μεγάλωνε τὸ κλάμα τους. Ὅσο πὺν ξέσπασε στὸ τέλος σ' ἓνα ἀτέλειωτο σπαραχτικὸ μοιρολόι.

Ἡ Νταφλάκαινα δὲν ἤξερε τί νὰ κάμει. Τὰ χᾶιδευε, τ' ἀγκάλιαζε, τὰ φιλοῦσε. Μὰ ἐκεῖνα, ὅσο πὺν πολὺν τὰ χᾶιδευε καὶ τὰ φιλοῦσε, τόσο πὺν πολὺν ἔκλαιγαν. Στὸ τέλος κι' ἡ Νταφλάκαινα δὲν κρατήθηκε πιά, κι' ἄρχισε νὰ θρηνηλογᾷ καὶ νὰ μοιρολογιέται κι' αὐτὴ.

«Ἄ στὸ καλό!» εἶπε μέσα του. «Λυπητερὰ πράματα. Μὰ τί νὰ σοῦ κάμουν κιόλας; Ὅστερα ἀπὸ τέτοιο ξεριζωμό, τέτοιο κακό!»

Ἀποτραβήχτηκε νὰ μὴ βλέπει, πῆγε κι' ἀκούμπησε στὸν κορμὸ ἑνὸς μεγάλου δέντρον παραπέρα.

Ὅμως τὸ μοιρολόι ξεχυνόταν ἀπὸ τὸ παλιὸ χάνι καὶ γέμιζε καὶ τράνταζε τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ τὴ σπαραχτικὴ του κραυγὴ. Σκέφτηκε νὰ φύγει, νὰ πάει πὺν μακριά, νὰ μὴν τὸ ἀκούει, ὅμως καταλάβαινε πὼς θὰ τὸν ἀκολουθοῦσε παντοῦ. Ἔτσι, ὅπως εἶχε ἀπλωθεῖ καὶ τὰ εἶχε σκεπάσει ὄλω γύ-

ρω, ἔνοιωθε πὼς, ὅπου κι' ἂν πῆγαινε, θὰ τὸ ἀκούγε τὸ μοιρολόι παντοῦ, νὰ τὸ ἀντιλαλοῦν ὀλοῦθε τὰ δέντρα, οἱ βράχοι, οἱ βρύσες, τὰ βουνά...

Ξαφνικά τὸ κλάμα ἔπεσε ἀπτότομα, ξεθύμανε, σὲ λίγο ἔπαψε ὀλότελα κι' ἔγινε βαθιὰ σιωπὴ.

Ἐτρεξε στὴ χαρμαῖα κι' εἶδε μὲ μεγάλη ἀπορία τὸν καπετάνιο, νὰ στέκει ἀνάμεσα στὶς δυὸ Ἀρβανίτισσες, στὴν μπασιά τῆς πόρτας, καὶ νὰ κοιτᾷζει κατὰ τὴν Νταφλάκαινα καὶ τὰ παιδιὰ. Ἐδῶ τέτοιαν ὥρα! Πολὺν περιεργο! Τί νὰ ἦρθε τάχα νὰ κάμει; Κι' ἔνοιωσε κάποιαν ἀνησυχία.

Ὁ καπετάνιος κάτι εἶπε στὶς Ἀρβανίτισσες, κι' αὐτὲς ἦρθαν στὴν Νταφλάκαινα καὶ τῆς ἔγνεψαν νὰ σηκωθεῖ. Ἐκεῖνὴ δίστασε, κι' αὐτὲς τὴν πῆραν ἀπὸ τὰ μπράτσα κι' ἔκαμαν νὰ τὴν σηκώσουν. Μὰ ἡ Νταφλάκαινα κόλλησε στὸ πάτωμα, κουβάρισε τὰ πόδια της, τὸ κορμί της, νὰ τοῦ δώσει ὅσο μπορούσε πὺν πολὺν βᾶρος, νὰ τὸ κρατήσῃ χάμω. «Γιατί; Γιατί;» ρωτοῦσε τρομαγμένη. «Ποῦ θὰ μὲ πάτε; Ἀφήστε με ἔδῳ, μὲ τὰ παιδιὰ. Νὰ σᾶς βοηθῶ, νὰ σᾶς δουλεύω».

Τὰ παιδιὰ κόλλησαν κι' αὐτὰ πὺν πολὺν ἀπάνω της, τὴν κρατοῦσαν ἀπὸ τοὺς ὄμους, ἀπὸ τὸ φέρεμα, νὰ μὴν ἀφήσουν νὰ τοὺς τὴν πάρουν. Τὰ μάτια τους ἦταν ἀκόμα δακρυσιμένα, κοκκινισμένα, μὰ ἡ ἄγωνία κι' ὁ φόβος τοὺς εἶχε στερεῖσει τὸ κλάμα, τοὺς εἶχε βουλώσει τὴ φωνή.

Ὁ καπετάνιος ἦρθε κι' αὐτὸς κοντά. «Πὼς κάνεις ἔτσι;» τῆς εἶπε μὲ φωνὴ μαλακιά. «Μὴ φοβάσαι. Ἰσα-ἴσα πὺν ἐσὺ θὰ μείνεις ἔδῳ. Τὰ παιδιὰ αὐριο θὰ φύγουν, θὰ πάνε μακριά. Τί γυρεύεις ἐσὺ μαζί τους; Θὰ μείνεις ἔδῳ κοντά, καὶ δὲν ἔχεις νὰ φοβηθεῖς τίποτε. Θὰ σὲ ἀναλάβω ἐγὼ, κατάλαβες;»

«Ὅχι! ὄχι!» φώναζε ἐκεῖνὴ μὲ φωνὴ καὶ μάτια γεμάτα ἀπελπισία. «Δὲ θέλω! Θὰ πάω μὲ τὰ παιδιὰ! Νὰ βρῶ καὶ τὰ δικὰ μου. Κι' ἂν δὲν τὰ βρῶ, νὰ μείνω μ' αὐτὰ. Πάρτε με γιὰ δούλα! Ποῦ ν' ἀφήσω καὶ τὸ μοιρό; Σκοτάστε με καλύτερα! Θὰ πάω μὲ τὰ παιδιὰ! Ὅπου πάνε αὐτὰ, κι' ἐγὼ! Θὰ

πάω μὲ τὰ παιδιά!»

«Δὲ γίνεται!» τὴν ἔκοψε νευρικά κι' ἀπότομα ὁ καπετάνιος. «Μὴ χάνεις ἀδικὰ τὰ λόγια σου! Θὰ ῥθεῖς μαζί μου!» Κι' ἀγορεύοντας τὴ φωνή, τὴν πρόσταξε: «Σήκω!»

«Ὅχι!» εἶπε αὐτὴ θαρρετά, καὶ κάθησε πρὸ βαριά στὸ πάτωμα.

Ὁ καπετάνιος τὴν πλησίασε, τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὸν μπουστο καὶ τὴν τραβήξε τόσο δυνατὰ, πὺ ἡ γυναῖκα βρέθηκε ὄρθια μπροστά του. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή, χίμηξε ἀπάνω του κι' ἄρχισε νὰ τοῦ γρατσουνίζει τὸ πρόσωπο, τὰ χέρια, τ' αὐτιά. Ὁ καπετάνιος τὴν κρατοῦσε σφιχτὰ καὶ πάλευε νὰ τῆς πιάσει τὰ χέρια.

«Δὲ γίνονται μὲ τὸ ζόρι αὐτὰ τὰ πράματα, καπετάνιο μου!» ἀκούστηκε μιὰ χοντρὴ σαρκαστικὴ φωνὴ στὴν πόρτα.

Ὁ Ἀντάρης! Πὼς βρέθηκε κι' αὐτὸς ἐδῶ;

Ὁ καπετάνιος τὸν κοίταξε μὲ ἀπορία καὶ θυμῶ.

«Τί γυρεύεις ἐσὺ ἐδῶ;» τοῦ εἶπε αὐστηρά.

«Ὅ,τι καὶ τοῦ λόγου σου, καπετάνιο μου! Κι' ἐγὼ μάλιστα μὲ περισσότερὰ δικαιώματα. Ἐγὼ δὲν τὴν πῆρα; Ἐγὼ δὲν τὴν ἔφερα; Καὶ νὰ μοῦ τὴν πάρεις τώρα μὲς ἀπὸ τὰ χέρια μου; Δὲν κάνει!»

Ἔγινε σιωπὴ. Οἱ δύο ἄντρες ἔμειναν νὰ κοιτάζουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ μίσος, βουβοὶ κι' ἀκίνητοι, ἔτοιμοι, στὴν παραμικρὴ τερη ὑποπτὴ κίνηση, ν' ἄρπαχτοῦν. Καὶ ξαφνικά, μόλις τὸ χέρι τοῦ καπετάνιου ἔκαμε νὰ τραβήξει τὸ περιστροφὸ, ὁ ἄλλος χίμηξε μεμιας ἀπάνω του. Κι' ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται μὲ τὶς γροθιές, μὲ τὰ κεφάλια, μὲ τὰ πόδια, μὲ ἄγριο πείσμα καὶ μανία.

Οἱ Ἀρβανίτισσες ἀποτραβήχτηκαν ἀδιάφορες, τὰ παιδιά σκόρπισαν σάν πουλιὰ φοβισμένα κι' ἡ Νταφλάκαινα γλίστρησε ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ χάθηκε. Τὰ παιδιά δοκίμασαν νὰ τὴν ἀκολουθήσουν, μὰ οἱ Ἀρβανίτισσες ἔτρεξαν στὴν πόρτα καὶ τὴν ἔκλεισαν μὲ τὰ κορμιά τους. Οἱ δύο ἄντρες χτυπιοῦνταν ὀλοένα...

Ὅταν εἶδε τὴν Νταφλάκαινα νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ νὰ τρέχει, ἀποτρα-

βήχτηκε ἀπὸ τὴν χαρμαμάδα κι' ἔμεινε νὰ τὴν κοιτᾶζει εὐχαριστημένος, πὺ ἀπομακρυνόταν γρήγορα μέσα στὸ δάσος...

Ὅμως γιατί πάει κατὰ κεῖ; Δὲν τὸ ξέρει πὼς δὲν εἶναι ὁ δρόμος ἀπ' αὐτοῦ; Δὲν τοὺς βλέπει τοὺς θεόρατους βράχους, πὺ κλείνουν κατὰ τὴ μεριὰ ἐκείνη τὸ δάσος κι' ἀνοίγουν τὸν μεγάλο γκρεμὸ; Πὺ πάει; Τρελάθηκε;

Ἄρχισε νὰ τρέχει κι' αὐτὸς ξοπίσω της.

—Κυρὰ Νταφλάκαινα! Κυρὰ Νταφλάκαινα! φώναζε. Δὲν εἶναι ἀπ' αὐτοῦ ὁ δρόμος! Γύρισε πίσω!

Μὰ ἐκείνη ἔξακολουθοῦσε νὰ τρέχει ὀλοένα.

—Δὲ βγαίνεις ἀπ' αὐτοῦ, σοῦ λέω! Θὰ πέσεις στὸν γκρεμὸ! Γύρισε! Θὰ σὲ βάλω ἐγὼ στὸ δρόμο! Δὲν εἶμαι ὁ καπετάνιος! Οὔτε ὁ Ἀντάρης! Εἶμαι ὁ Χοντρός! Καὶ θὰ σοῦ δείξω τὸ δρόμο! Στάσου! Στάσου!

Μὰ δὲ στάθηκε. Χωρὶς νὰ γυρίσει πίσω τὸ κεφάλι, χωρὶς νὰ δείξει πὼς ἄκουγε τὶς φωνές του, ἀνέβαινε κώλας τὸν μεγάλο βράχο, σκύβοντας τὸ κορμὶ, γιὰ νὰ μὴν κόψει τὴ φόρα της, σκαρφαλώνοντας μὲ μεγάλες καὶ γρήγορες πατημασιές. Ἀκόμα λίγο, καὶ θὰ ἔφτανε στὴν κορυφή.

Ἐκεῖνος στάθηκε ἀπελπισμένος, ἔβαλε τὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ μέσα στὸ στόμα καὶ σφύριξε, ἔκαμε τὶς χούφτες του χωνὶ καὶ φώναξε μ' ὅλη του τὴ δύναμη: «Θὰ πέσεις στὸ γκρεμὸ! Στάσου!»

Ἔμεινε ἐκεῖνὰ καρφωμένος καὶ παρακολουθοῦσε μὲ ἀγωνία τὴ μαύρη σιλουέττα τῆς γυναίκας, πὺ ἀνέβαινε, μίκραινε κι' ἔσβηνε ὀλοένα. Λίγες στιγμὲς ἀκόμα, καὶ νὰ τὴν! Σηκώνοντας ψηλὰ τὰ χέρια, οἶχτηκε στὸν γκρεμὸ...

Γ'.

Περπατοῦσαν ἀργὰ μέσα στὸ δάσος. Δυὸ μπροστά, δυὸ πίσω καὶ ἀπὸ ἓνας σὲ κάθε πλευρὰ—νὰ τὰ ἔχουνε καλὰ μπλοκαρισμένα τὰ παιδιά, μὴν τύχει καὶ τοὺς ξεγλιστρήσει κανένα. Δὲν τὸ δοκίμασαν χτές τὴ νύχτα στὸ χάνι;

Τοὺς τὰ παραδῶσε ὁ ἴδιος ὁ ἐπίτροπος. Τοὺς τὰ μέτρησε ἓνα-ἓνα, τοὺς ἔδωσε κι'

ἔναν κατάλογο μὲ τὰ ὀνόματά τους καὶ τοὺς εἶπε πῶς ἔτσι μετρημένα καὶ μὲ τὸν κατάλογο θὰ τὰ παραδώσουν κι' αὐτοὶ στὸ Ἀρβανίτικο φυλάκιο. Θὰ τὰ καταγράψει κι' ἐκεῖ ὁ ἄλλος ἐπίτροπος καὶ θὰ τοὺς δώσει κι' ἀπόδειξη παραλαβῆς. "Ὅλα κανονικὰ καὶ σίγουρα πράματα.

Ἡ διαταγὴ ἦτανε νὰ φτάσουν ἐκεῖ πρὶν νὰ ξημερώσει. Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ περπατοῦν γρήγορα. "Ὅμως, πῶς νὰ περπατήσουν αὐτὰ γρήγορα; Μικρὰ παιδιὰ στὸ κάτω-κάτω ἦτανε. Μποροῦσαν νὰ τρέχουν σὰν κι' αὐτούς;

Κοίτα πῶς σέρνονται! Τὰ εἶχαν βάλει ἀπὸ δυὸ στη γραμμὴ, ἓνα μικρότερο κι' ἓνα μεγαλύτερο. Αὐτὰ κρατοῦσαν τὰ μικρότερα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὰ τραβοῦσαν. Σάμπως νὰ μὴν ἦτανε κι' αὐτὰ παιδιὰ καὶ νὰ μὴν κουράζονταν κι' αὐτὰ!

«Εἶσαι ὑπεύθυνος, Χοντρέ!» τοῦ εἶχε πεῖ ὁ ἐπίτροπος. «Ἐσὺ παραλαβαίνεις, ἐσὺ θὰ παραδώσεις. Κοίταξε νὰ φτάσεις στὴν ὥρα σου, νὰ γίνουν ὅλα ἐν τάξει καὶ νὰ μοῦ φέρεις τὴν ἀπόδειξη».

Κάτσε λοιπὸν τώρα νὰ τὰ κάμεις τὰ κακόμοιρα νὰ τρέχουν ὅλη τὴ νύχτα, γιὰ νὰ τὰ παραδώσεις κανονικὰ μὲ τὸ ρολόι! Καὶ νὰ ξέρεις τί νύχτα πέρασαν χτὲς καὶ τί τραβῆξαν σήμερα!

Γύρισε στὴ μικρὴ—τὴ «δική του»—ποῦ ἦταν στὴν οὐρὰ τῆς σειρᾶς, καὶ τὴ ρώτησε: «Κουράστηκες;» Μὰ ἡ μικρὴ δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε...

Κι' ἐξακολούθησαν νὰ περπατοῦν, σιωπηλοί.

—Τέλειωσαν οἱ ἀνακρίσεις γιὰ τὰ ψευτινά; ρώτησε τὸ Θύμιο, ποῦ περπατοῦσε δίπλα του.

—Δὲν ξέρω, εἶπε ἐκεῖνος. Καὶ μὲ πῶ χαμηλὴ φωνή: «Μὴ μιλάς γι' αὐτὰ. Δὲ βλέπεις;» Καὶ τὸ μάτι του ἔπαιξε κατὰ τὸν Ἀντάρρα, ποῦ περπατοῦσε πλάι στὴ σειρὰ τῶν παιδιῶν, πότε πῶ μπροστά, πότε πῶ πίσω, νὰ τὰ παίρνει ὅλα στὴ ματιὰ του, νὰ μὴν τοῦ ξεφεύγει τίποτε.

...Δίκιο ἔχει ὁ Θύμιος. Μυστήριος ἀνθρώπος αὐτὸς ὁ Ἀντάρρας. Κι' οἱ φίλιες του μὲ τὸν ἐπίτροπο, ποῖος ξέρει τί νὰ κρύβουν. Τὰ συνηθίζουν αὐτοὶ κάτι τέτοια.

Μπορεῖ καὶ νὰ τὸν ἔχει κατάσκοπο. Ἀκόμα καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν καπετάνιο—μπᾶς καὶ χωνεύει ὁ ἓνας τὸν ἄλλο;

Δὲν κοιτᾶς ποῦ τὰ σκέπασαν κιάλας τὰ χτεσινοβραδυνά; Ἐνας ἀπλὸς ἀντάρτης αὐτὸς, νὰ καταχερίσει τὸν ἴδιο τὸν καπετάνιο, νὰ τὸν κάμει τοῦ ἀλατιοῦ, νὰ τραβῆξει μαχαίρι ἀπάνω του, καὶ νὰ βγεῖ στὸ τέλος λάδι! Ἐχει μπάρμπα στὴν Κορώνη, βλέπεις.

Κι' ὁ ἄλλος, γιατί νὰ πάει νὰ πιάσει τὴν κακομοῖρα τὴν Νταφλάκαινα; Καλά, ὅλοι τὸ ἴδιο κάνουν, τὸ ξέρουμε. Μὰ ὄχι κι' ἔτσι. Δὲν πέρασαν τρεῖς μῆνες ποῦ τῆς πῆραν τὰ τρία παιδιὰ. Ὑστερα παίρνουν καὶ τὴν ἴδια, μὲ τὸ βυζασταροῦδι στὴν ἀγκυλιά. Πικραμένη γυναικα, βασανισμένη. Κι' ἀπὸ τὴν πρώτη νύχτα κιάλας, τσοῦπ! νὰ τῆς κατέβει αὐτὸς! Φτοῦ! Μουρντάρικο πράμα, βρώμικο...

Εἶδε τὸν Ἀντάρρα ποῦ εἶχε τραβῆξει πῶ μπροστά.

—Ἐπесе ὅμως γερὸ ξύλο, εἶπε σιγά.

—Ναί, ἔκαμε ὁ Θύμιος.

—Ἄς εἶναι κι' ἔτσι. Παίδεψε λιγάκι ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Μόνο ποῦ ἄδικα πῆγε ἐκεῖνη ἡ κακομοῖρα.

Ὁ Θύμιος δὲν ἀποκρίθηκε. Ὁ Ἀντάρρας ἔκοβε πάλι τὸ βῆμα καὶ ξαναβρισκόταν πῶ πίσω.

... Ἄδικα πῆγε, ἀλήθεια. Ἄν τὸν ἀκουγε αὐτόν, θὰ τῆς ἔδειχνε τὸ δρόμο καὶ θὰ πήγαινε στὸ καλὸ. Κρίμα ἦταν. Μὰ ἔτσι ποῦ τὰ εἶχε χαμένα, ποῦ νὰ καταλάβει. Καὶ νὰ καταλάβαινε ὅμως, μπᾶ! Αὐτὴ τὴν εἶχε κιάλας ἀποφασίσει τὴ ζωὴ τῆς. Ἦταν τόσο πονεμένη, τόσο ἀπελπισμένη. Καὶ νὰ τῆς ἔρθει στὸ τέλος κι' αὐτὸς, νὰ τὴν ἀναλάβει! Τί νὰ τὴν κάμει τέτοια ζωὴ; Πάλι καλὰ ποῦ δὲν πῆρε μαζί τῆς καὶ τὸ μωρό. Μάνα, βλέπεις. Ἄς ζήσει, θὰ εἶπε, κι' ἄς τὸ πάρει μιὰ ξένη!...

Ὅταν ἔτρεξε αὐτὸς πίσω ἀπὸ τὸ βράχο, τὴ βρῆκε κιάλας νεκρὴ. Νὰ τὴ βλέπεις καὶ νὰ σφίγγεται ἡ καρδιά σου. Ὡστόσο, ἤσυχασε ἡ ἀμοιρη...

Κοίταξε πάλι κατὰ τὴ μικρὴ. «Κουράστηκες;» τὴν ξαναρώτησε. Ἐκεῖνη γύρισε ἀπότομα τὸ κεφάλι. «Κι' ἂν κουράστηκα;»

κρεμάσει τὸ παιδί στὸ μπράτσο του ἀνάποδα, σὰν ἓνα σφαχτάρι, μπροστὰ στὰ μάτια της, ὅσο πού νὰ τὴν κάμει νὰ πέσει κάτω ξερή!

—Θύμιο, γιατί τὸ κάνουμε αὐτό; Γιατί τ' ἀρπάχνουμε τὰ παιδιά;

—Γιὰ νὰ τὰ γλιτώσουμε ἀπὸ τοὺς μοναρχοφασίστες.

—Μὰ ἀφοῦ εἶναι γονιοὶ τους;

—Ἄς εἶναι καὶ γονιοὶ τους. Θὰ τὰ χελάσουν. Τώρα θὰ γίνουν ἄνθρωποι. Κατάλαβες;

—Ὅχι. Δὲν μπορούσαν νὰ γίνουν ἄνθρωποι καὶ στὸν τόπο τους; Θὰ γίνουν καλύτεροι στὴν Ἀρβανιτιά;

—Δὲν τὰ ξέροουμε ἡμεῖς αὐτά. Καὶ καλύτερα νὰ σωπαίνομε.

Σάπασαν.

—Καλὰ νὰ τὰ παίρνομε, ξανάπε σὲ λίγο. Ὅμως γιατί νὰ κόψει καὶ τὰ χέρια τῆς μάνας ὁ Κοντολαίμης; Κι' ἂν ὁ γέρο-Παντελῆς πῆγε νὰ κρύψει μερικά, ἔπρεπε νὰ τὸν σκοτώσει ὁ καπετάνιος;

Ἄς εἶπεν ὁ Θύμιος ἔμεινε νὰ φάγει με περιέργεια τὸ πρόσωπό του μέσα στὸ σκοτάδι.

—Μπὰς καὶ σὲ τρώει τὸ κεφάλι σου; εἶπε. Τί ἀνακατεύεσαι σὲ δουλειές, πού δὲ σοῦ πέφτει λόγος; Νὰ μὴ μοῦ ξαναμιλήσεις γιὰ ὅλ' αὐτά!

Ἐγινε σιωπή. Οἱ κουβέντες καὶ τὰ χάχανα τῶν δύο συντρόφων, τὰ ξεφωνητὰ κι' οἱ βροσιές τοῦ Ἀντάρου εἶχαν σβήσει κι' αὐτὰ μέσα στὴν κούραση. Δὲν ἔμεινε παρὰ τὸ ἀσταμάτητο σύρσιμο τῶν ποδιῶν πάνω στὸ χῶμα. Ξεχώριζε τὸ δύσκολο καὶ ξεψυχισμένο ψιθύρισμα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τῶν παιδιῶν, ἴδιο κρυφὰ καὶ συγκρατημένο κλάμα. Οἱ βαροτοὶ κρότοι ἀπὸ τ' ἄρβυλα τῶν φρουρῶν ἔμοιαζαν σὰν νὰ πάλευαν νὰ τὸ πνίξουν αὐτὸ τὸ μυστικὸ κλάμα, νὰ τὸ καρφώσουν πάνω στὴ γῆ. Ὅμως αὐτὸ γλιστροῦσε καὶ ξέφευγε, καὶ σκόρπιζε γύρω σὲ μικρά, σπασμένα ἀναφιλητὰ, πού ἔκαναν τὰ δέντρα ν' ἀνατριχιάζουν καὶ τ' ἀστέρια νὰ κοιτάζουν ἀπὸ πάνω ἀπορημένα καὶ λυπημένα.

Τὰ δύο κοριτσάκια ἔκοβαν ὁλοένα κι' ἔμεναν πιὸ πίσω. Μὲ μεγάλη πιὰ δυσκολία

ἔσερναν τὰ πόδια τους. Τὰ γόνάτα τους ἦταν λυγισμένα, ἢ πλάτη τους, τὸ κεφάλι τους ἔσερναν τσακισμένα.

—Ξέρεις, Θύμιο, τράβα ἐσύ. Ἐγὼ θὰ μείνω πίσω, μὲ τὰ δύο κοριτσάκια. Τὰ βλέπεις πού δὲν μπορούν πιὰ νὰ περπατήσουν.

Ἄς εἶπεν ὁ Θύμιος στάθηκε.

—Θέλεις νὰ τὸ σκάσεις; τὸν ρώτησε σιγά.

—Ὅχι. Μόνο πού θέλω νὰ τὸ στείλω αὐτὸ στὸ χωριὸ του. Ξέρεις ποιό.

—Ναί.

—Θὰ τὸ βάλω στὸ δρόμο καὶ θὰ γυρίσω.

—Δὲν μπορείς πιὰ νὰ γυρίσεις. Τί νὰ πεις;

—Θὰ βρῶ ἓνα ψέμα.

—Δὲν περνᾷ.

Ἐγινε σιωπή.

—Καλὰ, εἶπε σὲ λίγο ὁ Θύμιος. Κόψε πίσω καὶ σκάς' το. Εἶναι καὶ πιὸ σκοτεινὰ ἐδῶ. Κι' ὁ Ἀντάρου δὲν εἶναι κοντά. Πάρ' τὴνε καὶ τράβα!

Πλησίασαν τὰ δύο κορίτσια. Ὁ Θύμιος πῆρε τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ χέρι καὶ προχώρησε. Ὁ Χοντρός σήκωσε τὴ μικρὴ στὴν ἀγκαλιά του.

—Μὴ φοβάσαι! τῆς εἶπε σιγά. Νὰ σὲ ξεκουράσω λιγάκι.

Ἐκείνη ἔκαμε ν' ἀντισταθεῖ, τοῦ ἔσπρωξε τὸ στήθος μὲ τὰ χέρια, ὅμως γρήγορα ὑποχώρησε, ἤσυχασε.

Ἐκεῖνος ἔκοψε τὸ βῆμα του, σταμάτησε, ἄρχισε νὰ πηγαίνει σιγά-σιγά πισώπλάτα, ξαφνικὰ ρίχτηκε στὸ πλάι καὶ τράβηξε μὲ γρήγορες καὶ μεγάλες δρασκελιές μέσα στὸ δάσος.

Πέρασε τὴ μικρὴ στὴν πλάτη του, ἔφερε τὰ δύο ποδαράκια τῆς μπροστὰ, τὰ κράτησε μὲ τὰ χέρια πάνω στὸ στήθος του κι' ἄρχισε νὰ τρέχει...

Σὲ λίγο σταμάτησε νὰ κατατοπιστεῖ καὶ ν' ἀνασάνει. Κοίταξε γύρω, ἀφουγκράστηκε κατὰ τὴ μεριὰ τοῦ δρόμου. Δὲν τὸν εἶχαν πάρει εἰδηση ἀκόμα.

—Ξέρεις πού σὲ πάω; εἶπε στὴ μικρὴ.

—Ναί.

—Ποῦ;

—Στὸ χωριό.

Είδες πού τὸ κατάλαβε; Κι' ἄς εἶναι μουλωχτή, ὅπως ἡ μάνα της.

—Βάλε τώρα τὰ χέρια γύρω στὸ λαιμό μου, τῆς εἶπε. Καὶ κράτα καλά. Θὰ ξανατρέξουμε.

Ἄρχισε πάλι νὰ τρέχει, μὰ κάθε λίγο σταματοῦσε κι' ἀφουγκραζόταν. Σαφνικὰ φάνηκε ἀνήσυχος. Κάτι ἀναταράχτηκε μέσα στὸν ἄερα. Μιά πνοή. Κάποιο φύσημα. Ἔμεινε ν' ἀκούει. Ναί. Μακρινὰ ἀόμοια, ὅμως ἄρχισαν κίβλας νὰ ξεκαθαρίζουν. Πατήματα ἀπὸ τρέξιμο!

Κατέβασε ἀπαλὰ τὸ παιδί, ξάπλωσε γάμω κι' ἀκούμησε τ' αὐτί του στὴ γῆ. Ὁ Ἀντάρας βέβαια. Ἔχει πιάσει τὴ μεριά τῶν βράχων, πού εἶναι πιὸ σύντομη. Δέ θ' ἀργήσει νὰ φανεῖ. Εἶναι καὶ πιὸ ἀλαφρὺς, πὸ σβέλτος. Ὅσο καὶ νὰ τρέξει αὐτός, θὰ τὸν προφτάσει.

Ἐπιασε στὴν ἀγκαλιά του τὴ μικρὴ, ἀποτραβήχτηκε πιὸ μέσα, ἔφαξε καὶ βόηκε κάτι πικρὰ χαμόκλαδα, τὰ παραμέρισε, πάτησε κι' ἴσιωσε στὸ βάθος ἓνα μικρὸ γῶρο, τὴν ἀπόθεσε ἐκεῖ προσεχτικά.

—Κάθησε ἤσυχα καὶ μὴ φοβᾶσαι, τῆς εἶπε σιγά. Θὰ ξαναγυρίσω.

Ἔχαμε ν' ἀποτραβηχτεῖ, μὰ στάθηκε.

—Κι' ἂν δὲν ξαναγυρίσω, κοίτα! Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ βουνὸ ἀντίκρυ; Τροβᾶς κατὰ κεῖ, περνᾶς ἀπὸ τὴ δεξιὰ μεριά, λίγο πιὸ πέρα εἶναι τὸ χωριό σου. Κατάλαδες;

Δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε, μόνο ἔμεινε νὰ τὸν κοιτάζει σιωπηλῶς. Ἐκεῖνος τὴν τύλιξε μὲ τὴ ματιὰ του, ἄπλωσε δισταχτικά τὸ χέρι κι' ἄγγιξε ἀπαλὰ τὰ μαλλιά της. Κάτι πῆγε νὰ πει, μὰ μετάνιωσε. Σαφνικὰ, βλέποντας τὴ μικρὴ νὰ τοῦ χαμογελά, πῆρε βιαστικά τὸ χεράκι της καὶ τὸ φίλησε.

—Θὰ σὲ περιμένω, τοῦ εἶπε ἐκείνη σιγά.

Πετάχτηκε βιαστικὸς, ἔτρεξε ἓνα διάστημα, ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ παιδί, ἔδγαλε τὸ ὄπλο ἀπὸ τὸν ὄμο του, στάθηκε πίσω ἀπὸ ἓνα χοντρὸ κορμὸ δέντρου. Σὲ δυὸ λεπτὰ εἶδε, ὡς ἓκατὸ μέτρα μακριὰ, τὴν ψηλόλιγνη κορμοστασιά τοῦ Ἀντάρα.

Ἔβαλε τὶς χουφτεὲς γύρω ἀπὸ τὸ στόμα καὶ φώναξε:

—Μὴν προχωρήσεις, Ἀντάρα! Ἔνα

βῆμα νὰ κάμεις, θὰ σοῦ ρίξω!

Ἐκεῖνος, χωρὶς ν' ἀπαντήσει, κρυβόταν πίσω ἀπὸ τοὺς κορμούς τῶν δέντρων, πηδοῦσε ἀπὸ τὸν ἓνα στὸν ἄλλο, πότε δεξιὰ πότε ζερβά κι' ὄλο προχωροῦσε κατὰ πάνω του.

Τοῦ ἔριξε. Μεμιάς ἔριξε κι' ὁ ἄλλος. Κι' ἄρχισαν νὰ ρίχνουν ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ἀπανωτά. Τὸ δάσος ἀστραφτε καὶ βρόνταγε, κι' οἱ βράχοι στὸ βάθος μούγκριζαν καὶ στέναζαν.

Ὅμως τὸ χοντρὸ κορμὶ του, τώρα πού ὁ Ἀντάρας πλησίαζε ὀλοένα, τοῦ ἔδινε πιὰ καλὸ σημάδι. Ἐτρεπε νὰ βρεῖ κάποιο βράχο, κάποια μεγάλη πέτρα, νὰ κρυβεται καλύτερα. Ἐρίξε μιὰ ματιὰ γύρω. Εἶδε ἓνα βράχο λίγα μέτρα πιὸ κάτω. Ἐτρεξε κατὰ κεῖ.

«Ἄχ!» ἔκαμε, κι' ἔνοιωσε ἓναν πόνο στὸ ἀριστερὸ πλευρό. «Μὲ λάβωσε ὁ ἄιμος!» μουρμούρισε. Μὰ ἔφτασε κίβλας στὸ βράχο, καὶ ξανάρχισε νὰ ρίχνει. Ὁ Ἀντάρας σταμάτησε, ἔμεινε κρυμμένος πίσω ἀπὸ ἓνα δέντρο. Αὐτὸς ἔβαλε τὸ χέρι στὸ πλευρό του κι' ἔνοιωσε τὸ ζεστὸ αἷμα νὰ τρέχει.

—Χοντρεῖ! Δὲν ἔχεις γλιτωμό! φώναξε ὁ Ἀντάρας. Παραδώσον καλύτερα. Νὰ πάρω τὸ παιδί, καὶ τράβα ἐσὺ ὅπου θέλεις.

Μικρὴ σιωπῆ.

...Ψέματα λέει βέβαια. Θὰ τὸν σκοτώσει μεμιάς, ἂν τοῦ παραδοθεῖ. Μὰ τὸ κακὸ δὲν εἶναι αὐτό, δὲν τὸν νοιάζει γιὰ τὴ ζωὴ του, μὰ τὸ παιδί; Πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ γλιτώσει, κι' ἄς νοιώθει νὰ τοῦ φεύγει πολὺ αἷμα. Γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα πρέπει νὰ βιαστεῖ. Ἄν πάει αὐτός, πάει καὶ τὸ παιδί. Δὲ μείνει ἄλλο παρὰ...

—Καλά, παραδίνομαι! τοῦ φώναξε. Πέταξε τὸ ὄπλο σου, νὰ πετάξω κι' ἐγὼ τὸ δικό μου.

—Πρῶτα ἐσὺ.

—Καλά. Νά το!

Καὶ τὸ πέταξε μακριὰ. Τὸ πέταξε κι' ὁ ἄλλος, βγήκε ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ προχώρησε. Στάθηκε λίγα μέτρα πιὸ πέρα.

—Πέταξε καὶ τὸ μαχαίρι! εἶπε.

—Νά το!

Καὶ τὸ πέταξε κι' αὐτό. Ὁ Ἀντάρας πέταξε κι' αὐτὸς τὸ δικό του μαχαίρι καὶ πλη-

οίασε πὸ πολὺ. Καὶ ξαφνικὰ ἔμπηξε τὰ γέλια.

—Ὡστε εἶσαι λαβωμένος! εἶπε. Γι' αὐτὸ καὶ μοῦ παραδίνεσαι!

—Ναί. Μὲ πέτυχες στὸ παιδί. Νά! Ἐδῶ!

Καὶ μὲ τὸ δεξί του χέρι ἔπιασε τὸ πληγωμένο πλευρό του. Μὰ ξαφνικά, ἔτσι, καθὼς εἶχε τὸ χέρι του ἀκουμπισμένο στὸ πλευρό, τὸ τινάζει μὲ τέτοια δύναμη στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀντάρρα, πὸν τὸν τάρραξε, τὸν ξεριζώσε καὶ τὸν ἔριξε χάμω. Καὶ μεμιάς βρέθηκε ἀπάνω του.

—Σκυλί! Καὶ μ' ἓνα χέρι, σὲ κάνω δ,τι θέλω!

Ὁ ἄλλος δοκίμασε ν' ἀνασηκωθεί, νὰ ξεφύγει, πάλευε νὰ γλιτώσει ἀπὸ τὸ γερὸ χέρι πὸν τοῦ βάραινε τὸ στήθος, μὰ τοῦ κάκου. Ἡ βαριά καὶ πελώρια χερσούκλα τὸν κρατοῦσε καρφωμένο κι' ἀμετακίνητο. Κι' ἄς ἔτρεχε ὀλοένα τὸ αἷμα ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρό.

—Τί νὰ σὲ κάμω τώρα; τοῦ εἶπε. Νὰ σὲ πνίξω; Νὰ σοῦ τσακίσω τὸ κεφάλι; Γιὰ νὰ σὲ πετάξω σὲ κανένα γκρεμὸ;

Ἄκουσε θόρυβο ξερβά του καὶ γύρισε. Ἡ μικρὴ εἶχε βγεῖ ἀπὸ τοὺς θάμνους κι' ἔρχόταν τρέχοντας... Πῶς νὰ τὸν ξεκάμει τώρα;

—Τρέχα ἐκεῖ κάτω, τῆς εἶπε, καὶ πάρε τὸ τουφέκι του. Μπορεῖς;

—Μπορῶ.

Σὲ λίγο ἔφερε τὸ ὄπλο, τὸ ἔβαλε μαζὶ μὲ τὸ ἄλλο, μάζεψε καὶ τὰ μαχαίρια.

—Νὰ χρωστάς χάρη σ' αὐτὴ τῆ μικρῆ, τοῦ εἶπε. Σύρε στὴ δουλειά σου! Κι' ἂν ἔχεις μιὰ στάλα ἀνθρώπινα μέσα σου, νὰ θυμάσαι πῶς ἓνα παιδί σοῦ χάρισε τὴ ζωὴ. Τράβα!

Καὶ πιάνοντάς τον ἀπὸ τὸ στήθος, τὸν σήκωσε ἀπάνω καὶ τὸν ἔστησε ὄρθιο.

—Φύγε! τοῦ ξαναλέει. Πρὶν τὸ μετανοιώσω.

Ὁ Ἀντάρρας ἔφυγε βιαστικός. Αὐτὸς ἔμεινε νὰ τὸν κοιτάζει, ὅσο πὸν χάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι. Ἐκεῖ ὅμως πὸν ἔτοιμαζόταν νὰ πάρει τὴ μικρὴ καὶ νὰ ξεκινήσει, ξεχωρίζει τὴ σκοτεινὴ σιλουέττα τοῦ Ἀντάρρα στὴν κορφὴ ἑνὸς βράχου στὸ βάθος.

—Χοντρε! Καλὴ ἀντάμωση στὸ χωριό! Ἄν δὲν ψοφήσεις ἀπὸ τὴν πληγὴ ἴσαμε αὔριο, σοῦ τὸ τάζω νὰ καλοπεράσεις. Καὶ σὺ, καὶ τὸ μούλικο πὸν σέρνεις, κι' ὄλο τὸ χωριό. Καλὴ ἀντάμωση λοιπόν!

Καὶ τὰ τελευταῖα λόγια ἔσθησαν μέσα σ' ἓνα κρῦο σαρκαστικὸ χάχανο.

Αὐτὸς ἔριξε μιὰ ματιὰ στὰ τουφέκια, ἔκαμε νὰ σκύψει, μὰ κρατήθηκε. Ἀκούμπησε τὸ χέρι στὸν ὄμο τῆς μικρῆς κι' ἔμεινε νὰ κοιτάζει τὸν Ἀντάρρα, πὸν ἄρχισε νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τὸ βράχο, γελώντας ἀκόμα. Μὰ ξαφνικά, κάτι ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ βράχο νὰ τρίζει καὶ μιὰ μεγάλη πέτρα κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ Ἀντάρρα ξεκόλλησε καὶ κατρακύλησε, ἐκεῖνος ἔχασε τὴν ἰσορροπία του, ἄπλωσε τὰ χέρια κι' ἔγειρε τὸ κορμί γιὰ νὰ μπορέσει νὰ κρατηθεῖ, κουνήθηκε δῶθε-κεῖθε, γλιστρούσε, ἀρπάχτηκε ἀπὸ κάπου, ἔμεινε γιὰ μιὰ στιγμή μὲ τὰ πόδια στὸν ἀέρα, ὕστερα μιὰ σπαραχτικὴ κραυγὴ «ἄα α... α...» καὶ τὸ κορμί του ἔπεσε στὸν γκρεμὸ μὲ τὸ κεφάλι.

Ὁ Χοντρός ἔνοιωσε τὴ μικρὴ νὰ τυλίγει τὰ χέρια τῆς στὸ πόδι του καὶ νὰ κρῦβει ἀπάνω του τὸ πρόσωπό τῆς. Ἐκεῖνος ἔμεινε σιωπηλὸς καὶ ταραγμένος.

«Τὸν τιμῶρησε ὁ... (μονολόγησε, μὰ δὲν μπόρεσε, δὲν τόλμησε νὰ τελειώσει τὴ φράση του)... Καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Ὅπως τὴν εἶχαν κάμει ἐκείνη τὴν κακομοίρα νὰ σκοτωθεῖ...»

Ἡ μικρὴ τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι.

—Πᾶμε;

Ἐκεῖνος στάθηκε νὰ τὴν κοιτάζει.

—Θὰ μείνω, τῆς λέει (κι' ἡ φωνὴ του ἦταν ταραγμένη). Τώρα πιά μπορεῖς νὰ πᾶς καὶ μοναχὴ σου. Καὶ νὰ τὰ πεις ὄλα στὸ χωριό... Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ γύρω... Τί νὰ κάμω στὸ χωριό; Τί νὰ μὲ κάμουν;

Μὰ τὸ χέρι τῆς μικρῆς ἔτρεμε μέσα στὸ δικό του.

—Ἄν δὲν ἔρθεις μαζὶ μου, νὰ τὸ ξέρεις, θὰ κλαίω. Νομίζεις πῶς δὲν τὸ εἶδα πῶς εἶσαι λαβωμένος;

—Μπᾶ! Τίποτε δὲν εἶναι. Μιὰ γρατσουνιά μονάχα.

Μὰ τὸ πλατύ του στήθος φούσκωνε κι' ἔνοιωθε τὴ διάθεση νὰ κλάψει κι' αὐτός.

—Θὰ ῥθεις; τοῦ Ξαναλέει τρυφερά.

Μικρὴ σιωπῆ.

—Θὰ μπορέσω; ἀναρωτήθηκε ἐκεῖνος.

—Θὰ μπορέσεις! τοῦ λέει θαρρετὰ ἡ μικρῆ.

Ἐμπηξε τὸ χεράκι στὴν τραχηλιά της καὶ τράβηξε μιὰ λεπτὴ ἀλυσίδα μ' ἓνα σταυρουδάκι στὴν ἄκρη.

—Κοίτα! Εἶναι τὸ φυλαχτὸ μου. (Καὶ κἀνοντας πρὸ τρυφερῆ τῆ φωνῆ της): Μὴ φοβᾶσαι. Θὰ μᾶς βοηθήσει ὁ Χριστοῦλης. Αὐτὸς δὲν εἶναι πού μὲ γλίτωσε; Αὐτὸς δὲν εἶναι πού σ' ἔκαμε καὶ σένα νὰ μὲ πᾶς πίσω στὴ μανούλα;

Ἐκεῖνος ἔμεινε νὰ κοιτάζει ταραγμένος μιὰ τὸ γλυκὸ χαμόγελό της, μιὰ τὸ λαμπερὸ σταυρουδάκι, καὶ δὲν μποροῦσε, δὲν ἤξερε τί νὰ πεῖ. Τὴν πῆρε τέλος στὴν πλάτη καὶ ξεκίνησε.

Αὐτὴ τῆ φορὰ ἡ μικρῆ δὲν ἔβαλε τὰ χέρια στοὺς ὤμους ἢ στὸ λαμὸ του. Τὰ πέρασε ψηλὰ στὸ κεφάλι του, κ' ἀνοίγοντας τίς μικρὲς μαλακὲς της χοῦφτες, τίς μετακινοῦσε ὀλοένα στὸ μέτωπό του, στὰ μηλίγυια, στὰ μάγουλα, σὰ νὰ τὸν χάιδευε.

Ἡ καρδιά του χτυποῦσε ἄταχτα καὶ δυνατὰ. Πόσα χρόνια—οὔτε πού θυμόταν πιά—νὰ νοιώσει τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾶ ἔτσι! Κι' ὅταν ἡ τρυφερὴ χουφτίτσα—νὰ τὸ ἔχε κάμει τάχα ἐπιτηδες;—γλίστρησε ἀπὸ τὸ μάγουλο κ' ἄγγιξε τὰ χεῖλια του, τὴν φίλησε ἀπαλά, ἀλαφριά, σχεδὸν μυστικά.

Ἔτσι ὁ αἶμα δὲ σταματοῦσε, κ' ἔνοιωθε τίς δυνάμεις του νὰ φεύγουν, τὰ πόδια του νὰ μονιάζουν, τὸ στόμα του νὰ στεγνώνει. Ἐπρεπε νὰ βιαστεῖ. Τὸ παιδί μποροῦσε βέβαια νὰ πάει καὶ μοναχὸ του. Μὰ θὰ τοὺς τὰ ἔξηγοῦσε τάχα καλά, νὰ τοὺς δώσει νὰ καταλάβουν τὸν κίνδυνο; Κι' ἂν χάθηκε ὁ Ἀντάρης, δὲ θὰ τὸ καταλάβαιναν οἱ ἄλλοι, πού θὰ ἔβλεπαν νὰ λείπουν αὐτοὶ οἱ δυὸ καὶ τὸ παιδί; Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ τοὺς τὰ ἔξηγήσει στὸ χωριὸ ὁ ἴδιος, νὰ τοὺς πεῖ νὰ φωνάξουν ἀμέσως τὸ στρατό, ἢ νὰ φύγουν. Θὰ πρόφτανε;

Τὸ δροσερὸ χεράκι τῆς μικρῆς στὸ μέτωπό του τοῦ ἔδινε κουράγιο. Δὲν τοῦ εἶπε:

«Μὴ φοβᾶσαι;» Ἔτσι θὰ ἦταν. Τὴν πίστευε. Βέβαια ἐκεῖνη (κ' ἔνοιωσε ν' ἀστράφτει μέσα του τὸ λαμπερὸ σταυρουδάκι) εἶχε τὸ φυλαχτὸ της. Αὐτὸς ἦταν τόσο ἀνάξιος... Ὅμως θὰ τὴν προστάτευε αὐτὴν, τὴ μάνα της, τὸ χωριὸ της...

Ἄς ἔφτανε καὶ μόνο ὡς τὸ Ξωκλήσι. Θὰ ἔπινε νερό, θὰ ἔπλενε τὴν πληγὴ του καὶ θὰ ἔστελνε τὴ μικρῆ νὰ δώσει εἶδηση στὸ χωριό...

Ἄρχισε νὰ κοντανασαίνει, νὰ σέρνει τὰ πόδια του. Τὸ κορμί του ἔκαιγε. Ἐριξε γύρω τὴ ματιὰ νὰ κατατοπιστεῖ. Εἶχαν δρόμο ἀκόμα. Θὰ μπορέσει;... Ὡς τὴν πηγὴ μόνο!... Ὡς τὸ Ξωκλήσι!... Κι' ἀστράψε πάλι μέσα του τὸ λαμπερὸ σταυρουδάκι. Ἄχ! Ἄν μποροῦσε νά... Μὰ εἶναι τόσο ἀνάξιος... τόσο ἀνάξιος...

—Δὲ βγάζεις τὸ σταυρουδάκι σου, νὰ πεις νὰ φτάσουμε στὸ Ξωκλήσι;

—Ναί.

Τὴν ἔνοιωσε πού ἔβγαλε τὸ σταυρουδάκι καὶ τὸ φίλησε, κ' ἄκουσε καθαρὴ καὶ σοβαρὴ τὴ φωνούλα της: «Νὰ φτάσουμε στὸ Ξωκλήσι, Χριστοῦλη μου! Νὰ φτάσουμε στὸ Ξωκλήσι!»

Ἀνέβαινε μὲ μεγάλη δυσκολία τὴν ἀνηφοριὰ. Τὰ γόνατά του λύγιζαν. Τὸ κεφάλι του βούιζε καὶ πονοῦσε. Σκόνταφτε ὀλοένα. Μὲ ἀγωνία πάλευε νὰ μαζεῦει τίς δυνάμεις του, νὰ κρατηθεῖ, νὰ μὴν πέσει.

Ἄχ! Δὲ θὰ βαστάξει! Δὲ θὰ βαστάξει! Μὰ ξαφνικὰ ἀκούει τὰ παλαμάκια τῆς μικρῆς νὰ χτυποῦν δυνατὰ καὶ χαρούμενα.

—Τὸ Ξωκλήσι! Τὸ Ξωκλήσι! Τὸ φώναζε ταραγμένη, λαχανιασμένη ἀπὸ χαρὰ. Τὸ Ξωκλήσι! Νά το! Νά το!

Τὸ εἶδε κ' αὐτὸς νὰ τρεμουλιάζει θαμπὸ κ' ἀόριστο στὸ βάθος, ν' ἀσπρίζει καὶ νὰ ξεχωρίζει σιγά-σιγά, σὰν κάποιο ἀόρατο χέρι νὰ τὸ σχεδίαζε ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ μὲ τὰ πρῶτα χρώματα τῆς αὐγῆς. Καὶ ξαφνικά, πρόβαλε κ' ἀστράψε στὰ μάτια του ὁ σταυρὸς τοῦ μικροῦ καμπαριού.

Λύγισαν τὰ πόδια του καὶ βρέθηκε στὸ χῶμα γονατιστός. Κατέβασε ἀπαλά τὴ μικρῆ, τὴν πῆρε στὴν ἀγκυλιά του κ' ἔμεινε νὰ τῆς δείχνει τὸ σταυρὸ στὴν κορφή τοῦ

καμπαναριού, ἄφωνος καὶ ταραγμένος.

Καὶ νά! Τὸν βλέπει νὰ ξεκαρφώνεται, νὰ ξεφεύγει ἀπὸ τὸ καμπαναριό... καὶ σίζοντας τὴ σκούρα ἀκόμα ἀτμόσφαιρα, νὰ προχωρεῖ κατὰ δῶ, νὰ πετάει καὶ νὰ ὀχεται πρὸς τὸ μέρος του. Κι' ὅσο πλησιάζει, τόσο νὰ μεγαλώνει, τόσο ν' ἀπλώνει, πὺν νὰ γεμίζει ὅλο τὸ διάστημα πὺν μπορεῖ νὰ πάρει ἢ ματιά του. Τώρα εἶναι πὰ κοντά του, τόσο κοντά του, πὺν ἔτσι δὰ νὰ κάμει τὸ χέρι θὰ τὸν ἀγγίξει, ἔτσι δὰ νὰ κινήσει

τὰ χεῖλια θὰ τὸν φιλήσει.

—Νὰ κάμω τὸ σταυρό μου; λέει στὴ μικρή, ἀνήσυχος καὶ βιαστικός.

—Ναί, ναί! τοῦ λέει αὐτὴ γλυκά.

Σηκώνει τὸ χέρι του. Ἐτρεμε. Ὅμως μπόρσε νὰ τὸ φέρει στὸ μέτωπο, στὸ στήθος, στοὺς ὤμους. Κι' ἐνῶ τὰ μάτια του δάκρυζαν, ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ φίλησε τὸ χῶμα, ἐκεῖ πὺν ἔνοιωθε ν' ἀκουμπᾶ μπροστά του ὁ μεγάλος σταυρός!

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ω Σ Π Ο Τ Ε ;

Τὰ πράσινα θυμᾶμαι τὰ πλατάνια
 Θυμᾶμαι τὰ πουλάκια στὰ κλαδιά
 Στὸ διπλανὸ σχολειὸ πρῶτ καὶ βράδν
 Μαζὺ τους κελαδοῦσαν τὰ παιδιά...

Ἦρθε χειμῶνας... ἔρημα τὰ δέντρα
 Ἄδειο καὶ τὸ σχολειὸ, φτωγὴ καρδιά,
 Γιὰ τὴν Νοτιὰ πετάξαν τὰ πουλάκια
 Πρὸς τὸν Βορρηᾶ τὰ σέρνουν τὰ παιδιά...

Ἄνοιξη θᾶρθη... θᾶρθουν τὰ πουλάκια
 Νὰ ξαναχτίσουν τὴν παλῆ φωλιά...
 Μὰ τὰ παιδιά πὺν κλαῖμε τῆς Ἑλλάδας
 Ὡς πότε θὰ διφοῦν τὴν ἀγκαλιά;

Α. ΚΡΕΣΤΟΒΙΤΣ

Τ Η Σ Ν Ι Κ Η Σ

Βάστα, καρδιά μου, ἀλύγιστη! Καὶ κράτα, λογισμέ μου,
γερά τῆς πίκρας τ' ἄλογο μ' ἀφροῦς ποῦ χλιμντριίζει!
Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα... Καὶ τὴν ὀρμὴ τοῦ ἀνέμου
σκληρὰ θὰ σπάση τ' ἀφθαρτο τῆς πίστεως μετερίζι.

Ἄσα δεινὰ κι' ἂν ὀργώσαν τὴ γῆ μας κι' ὄση χλεύη
καὶ ψέμμα κι' αἶμ' ἂν σκόρπισαν οἱ ἐχθροὶ μας ἓνα γύρω,
τόσο δροσάτ' ἢ ἐλπίδα μας καὶ πιὸ ψηλά θ' ἀνέβη
καὶ τόσο στ' ἅγιο χῶμα μας θ' ἀνθῆ τῆς Νίκης μύρο.

Εἶναι κορμιὰ ποῦ στέριωσαν καὶ τώρα ποῦ στεριώνουν
—καὶ Διάκοι καὶ Ἡράκλειοι καὶ τοῦ Σπαρτιάτη μάνες—
τὸ θάμα τῆς πατρίδας μας, κορμιὰ ξανά ποῦ ὑψώνουν
καινούρια ὄσα ρημάχτηκαν: χωριά, σπαρτά, καμπάνες.

Κι' εἶν' οἱ καρδιές μας λεύτερες κι' οἱ γυνῶμες μας ἀηδόνια,
ποῦ δὲ βολεῖ σὲ πένθιμα κλουβιά νὰ σκλαβωθοῦνε.
Κι' εἶναι πλατιά μιὰ θέληση τοῦ Γένους μας, ποῦ χρόνια
καὶ χρόνια στήνει τρόπαια καὶ κάνει νὰ ξυπνοῦνε

Πάλι θριάμβου Ζάλογγα καὶ πάλι Θερμοπόλες!
Καρδιά μου, κράτ' ἀλύγιστη, σὰν πάντ' ἀντρειωμένη!
Κοίτα! Τῆς νέας Ἀνάστασης διάπλατες εἶν' οἱ πύλες
κι' ἡ Δόξα μὲ τὸ μέτωπ' ὄλο φῶς σὲ περιμένει!

Ο ΓΛΥΚΟΣ ΣΟΥ ΣΤΕΝΑΓΜΟΣ

“Έχω μέσα στην καρδιά μου διπλοκλειδωμένη πόρτα
Κι’ έχω κρύψει τὸ κλειδί της στὰ κατὰθθα, στὴ γῆ!
Καὶ στὴν εἴσοδο τῆς πόρτας ἐφουντώσαν τὰ γρια χόρτα—
Κι’ ἔτσι ἔχω τὴν ἐλπίδα πὼς κανεὶς δὲ θὰ τὴ βρῆ.
Γιατί, ἀλήθεια, ἐκεῖ μέσα, ζῆ, κρυμμένο ἀπ’ τὴ μέρα,
“Ένα ὄνειρο δικό μου καὶ δὲ θέλω πουθενά
Νὰ τὸ πῶ καὶ νὰ τὸ δεῖξω, νὰ τὸ δώσω στὸν ἀγέρα
Καὶ νὰ μοῦ τὸ ξεφυλλίξῃ σ’ ἀκρογιάλια μακρινά.

“Αχ, εἶν’ ὄνειρο γλυκό μου—κι’ εἶναι ὄνειρο ποῦ ἐπλέχτη
Κι’ ἦτανε μιὰ μέρα τέτοια τοῦ καλοκαιριοῦ λαμπρῆ,
Ποῦ ἀπ’ τὸν ἥλιο τὴ λαμπρότη κι’ ἄλλη τὴ φωτιά του ἐδέχτη—
Κι’ ἀπ’ τίς φυλλωσιές τῆς λεύκας τὴ δροσιά τὴ βραδινῆ.
Ἐκεῖ μέσα στὴν καρδιά μου γλύστρησ’ ἔτσι μοναχό του
Καί, χωρὶς νὰ καταλάβω, μοῦδωσε νέο ρυθμό,
Στῆς καρδιάς μου τὸν παλμό, ἄκουσα καὶ τὸν παλμό του,
Στῆς καρδιάς μου μιὰ πτυχή, φυλαγμένο τὸ κρατῶ.

Αὐτὸ εἶναι ἡ δικιά μου διπλοκλειδωμένη πόρτα
Καὶ δὲ θέλω νὰ τὸ δώσω τὸ κλειδί τὸ μυστικό.
Καὶ δὲ θέλω νὰ τὰ βγάλω κείνα τ’ ἀγρία τῆς τὰ χόρτα
Ποῦ φουντώσαν καὶ τὴ σκέπουν—κι’ ἔτσι τ’ ὄνειρο κι’ ἐγὼ
Ζοῦμε οἱ δυὸ μας τόσο μόνοι! Κι’ ὅμως, θάπρεπε ν’ ἀνοιξῆ,
Γιὰ νὰ βγῆ πάλι σὰν πρῶτα καὶ νὰ τιναχτῆ στὸ φῶς
Ὁ ρυθμὸς ποῦ καλοκαίρι ἦταν τότε ποῦ ἐγεννήθη—
Κι’ ἐγεννήθη ἀπ’ τίς δροσοῦλες—κι’ ἐγεννήθηκ’ ἀπ’ τὸ φῶς.

Μὰ νὰ τώρα ποῦ ἦρθες πάλι, Καλοκαίρι τῆς ψυχῆς μου,
Καὶ θὰ μπῆς ἀπὸ τὴν πόρτα μου καὶ δὲ θέλεις τὸ κλειδί.
Ἐκεῖ μέσα θὰ τὰ ἰσιώσης τὰ σκυφτά τῆς θέλησῆς μου,
Θὰ λυγίσουνε τὰ σίδερα στὴ θερμῆ Σου τὴν ὀρμη,
Κι’ ἂν ἐγὼ δὲν ἔχω δύναμι τ’ ἀγρια χόρτα μου νὰ βγάλω
Καὶ νὰ σὲ λευτερώσω πάλι τ’ ὄνειρο τὸ φετρωτό,
Ποῦ μοῦ δόθηκε πουλάκι, νὰ τὸ κάνω ἀπὸ μεγάλο
Κι’ ὄχι στὰ σκοτάδια μέσα μου μυστικά νὰ τὸ κρατῶ,

Ἐσὺ τώρα ποῦ ἦρθες πάλι μὲ τὰ δῶρα Σου τῆς πλάσης
Καὶ γλυστράς ἀπ’ τίς πτυχές τῆς ἀπόκρυφης καρδιάς,
Κύτταξε καὶ τὴν καρδιά μου—κύτταξε νὰ τὴν ἀλλάξῃς!
Νὰ τῆς δώσης τὴν ἀπλότητα, Σὰν κλωνάκι λυγαριάς
Πάνω στὰ νερά τῆς Χάρης Σου ὄλα τῆς νὰ καθρεφτίξῃ,
Στὶς δροσιές Σου νὰ δροσιζῆ κάθε ἀγάπη τῆς βαθειά—
Καὶ στὰ μάτια τὰ ὄνειρά τῆς χωρὶς φόβο ν’ ἀντικρύξῃ—
Καὶ νὰ μπαίνης καὶ νὰ βγαίνης σὰν πουλιά κοπαδιαστά!

“Ελα, λοιπόν, τώρα—κι’ αὐτὸς ὁ ἐρχομὸς Σου
Ἄς μοῦ δώσει πίσω ὅσα ἔχω χάσει.
Τ’ ὄνειρο κι’ ἐγὼ κι’ ὁ γλυκὸς ὁ στεναγμὸς Σου,
Μιά καινούργια ἄς γίνουμε καὶ λαμπερῆ Σου πλάση!
Μιά ἀγραφήτῆ σελίδα—κι’ ἀπ’ τὸν Ἐαυτό Σου,
Γράψε στὴ σελίδα μας κάτι νὰν’ δικό Σου!

Α Π Ο Ψ Ε Ι Σ

ΕΚΚΛΗΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΟΡΙΟΠΛΗΚΤΟΥΣ • ΠΑΛΛΑΪΚΗ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ • ΤΟ ΔΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΜΟΡΙΟΠΛΗΚΤΟΥ • ΟΥΣΙΩΔΗΣ ΠΑΡΑΛΕΪΨΙΣ • ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ • ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΑΛΛΑ ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΥΛΑ • ΤΟ ΞΩΚΛΗΣΙ • Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Ἡ Ἐκκλησίαι ποῦ ἀπὸ τὸν ὄνομα τῆς Πατρὶδος ὁ Βασιλεὺς καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ ὁ Πρωτοπυργός καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἀλλήλεγγύης ὄλων μας μὲ τοὺς συμμοριοπληκτοὺς ἀδελφούς μας, δὲν ἄφισα Ἑλληνα ποῦ νὰ μὴν τὸν συγκινήσει βαθύτατα. Πόσο συμπεριζέται τὴν Ἐκκλησίαι αὐτὴ τὸ περιοδικό μας, δὲν χρειάζεται βέβαια νὰ τονισθῇ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν στήλη αὐτῆ. Τὸ λέει ἀνάκαθεν, τὸ φωνάζει μὲ τόνον ξεχωριστὸ σὲ σειρὰ τευχῶν καὶ εἰδικῆ ἀρθρογραφία μὰ καὶ ὅλη ἡ ὅλη τῶν «Ἀκτίνων». Γι' αὐτὸ καὶ δὲν θεωροῦμε ἀπαραίτητο νὰ ἐκταθοῦμε περισσότερο εἰς τὸ θέμα αὐτό. Παρὰ πέμπομε μόνο στὴν σειρὰ τῶν ἀρθρῶν ποῦ δημοσιεύθησαν τοὺς τελευταίους μῆνας στὶς «Ἀκτίνες» καὶ εἰδικώτερα αὐτὰ ἀρθρα τῶν συναργατῶν μας Ἰερ. Ἱ. Κοτσώνη καὶ Τίμωνος Παρμενῆ. Δὲν ἔχομε καμμιά ἀμφιβολία, ὅτι κἀθὰ ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων» θὰ δώσει μὲ τὸν δικὸ του τρόπο καὶ μὲ τὶς δικῆς του δυνατότητες ἔμπρακτῆ τὴν παρουσία του στὸ προσκλητήριο τῆς ἀγάπης, στὸν συναγερμὸ αὐτὸ τῆς ἀλλήλεγγύης.

*

Πρέπει ὅμως νὰ ἐξερθῇ καὶ ἡ παλλαϊκὴ, πράγματι, ἀνταπόκρισις στὴν Ἰερὴ αὐτὴ ἔκκλησι. Εὐθὺς ἀπὸ τὶς πρῶτες στιγμῆς ἀκούσθηκα ἀπὸ ὅλες τὶς γωνιῆς τῆς ἐλληνικῆς γῆς ἡ δὴ ἀφῶν ἀπὸ τῆς ὀδύνης «ναί». Δὲν ἔχομε τὴν συγκεκριμένη μορφῆ, ἢ μᾶλλον τὶς συγκεκριμένους μορφές, ποῦ θὰ πᾶρη στὴν ἐκτέλεσι τῆς ἡ ἐπιτραπέσιου αὐτῆ τῆς ἀγάπης, ὅτε ἀριθμὸς ἔχομε ὅπ' ὄρι μας. Ὁ μὲν, εἶναι τόσο αἰσθητῆ πραγματικότης ἡ ἀπάντησις ποῦ δίδει τὸ ὄλον ἔθνος στὴν Ἐκκλησίαι, ὅτε μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς αὐτῆ ἡ ἀπάντησις, καθ' ἑαυτὴν, εἶναι εἶνα ἐνεργητικώτατο ἐπιτελεστικὸ ἀποτέλεσμα ποῦ μὲς τὸ ἔδωκε καὶ ὅλες ἡ μεγάλη πνευματικὴ ἐκδήλωσις τῆς 14ης Σεπτεμβρίου. Καὶ ἐθῶ, ὅπως τόσες ἄλλες φορές, ὁ λαὸς μας δειχτήκαε στὸ ὄψος του.

Πρέπει καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά νὰ ἐξερθῇ ἡ συμμετοχὴ τοῦ ἐλλήνων κοινὸ τύπου, χωρὶς καμμιά ἐξαιρέσι, στὴν ἐκδήλωσι αὐτῆ. Ἦταν ἀλήθεια καὶ τὸ ἐξαιρετικὰ εὐχάριστο νὰ βλέπητε τὴς ἐφημερίδας τῆς 14ης καὶ 15ης Σεπτεμβρίου γαμάτες ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς συγκεντρώσεως. Ἦταν καὶ ποῦ

δίδει χαρὰ καὶ τόνωσι. Καὶ ἐλπίζομε πῶς θὰ δίδονται συχνὰ τέτοιαι εὐκαιρίες, γιὰ νὰ βλέπομε τὸν ἐλληνικὸ τύπο σὲ ζωντανῆ καὶ δημιουργικῆ ἐνότητι μὲ τὶς μεγάλες πνευματικῆς ἐξορμήσεις ποῦ γράφουν σελίδας θεζοσόμενες τῆς αὐγχορῆς ἱστορίας μας!

*

Ἄν μᾶς ἐπιτρέπεται μιὰ συγκεκριμένη εἰδικώτερη ὑπόδειξις γιὰ ν' ἀνταποκριθοῦμε στὴ φωνῆ αὐτῆ τῆς Πατρὶδος, θὰ ἡμπορούσαμε νὰ ὑποδείξομε τὸ ἐξῆς: Ἄν καθένας ἀπὸ μᾶς ἤθελε νὰ στερηθῇ κάποιον ἀντικείμενο ἀπὸ τὸ οπιτικό του, ὅποιοδήποτε, μιὰ κουδέρτα, μιὰ χύτρα, ἕνα σκαπᾶρι, ἕνα κουδᾶ, δυὸ μαχαιροπήρουνα, ἕνα κᾶτι, τέλος πάντων, ἕνα χραιώδες τῆς οἰκοκυρίας καὶ νὰ τὸ θέσῃ στὴ διάθεσι μιᾶς συμμοριοπληκτῆς οἰκογενείας, ποῦ βρίσκεται τώρα ἂν ὄχι ἄσπερη, ὅμως χωρὶς τὰ στοιχειώδη ἀπαραίτητα γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ ζωῆ, αὐτὸ θὰ ἦταν μιὰ σχετικὰ εὐκολῆ, πρόχειρη, μὰ καὶ εὐπρόσδεκτη καὶ ἀποτελεσματικῆ βοήθειαι. Χωρὶς διαδικασίες, χρονοτριβᾶς καὶ παραπομπᾶς στοὺς ἀστέμῆτους παρῶντες τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ τῆ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη θὰ εἶχε τὸ προσφυγικὸ σπᾶτικό μιὰν ἀμείση ὀδύνη, καὶ αὐτὸ θὰ ἦταν, τώρα ποῦ ἔρχεται ὁ χειμῶνας, καὶ τὸ ἐξαιρετικὰ πολὺτιμο. Κι' ἀκόμα θὰ ἦταν ἕνας ἀδελφικὸς χαιρτισμὸς ἔμπρακτος, ποῦ θὰ εἶναι καὶ μιὰ ψυχικὴ τόνωσι καθὸ ἄλλο παρὰ ἐξοικαταφρόνητη. Ἡμποροῦσε μάλιστα νὰ γίνεταί μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἕνα δέμα συμμοριοπληκτῶν, δέμα τοῦ προσφυγῆ, καὶ τὸν ἀξία του θὰ τὴν νοιώσαμε, ἂν λάβομε ὅπ' ὄφι τὴν τόσο ἐνθαρρυντικῆ πᾶτρα ἀπὸ τὸ δέμα τοῦ στρατιώτου.

Ἡ ἰδέα αὐτῆ πραγματοποιεῖται καὶ ὅλες σὲ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν βοήθειαι τῶν Χριστιανικῶν Ὀργανώσεων, πρέπει ὅμως νὰ τὴν προσέξομε ὅλοι μας. Ὅσοι ἔχουν ἀμείση ἐπαφῆ μὲ προσφυγικῆς οἰκογενείαις θὰ μποροῦσαν ἴσως νὰ ἐπιτελέσουν ἀμέσως μιὰ τέτοιαι ἐργασία. Μὰ ὅλοι θὰ βοῦθω, ὅταν θέλωμε, κατὰλληλο δρόμο γιὰ τὴν εἰσφορὰ μας. Θὰ δώσομε ἔτσι μιὰ πολὺτιμη συμπλήρωσι στὴν εἰσφορὰ εἰς χρέμα, στὴν γενικώτερη προσπάθειαι ποῦ θὰ γίνῃ εἰτε ἀπὸ τὸ Κράτος, εἰτε ἀπὸ τῆς ἡμικρατικῆς ὀργανώσεαι, εἰτε ἀπὸ τὴν εἰδικώτερη Πρόνοια ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείας.

“Ας μας συγχωρηθῆ τώρα και μιά παρατήρηση εις, πού σχετίζεται ειδικότερα με τὸν λόγο τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ κατὰ τὴν συγκέντρωση τῆς 14ης Σεπτεμβρίου. Σύντομος μὰ περιεκτικώτατος σὲ σκέψεις σωστῆς καὶ καθοδηγητικῆς ὁ λόγος αὐτός, εἶναι ἀξίος πολλῆς προσοχῆς. Ἀλλὰ δὲν βρῶμαι κανεὶς σ’ αὐτὸν εἴτε μιά λέξη σχετιζομένη με τὴν χριστιανικὴ πίστι, πού, ὅμως, ἦταν τὸ βῆμα γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐκδήλωσι τῆς 14ης Σεπτεμβρίου.

Δὲν λέμε βέβαια, πὼς ὁ κ. πρωθυπουργὸς με αὐτὸ ἤθελε μὰ λανσάρη — τέτοιον καιρὸ μάλιστα — «λαϊκισμό» τοῦ παλαιοῦ τοῦ ξεπερασμένου προπολεμικοῦ γαλλικοῦ τύπου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς ἡ παράλειψις ἦταν τυχαία. Ἄλλως τε φοιτητὰ τῆς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως, πού εἶχαν λίγες μέρες πρὶν τὴν εὐκαιρία νὰ ἴδουν τὸν κ. πρωθυπουργὸ στὴ Σπέτσος, ἀπεκρίσαν ἀριστὰς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν τρόπο με τὸν ὅποιο τοὺς ἀδέχθηκα. Ὁ μὲν σ’ ἕνα καίμενο τόσο ἐπίσημο, ὅπως ὁ λόγος τοῦ πρωθυπουργοῦ (μάλιστα πρωθυπουργοῦ πού εἶναι καὶ ἐπιφανῆς ἀκαδημαϊκός) σὲ τόσο κρίσιμη στιγμή, σ’ ἕνα τέτοιον λοιπόν καίμενο ἕνα τέτοιο κανόν... αὐτὸ, ὅπως καὶ νὰ τὸ πάρης, ἦταν μιά παράλειψις!

*

Στὸν ἀγγλικὸ τόπο ἔγινε μιά μεγάλη συζήτηση σχετικὰ με τὰ ἔξοδα, τὰ ὅποια κάνουν τὸ κράτος γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν. Φαντάζεται κανεὶς τί ὑποστηρίχθη στὴ συζήτησι αὕτη; Ὅτι τὰ λεπτὰ πού δίδουν οἱ Ἄγγλοι γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι λίγα καὶ πρέπει νὰ δώσουν περισσότερα; Ὅχι! Τὸ ἀντίθετο ἀκριβῶς. Διευκρίνη ἡ γνώμη, πὼς ἐξοδαῖναι πολλά γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ οἱ καρποὶ εἶναι λίγοι, σὲ τρόπο πού διερωτᾶται κανεὶς ἂν τὰ λεπτὰ αὐτὰ δὲν θὰ ἤμποροῦσαν νὰ διατεθῶν κατὰ χρησιμώτερο τρόπο στοὺς σημερινούς δύσκολους γιὰ τὴν Ἄγγλια καιροὺς. Εἰδικότερα ἡ γκρίνια ἀναφέρεται στὴς ὑποτροφίαι, πού δίδονται γιὰ τὴν ἀνωτάτη ἐκπαίδευσιν. Καὶ κάθε τόσο γίνονται ἀπολογισμοὶ τοῦ τί ἐξοδαῖναι στὴς ὑποτροφίαις αὐτῆς γιὰ νὰ ἔχωμε, στὴν καλύτερη περίπτωσι, ἕνα πληθωρισμὸ ἀπὸ μετριότητες!

Εἰς τὸν τόπο μας δὲν μπορεῖ νὰ λαχθῆ δι: ἔπαρξι κινήσεων νὰ κατηγορηθοῦμε δι: σπαταλοῦμε λεπτὰ γιὰ τὴν ἐκπαίδευσιν. Ἴσα-Ἴσα, κάθε προσπάθεια πρέπει νὰ καταβληθῆ, ἴσα νὰ τονωθῆ ὁ τρομερὰ ἀνακίμικος προῦπολογισμὸς τῆς σημερινῆς ἐκπαιδευτικῆς προσπάθειαις τῆς χώρας μας. Ὅμως ἄς μὴν ξεχνᾶμε πὼς τὸ ζήτημα δὲν εἶναι πρὶν ἀπ’ ὅλα χρηματικόν, καὶ δι: ὅ, πους δεῖχαι με τὸ ἀγγλικὸ παράδειγμα, εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμε δχι σὲ ἐπάρκεια ἀλλὰ καὶ σὲ σπατάλη ἀκόμη καὶ ὅμως παρ’ ὅλο τοῦτο τὰ ἀποτελέσματα νὰ εἶναι ἀρνητικὰ. Ἄν συγκρίνη κανεὶς τὰ πολυτελῆ κολλῆγια ἀπὸ τὴ μιά μεριά

καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ «κρυφὸ σχολεῖο» πού διετήρησε ἕνα ἔθνος εἰς τὸν πολιτισμὸ, ἐνῶ ἐξούσε σὲ συνθήκας τῆς φρικτότερης βαρβαρότητος, θὰ μπορῆ νὰ βγάλῃ διδάγματα. Καὶ τὰ διδάγματα αὐτὰ θὰ εἶναι πολὺτιμος ὁδηγὸς γιὰ κάθε ἕνα, πού ἔχει μέσα του τὸν εὐγενικὸ πόθο νὰ συνταλῆσῃ γιὰ νὰ ὀφωθῆ τὸ ἐκπαιδευτικὸ ἐπίπεδο εἰς τὴν χώρα μας.

*

Ἐπιτρέψτε μου νὰ παρουσιάσω μιά χειρόγραφή *ἀφημερίδα*. Ὁ τίτλος τῆς «*Ἀνόρθωσις*». Συντάσσεται καὶ ἐκδίδεται ἀπὸ τοὺς κρατούμενους τῶν φυλακῶν τῆς δικαστικῆς φυλακῆς Συγγροῦ Χατζηκόστα. Ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο, τὸ εὐαγγελικὸ ρητό: «Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρὸς με». Ἔχω μπροσά μου τὸ τεῦχος τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1949. Βλέπω δι: ἔχομε δεύτερο ἔτος, ἀριθμὸ φύλλου 23. Κύριο ἄρθρο γιὰ τὴ νίκη τοῦ Βίτου. Σημειώσεις, χρονογραφήματα, εὐθυμογραφήματα, ἔξυπνα, καθαρά, διδακτικὰ. Ὅλοι μας κάτι ἔχομε νὰ ὀφελῆθοῦμε ἀπὸ μιά τέτοια τροφή. Χωρὶς προῦπολογισμούς, μεγάλους μισθοὺς καὶ ἐπιμήθεια, ἕνα χειρόγραφο πολὺτιμο βοήθημα σὲ σπουδαίους κλάδους τῆς πνευματικῆς μας ἀνασυγκροτήσεως.

*

Ἐνα ὀλόκληρο τυπογραφικὸ φύλλο ἀφιερώνεται σὲ τοῦτο τὸ τεῦχος γιὰ τὸ διήγημα τοῦ συνεργάτου μας κ. *Μελῆ Νικολαΐδη* «*Τὸ ξωκλήσι*». Θὰ ἤθελα θερμότερα νὰ συστήσω σ’ ὅλους τοὺς ἀναγνώστες τῶν «*Ακτίνων*» νὰ μὴ χάσουν τὴν εὐκαιρία καὶ νὰ τὸ διαβάσουν τὸ διήγημα αὐτό. Εἶμαι βέβαιος δι: θὰ δικαιώσουν κατόπιν τὴ θερμότητι σὺστασι μου. Ἴσως θὰ τὴν βροῦν καὶ λιγώτερο θερμῆ ἀπὸ ἐκείνη πού ἀεῖς.

Κατὰ τὰ λοιπὰ, τὸ ἄρθρο «*Τὸ δρᾶμα τῆς ἐλληρικῆς ἐπαιθευσι*» τοῦ κ. Τίμωνος Παρμενᾶ, εἶναι στὴ σειρά τῶν ἄρθρων τῶν σχετικῶν με τὴ σημερινὴ μάχη γιὰ τὴν ἐπίβησι τοῦ ἔθνους. Αὐτὸ ἀρκεῖ καὶ ἐπομένως δὲν χρειάζεται νὰ προσῆσω τίποτε ἄλλο. Ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴ βλῆ θὰ ὑπογραμμῶ ἰδιαίτερα τὸ ἄρθρο (τοῦ *Π. Μελίτη*) γιὰ τὴ *Χριστιανικὴ Ἐνωσις* «*Ἐργαζομένης Νεολαίας στὴν Ἑλλάδα*, τοῦ «*Ἐλευθέρου Φυλακισμένου*» τοῦ *Ν. Βαλασμή*, «*Ὅταν οἱ γονεῖς σπᾶλλουν*» τῆς κ. *Δ. Ἀκίλια*. Ἐπίσης πρέπει νὰ προσῆσωμ τὰ μηνύματα, πού περιέχονται σὲ τοῦτο τὸ τεῦχος, ἀπὸ διαπρεπεῖς Ἀμερικανούς ἐπιστήμονας γιὰ τὴν σύγχρονη χριστιανικὴ Ἑλλάδα. Καὶ γιὰ τὴν παρακολούθησι τῶν καινούργιων βιβλίων ὑπάρχει αὕτη τὴ φορά ἀρκετὴ εὐκαιρία, με σειρά ἀπὸ βιβλιοκρισίαις.

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Η Καινή Διαθήκη»: «Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή».

Ἡ Χριστιανική Ἑνωσις Ἐπιστημόνων εἰς τὴν «Διακήρυξιν τῆς πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν» (σ. 22) ἐξέφραξε ἕνα παράπονον ὄσον ἀφορᾷ τὸ παρελθόν καὶ διεστύπωνε μίαν ἐπιγὴν διὰ τὸ μέλλον: Τὸ παράπονον ἦτο, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος δὲν καταβλήθη καμμία προσπάθεια διὰ νὰ γίνῃ ἡ χώρα μας τὸ κέντρον ἀγιογραφικῶν μελετῶν. Πρὸς τοῦτο ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες καὶ δικαίωμα καὶ καθήκον πού μᾶς δίδει ἡ γλῶσσα μας, ἡ ὁποία εἶναι ταυτοχρόνως καὶ ἡ γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας φιλολογίας. Ἡ εὐχὴ ἦτο «Ἡ Ἑλλάς νὰ εἶναι τὸ κέντρον μίᾶς ἐκδοτικῆς κινήσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔπαιρνε μαζῆν βέβαια, μὲ τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς, τοὺς Ἕλληνας Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας, πρὸ παντὸς τὴν Γραφὴν καὶ μάλιστα τὴν Καινὴν Διαθήκην». Ἀδελφὴ ἡ εὐχὴ ἀπέχει βέβαια ἀκόμη πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ γίνῃ πραγματικότης. Πρέπει ὅμως νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἤρχισεν νὰ γίνεταί μίαν πολὺ καλὴ ἀρχή, εἰς δ.τι ἀφορᾷ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ εἰδικώτερον τὴν Καινὴν Διαθήκην. Τὸ ἐκδοτικὸν τμήμα τῆς «Ζωῆς», μᾶσα εἰς ἕνα ἔτος καὶ μόνον, μᾶς παρουσιάζει δύο ἐκδόσεις: Τὴν Ἀπλὴν, τὴν «μαθητικήν», ὅπως τὴν ὀνόμασε, καὶ τελευταίως μίαν μικρὰν, ἐπὶ ἰνδικῷ χάρτῳ, τῆς τσέπης, ἡ ὁποία δίδει τὴν δυνατότητα, νὰ ἔχῃ κανεὶς ἀχώριστον πραγματικῶς σύντροφόν του, τὸ μάννα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τὸν λαόν μας, ἡ ὁποδοχὴ τὴν ὁποίαν, ὡς πληροφοροῦμεθα, ἐπευρόλεον καὶ εἰς ὄλας μὲν τὰς προηγούμενας ἐκδόσεις τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλὰ ἰδιαίτερος καὶ εἰς τὴν τελευταίαν. Ἡ ὄψα καὶ ἡ χαρὰ ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται διὰ τὰς ἐκδόσεις αὐτὰς μαρτυρεῖ ὅτι ὁ λαός μας διακρίνει σαφέως πλέον πῶς πρέπει νὰ βασιλεῖ τὰ θεμέλια τῆς πολιτιστικῆς προσηκείας του δι' ἕνα καλύτερον μέλλον.

Ἡ «Ζωή» μὲ τὰς τέσσαρας ἐνέτις μίᾶς εἰκοσαετίας ἐκδόσεις τῆς Κ. Α., παραλλήλως πρὸς τὰς δύο ἐκδόσεις τῆς Παλαιᾶς, ἔκαμεν ἤδη μίαν σημαντικὴν ἀπαρχὴν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς εὐχῆς τῆς Χ. Ε. Ε. Μὲ τοιαύτην ὁποδοχὴν τῆς ἀπαρχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν ἔπαρχει ἀμφιβολία, ὅτι θὰ πρέπει κανεὶς νὰ περιμένη ἀσφαλῶς καὶ συντόμως καὶ τὴν συνέχειαν.

*

Ι. Ι. Κ.

Π. Ν. Τρεμπέλα. Ἐκλογὴ Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἑμνογραφίας. Βιβλιοθήκη Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Ἀκτιῶν», δὲν εἶναι δυνατόν παρά νὰ ὁποδοχθῶν μὲ πολλὴν χαρὰν κάθε νέον ἔργον πού θὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ μελετήσουν περισσότερο τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα. Τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν μᾶς προσφέρει μίαν ἔρσινα τοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Τρεμπέλα. Ἡ ἀκούραστη πένα του θέτει εἰς τὴν διάθεσίν μας ἕνα τόμον τετρακοσίων πυκνοτυπωμένων σελίδων, πού μόλις ἐκυκλοφόρησε μέσα εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἡ «ἐκλογὴ ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου Ἑμνογραφίας» δὲν εἶναι μίαν ἀπὸ τὰς συνήθεις συλλογὰς ἐκκλ. ὕμνων, πού ἔχουν τοποθετηθῆ ὁ ἕνας δίπλα εἰς τὸν ἄλλον, χωρὶς πολλὴν ἐσωτερικὴν σχέσιν μεταξὺ τῶν. Καὶ μόνον αἱ ἑκατὸν σελίδες τῶν προλεγόμενων ὅπου ἐξιστάζονται προβλήματα ὅπως τὸ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἑμνογραφίας, τῆς μετρικῆς τῆς, τῶν μεταφράσεων εἰς τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας, τὴν οὐκρανικὴν καὶ τὴν λατινικὴν, ἀρκετὴ διὰ νὰ πείσῃ τὸν ἀναγνώστην ὅτι πρόκειται περὶ ἐπιστημονικῆς συμβολῆς ὄλης ἰδιαζούσης ἀξίας. Ἀκολουθοῦν ὅμως αἱ τρεῖς περίοδοι τῆς χριστ. ποιήσεως, μὲ τὰ ἑρσιότερα καὶ περισσότερα ἄγνωστα ποιητικὰ τῶν δημιουργημάτων, καταταγμένα κατὰ χρονολογικὴν οἰκίαν, αἱ ὁποῖαι πείθουν ἀπολύτως διὰ τὴν εὐρύτητα τοῦ ἐγχειρήματος. Τοιοῦτοτρόπως ἐνθὺ ἡ «ἐκλογὴ» αὐτὴ καθιστᾷ προσιώτερον τὸν ποιητικὸν μας αὐτὸν θησαυρὸν εἰς τὸ εὐρύτερον μορφωμένον κοινόν, ταυτοχρόνως ἀποτελεῖ ἕνα πολὺτιμον βοηθὸν δι' ἑκάστον ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ θέμα εἰδικώτερον.

Συγχρόνως ὅμως γίνονται καὶ νέα ἀποκατάστασις τῆς ἀληθείας ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀκρίβειαν αὐτῆν περίοδον τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, τὴν βυζαντινὴν. Εἰς κάθε νέον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου καὶ μὲ κάθε ποιητικὴν μορφήν τῆς ἐκλογῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ γνώμη τοῦ Βουγι, τὴν ὁποίαν ὁ σ. ἀναφέρει εἰς τὸν πρόλογον καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ μελῶδοι ὄνησαν ποιηταὶ μὲ ρυθμόν, πού δὲν εἶναι κατώτερος ὁδενὸς ἄλλου καὶ μὲ ἰδέας «μεγάλας, ὀψηλότερας» καὶ καθαρωτέρας τῶν τοῦ Πι-Ἰάκου, δὲν ἀποτελεῖ καθόλου ὑπερβολὴν. Εἶναι μίαν πραγματικότης, ἡ ὁποία ἐσπευδᾷ ἀσθόμενα ἀπὸ τὰς σελίδας τῆς «ἐκλογῆς» τοῦ κ. Τρεμπέλα καὶ τὴν ὁποίαν δίδει εἰς ὄλους μας τὴν δυνατότητα νὰ τὴν ψηλαφήσωμεν.

*

Ι. Ι. Κ.

Στ. Πλακίδου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Λαϊκὴ Ἀστρονομία, Ἐκδόσεις Κ. Κακούλιδου Ἀθῆναι 1949, σ. 120.

Ὁ διακεκριμένος καθηγητῆς τῆς Ἀστρονομίας κ. Στ. Πλακίδης εἰχε τὴν εὐτυχή ἔμπνευσιν νὰ ἐκδόσῃ μίαν λαϊκὴν ἀστρονομίαν χάριν τοῦ πολλοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού, τὸ ὁποῖον ἐπι-

θυμῆ νὰ εἶναι διαφωτισμένον ἐπὶ θεμάτων γενικωτέρας μορφώσεως.

Μὰ τὴν σύντομον, ἀλλὰ ἀπλὴν καὶ πολὺ ἐποπτικὴν ἔκθεσιν τῶν ἀφορῶντων εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ παρυσιαζομένων φαινομένων, ὁ συγγραφεὺς ὀδηγεῖ τὸν ἀναγνώστην εἰς τοὺς θαυμασίους τόπους τοῦ στερεώματος, ὅπου ποικίλης φύσεως γεγονότα διαρκῶς ἐξελίσσονται. Ἡ συγκρίτησις τοῦ σήμπεαντος μὲ τὸς ἀναριθμητοὺς ἀπλανεῖς καὶ νεφελοειδεῖς, τὸ ἠλιακὸν σύστημα μὲ τὸς πλανήτας καὶ τοὺς δορυφόρους των καὶ τοὺς κομήτας, οἱ ἀστέρες καὶ οἱ ἀστερισμοὶ καὶ αἱ ἐκλείψεις, ὅλα αὐτὰ εἶναι θέματα τὰ ὁποῖα ἀναπτύσσονται εἰς τὴν Λαϊκὴν Ἀστρονομίαν, κατὰ τρόπον λίαν ἐπαγωγόν. Ἐξ ἄλλου, αἱ πολὺ αἰ εἰκόνας καὶ οἱ χάρται· βοηθοῦν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν εὐχερῆ κατατόπισιν του καὶ τὸν προσανατολισμὸν του μέσα εἰς τὸν θαυμαστὸν οὐράνιον κόσμον.

Καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου τούτου; Τὸν ἐκθέτει ὁ σ. εἰς τὸν πρόλογον. Νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν πολλῶν ὅπως συμπληρώσουν τὰς γνώσεις των ἐκ τῆς Κοσμογραφίας τοῦ γυμνασίου καὶ «νὰ παρασχῇ ἰδίᾳ εἰς τοὺς νέους μίαν ἀκόμῃ εὐκαιρίαν πρὸς ἕσον τὸ δυνατόν μακροτέραν παραμονὴν εἰς τὸ βιβλίον, ἢ ὅποια ἔχει μόνον θὰ τοὺς ὠφελήσῃ ἀπὸ θγεινῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ καὶ θὰ τοὺς φέρῃ εἰς ἐτι στενωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὴν φύσιν, τὴν ἀκένωτον αὐτὴν πηγὴν πολυτίμων διδαγμάτων καὶ ἀδιασώτηων μαρτυριῶν τῆς ἀφθάρτου πανσφίας τοῦ ἁμμουργῶ». Ἡ ἀφθάρτου πανσφίας τοῦ ἁμμουργῶ.

Τὸ ταῦχος τοῦτο τῆς Ἀστρονομίας, τοῦ καθηγητοῦ κ. Πλακίδου ἡμορεῖ καὶ πρέπει νὰ διαδεχθῇ ἀπὸ τὸ ἐβρὺ ἀναγνωστικὸν κοινὸν τὸ ὅποσον ἔχει πολλὰ νὰ ὠφελήθῃ. Εἰδικώτερον, ὁ ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων» θὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ ἀποκτήσῃ γνώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ τὸν διευκολύνουν σημαντικῶς εἰς τὸ νὰ κατανοῇ πληρέστερον καὶ νὰ ἀφομοιώσῃ τὰ ἄρθρα τῶν «Ἀκτίνων» καὶ ἀναγόμενα ἔχει μόνον εἰς τὴν ἀστρονομίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τῆς φυσικῆς ἐπιστήμας καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ παντός καθ' ὅλου.

Δ. Κ.

Ἡ ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων, καὶ ἰδίᾳ ὁ ἐπιθεωρητὴς δι' ὄρισμένον τομεῖ τῆς γνώσεως, εἶναι εὐνόμων διὰ καθῆ πνευματικὸν πόνημα ποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν του, ἰδιαίτερος ὅμως δι' ἐκείνα τὰ ὁποῖα ἀποταίνονται μᾶλλον εἰς στενὸν κύκλον ἐρευνῶν. Ἐνα τέτοιο βιβλίον εἶναι καὶ τὸ ἈΞΙΟΛΟΓΙΟΝ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαίων, τρίημισσον (τόμος Ι Βυζαντινὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1948, τόμος ΙΙ Λατινικὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1949), ποῦ μᾶς ἐχάρισεν ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἱκανότης τοῦ κ. Ε. Ρούσου. Εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα τῶν ὁποίων καὶ ἡ σύνταξις καὶ ἡ ἐκδοσις παρουσιάζουν πολλὰς καὶ ποικίλας δυσκολίας. Ἐν τούτοις τὰ ἔργα αὐτὰ, βρεχθεῖς μὲν καὶ εἰς περιωρισμένον ἐλάχιστον κύκλον, ἀφα-

λῶς ὅμως καὶ ἐπὶ σειρὰν δέκα ἐτῶν, θὰ ἔλαγχε κανεὶς σειρὰν γενεῶν, ἐξακολουθοῦν νὰ παρέχουν πολλὰς ὠφελείας εἰς τὴν ἔρευναν. Καίτοι ὁ σ. ματρισφῶνος θέλει νὰ παρουσιάσῃ τὸ ἔργον του ὡς ἀπλοὺν βοήθημα διὰ τοὺς σπουδαστάς, ἐν τούτοις ὅμως ὁ ἀναγνώστης, εὐθὺς ἀπὸ τὸ πρῶτον ἐσφύλλισμα, ἀντιλαμβάνεται ὅτι οἱ ἀπειθεῖς καταβλήθέντες κόποι (εἰς ἐκάστην λέξιν παρατίθεται καὶ ἡ λατινικὴ, ἡ ἀντιστοίχως ἡ ἑλληνικὴ εἰς τὸν β' τόμον, καθὼς καὶ ἡ γαλλικὴ ἡ μετὰφρασις, προσιθιμένα συχνὰ καὶ ἀποσπασμάτων ἐξ οἰκείων κειμένων), δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἔχουν γενικωτέραν ἀπήχσιν εἰς τὰ χριστιανικὰ γράμματα δι' αὐτὸ τὸ χαριεῖζομεν μὲ πολλὴν χαρὰν, καὶ εὐχόμεθα, μαζὺ μὲ τὸν συγγραφεῖα, νὰ συμπᾶλῃ καὶ αὐτὸ εἰς τὸ ξαναζωητάναμα τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ τῶν Πατέρων, ποῦ ἀποτελοῦν μίαν πολυτίμον πνευματικὴν κληρονομίαν διὰ τὸν καθόλου πολιτισμὸν.

Ι. Γ. Κ.

Ἀρχιμανδρίτου Ἀθηναγόρα Κοκκινάκη, In the Realm of the Redemption.

Ἀληθινὴ ἀνακούφισις αἰσθάνεται κάθε ἕνας μας ποῦ νοεῖ γιὰ τὴν πνευματικὴν μας πρόοδο, ὅταν βλέπῃ ὅτι οἱ προσάθειαι γιὰ μίαν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους μας δὲν περιορίζονται μόνο μέσα στὰ γεωγραφικὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ ἀρχικαίως καὶ τὰ ἐξωτερικὰ παιδιὰ τῆς. Ἀτυχῶς, εἶναι ἀκόμα πολὺ σπάνιες οἱ ἐκδηλώσεις αὐτές. Μιὰ τέτοια ἐσωτερικὴ χαρὰ δίνει στὸν ἀναγνώστη τὸ βιβλίον τοῦ Ἀρχιμ. Ἀθηναγόρα Κοκκινάκη μὲ τὸν τίτλο «In the Realm of Redemption», ποῦ τυπώθηκε στὴ Νέα Ἱόρκη καὶ ποῦ ἀποτελεῖ τὸ δευτέρον τόμο μίαις σειρᾶς μαθημάτων, κυρίως γιὰ τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν ὀρθοδόξων Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ σερῶτό του ὕψος καὶ ἡ τέχνη τοῦ συγγραφεῖα καὶ γράφῃ ἀπλᾶ, χωρὶς ὅμως νὰ κατατᾶ κορακτικὸς ἐκκολοῦσιν οἰονδήποτε ἀναγνώστη νὰ τὸ διαδᾶση ξεκούρατα καὶ μὲ ἀληθινὴ εὐχαρίστησι.

Ἰσως ἐκείνος ποῦ δὲν εἶναι κατατοπισμένος μὲ τὰ προβλήματα τοῦ ἀποδήμιου ἑλληνισμοῦ θὰ ἐσκέπτετο ὅτι Ἰσως εἶναι κορακτικὴ κόπῃς ἡ συστηματικὴ ἀνάπτυξις τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἀκολουθῶν ποῦ ἀναφέρονται στὰ ματρία τῆς Ἐκκλησίας. Ὅτι ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ μὴ παρουσιάζῃ ἡ βλῆ αὐτὴ γιὰ τὸ παιδί τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνο ποῦ χραιδίζεται γιὰ νὰ αἰσθάνεται ζωηρὴ ἔλξι πρὸς τὸ Κατηχητικὸ. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι τὰ Ἑλληνόπουλα τοῦ ἐξωτερικοῦ ζοῦν ὑπὸ ἰδιαίτερες συνθήκες καὶ ἡ θρησκευτικὴ τους κατάσταση παρουσιάζει ἰδιαίτερα προβλήματα. Τὸ ὅτι π.χ. εἰς τὸ σχολεῖο τους δὲν διδάσκονται θρησκευτικὰ, τὸ ὅτι τὰ περισσότερα δὲν καταλαβαίνουν ἑλληνικὰ, γιὰ νὰ μποροῦν στὴν Ἐκκλησία νὰ περακολουθοῦν τὴ θ. Λειτουργία καὶ τίς ἀκολουθίας, ἔχουν ὅς συνέπεια τὴν ἀνάγκη νὰ διδαχθοῦν τὰ παιδιὰ αὐτὰ ὀρισμένα πράγματα ποῦ τὰ ἄγνοοῦν.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁμοῦς εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ περισσόθεν τῶν μαθημάτων τοῦ κ. Κοκκινάκη θὰ ἐκέρδιζε γενικότερα ἀν ἐπιτάφειον, ἂν γινόταν προσπάθεια νὰ συνδεθῇ μὲ προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν παιδιῶν, ὅσα ἢ παροχῆ ὠρισμένων γνώσεων νὰ παρουσιάζονται συνδεδεμένη μὲ τὰ ἰδικά του ζητήματα. Γι' αὐτὸ θὰ ἦταν εὐχρῆς ἔργον, ἂν ἐπέμμενος τόμος αὐτῆς τῆς σειράς ἱκανοποιῆ καὶ τὴν ἀπαιτησὶ αὐτή.

Τὸ ἔργο τοῦ πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Ἀθ. Κοκκινάκη, μὲ τὴν ἐπιμελημένη ἐργασία τοῦ ἔργου: κοντὰ στίς γνωστές ἐργασίας τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Κορινθίας καὶ τοῦ ἀειμνήτου Κωνσταντίνου Καλλινίκου νὰ προσθέσῃ ἕνα ἀκόμα πολύτιμο βοήθημα γιὰ τὴ χριστιανικὴ μόρφωσι τοῦ ξενηταμένου Ἑλληνόπαιδος.

I. I. K.

Σαν Κωνσταντοπούλου, ἀντισταγγελέως Ἐφεσῶν: Ἡ κατὰ Σωκράτους γράφη. Νομικὴ, ἱστορικὴ, φιλοσοφικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἀνάλυσις τῆς κατηγορίας καὶ τῆς δίκης τοῦ μεγίστου τῶν σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἄν καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σ. Κωνσταντοπούλου εἶναι μελέτη ἐπιστημονικὴ, δὲν ἔχει ἐν τοῦτοις τίποτα ἀπὸ τὴν ξηρότητα ἢ ὅποια χαρακτηριστικὰ συνήθως παραοικίας ἐργασίας. Ἀντιθέτως, χάρις καὶ εἰς τὴν ἀπλῆν καὶ ὠραίαν διατύπωσιν τῶν νοημάτων, ἀποτελεῖ συγχρόνως ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖον πολὺ εὐχαρίστως θὰ παρακολουθήσῃ ὁ μῶσις μορφώσεως ἀναγνώστης. Ἐξαιρίζεται κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτὸ ἢ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ κατάσταση κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος καὶ κατόπιν, εἰδικότερον, ὁ τρόπος λειτουργίας τῆς δικαιοσύνης (δημόσιοι κατήγοροι, δικαστὰ καὶ δικαστήρια) κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ἀθήναις. Ἀκολουθεῖ νομικὴ καὶ οὐσιαστικὴ ἀνάλυσις τῆς κατηγορίας (κατὰ τὰ δύο αὐτῆς κεφάλαια) καὶ τέλος ἀνάλυσις καὶ κριτικὴ τῆς Ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους, τῆς ὁποίας καὶ παρατίθενται ἀποσπάσματα εἰς μετάφρασιν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ζωντανεύεται ἀληθῶς ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀναγνώστην ἡ δίκη ἐκείνη ἢ μνησιώδης διὰ τὴν προσοικότητα τοῦ κατηγορουμένου καὶ κταδίκου. Τὴν προσωπικότητα ἀκριθῶς τοῦ Σωκράτους, τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον του κατὰ τὴν δοκιμασίαν τῆς δίκης καὶ καταδίκης του, παρουσιάζει ζωηρότατα ὁ συγγραφεὺς, καθιστῶν τοιοῦτότροπος τὸ βιβλίον του ἐξαιρετικῶς ὠφέλιμον εἰς τὸν ἀναγνώστην. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κῆρυξος ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως πρόκειται περὶ ἀρίστια ἐργασίας, ἢ ὅποια ἔχει καὶ ἰδιαιτέραν ὄλως ἀξίαν διότι δίδει τὰς ὀρθὰς λύσεις εἰς τὰ προβλήματα τὰ ὅποια ἐγένεθησαν σχετικῶς πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῆς δίκης καὶ τὴν κατ' αὐτὴν συμπεριφορὰν τοῦ Σωκράτους.

N. B.

Φωτεινῆς Θ. Τζωρτζάκη: Ἱστορία παλιά καὶ νέα. Ἀφήγημα.

Ἡ «Ἱστορία παλιά καὶ νέα» εἶναι κατὰ σει-

ρὰν τὸ τρίτο παιδικὸ βιβλίον ποῦ ὡς «ἀφήγημα ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν παιδιῶν» ἔδωκε ἢ κ. Τζωρτζάκη σὰν ἀτομικὴ τῆς προσφορά εἰς τὴν φροντὴν μας παιδικὴ λογοτεχνία. Γιὰ τὰ δύο προηγουμένα βιβλία τῆς «τὸ ἡμερολόγιον δύο παιδιῶν» καὶ «θυμὸς καὶ ἀγάπη» ἔχει ἀχολογηθῆ παλαιότερα ἢ κριτικὴ στήλη τοῦ περιοδικοῦ μας.

Ἡ κ. Τζωρτζάκη, ποῦ, ὅπως εἶναι γνωστὸ, σὰν καλὴ μητέρα γράφει πρῶτα-πρῶτα γιὰ τὰ δικά της παιδιά, τώρα ποῦ τὰ παιδιά τῆς ἔχουν πιά μεγαλώσῃ, βρίσκει ἀφορμὴ, σὸ νέο τῆς βιβλίου, νὰ μιλήσῃ γιὰ τὸ δράμα τῆς κατοχῆς στὰ Ἑλληνόπουλα. Προσαρμῶσι τὸ γράψιμο πρὸς τίς ἀνάγκας τῆς ψυχῆς τῶν μεγάλων παιδιῶν καὶ στὴν ἱστορία τῆς Χρυσῆς καὶ τῶν ἄλλων παιδιῶν ποῦ ἐμφανίζονται στίς σελίδες τοῦ βιβλίου τῆς καὶ περιγράφει τὸ δράμα τῶν παιδιῶν μας ποῦ στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια ἔζησαν κάτω ἀπὸ τὴν δουλεία, τὴν «ἀνάγκη», τὴν ἀρρώστια.

Ἡ περιγραφή τῶν δυσκόλων ἐκείνων χρόνων στίς σελίδες τοῦ βιβλίου δὲν περιορίζεται σὲ ἐξωτερικὰ σκίτσα τῆς «ἀνάγκης» τῆς ἀρρώστιας τῆς μιζέριας ἀλλὰ ἐπεκτείνεται σὸ ψυχικὸ δράμα τοῦ ξεριζωμένου παιδιοῦ. Τὸ παιδί ποθεῖ χάσει τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας του ποθεῖ χάσει τὸ σπιτικὸν του μορεὶ νῆχ σὸ ἄσυλο ὅλα τοῦ κόσμου τὰ καλά, μὰ δὲν εἶναι χαρούμενον καὶ εὐτυχημένον. Τοῦ λείπει ἡ στοργὴ τῆς μάνας ποῦ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ. Κι' ἢ κ. Τζωρτζάκη τὸ δράμα τοῦ ξεριζωμένου παιδιοῦ μᾶς τὸ δίνει ἀνάγλυφο σὸ καινοῦργον τῆς βιβλίου.

Καὶ μαζὶ μὲ τὴν δυστυχία τῶν παιδιῶν μᾶς δίνει καὶ τὴν συμπόνια τῶν μεγάλων τὴν ἀγωνία τῶν μητέρων, τὴν καλὴν καρδιά τῶν γερόντων, ὅλα αὐτὰ, σὲ μιά χαριτωμένη διήγησι, ποῦ συγκινεῖ μὰ καὶ διδάσκει.

Λένε πὸς θὰ παρῶσιν πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ γίνῃ ἔργο τέχνης, ἢ δυστυχία καὶ ἱστορία τῆς κατοχῆς. Αὐτὰ ἰσχύουν γιὰ τὴ λογοτεχνία τῶν μεγάλων. Προκειμένου ὁμοῦς γιὰ τὸ παιδικὸ βιβλίον ἢ κ. Τζωρτζάκη ἔκανε πολὺ καλὴ ἀρχὴ γιὰ νὰ μάθουν τὰ μεγάλα μας παιδιά ἀπὸ ποιά δοκιμασία πέρασε ἡ φυλὴ μας στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια.

Μὰ τὸ νὰ φροντίσῃ νὰ εἶναι τὸ βιβλίον τῆς ἀναπαράστασις τῆς ἀλήθειας καὶ νὰ μὴν ἔχῃ ἐπιτηδεύσεις καὶ περιττολογίας μῆσα στίς σελίδες του, ἐπέτυχε νὰ δώσῃ στὰ παιδιά μας ἕνα καλοπροσέγγιστο ἑλληνικὸ βιβλίον. Καὶ τὰ παιδιά μας ἔχουν ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ κάθε τι, τὸ ἀληθινὸ νὰ δοῦν καὶ νὰ προσέξουν τὸ ἠρωτικὸ καὶ τὸ ἀξίολογο. Δὲν ἔχει σημασία ἂν τὸ βιβλίον αὐτὸ δὲν εἶναι ἁεροβόθρας, ἂν δὲν ἔχῃ ἀνόητες καὶ περιττὰς φιλολογικῆς γαρνιτούρας. Σημασία ἔχει τὸ δὲ τὴν ἱστορία τῆς Χρυσῆς, τοῦ Βαγγέλη, τῆς Εἰρήνης, τοῦ Φωτάκη, τῆς Ἰωάννας, τῆς Κυρᾶ-Πηνελόπης, τῆς Κυρᾶ-Χαρικλείας, τοῦ Μπαρμπά Γιαννακοῦ, μποροῦν νὰ τὴν νιώσουν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα. Νὰ τὴν κάνουν δική τους, νὰ θρῆψουν μ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν τους, νὰ δραματοποιῶν ἕνα καλύτερο αἴθριο καὶ νὰ παρ-

σουν εὐχάριστες ὄψεις, διαδίζοντας τίς σαλίδες τοῦ βιβλίου ρουφώντας μ' ὄλη τους τὴν ψυχὴ τὴν ἑλληνικότητα τοῦ μῦθου.

Σ. ΚΑΛΗΣΠΕΡΗΣ

Κ. Ι. Κίτσου—Ι. Α. Κιτσάρη—Γ. Ν. Κωσταδήμα, διδασκάλων: 'Ο Νέος Ἑλληνὴν διδασκαλὸς (στὸ Σχολεῖο καὶ στὴν Κοινωνία).

Ἄπ' τὰ Ἰωάννινα μᾶς ἔρχεται τὸ παραπάνω βιβλιαράκι. Καὶ μὲ τὴν ἐξοτηρικὴ τοῦ ἐμφάνει μάρτυρα τὴν ἀνεπάρκεια τῶν οἰκονομικῶν μέσων, τίς τόσες τεχνικὲς δυσκολίες ποῦ συνάντησαν στὴν ἐκτέλεσίν του οἱ τρεῖς νέοι δάσκαλοι (τῆ σιγμῆ πού—πῶς νὰ μὴ τὸ θεμηθῆ κανεῖς;—τόσα ἀσήμαντα ἢ καὶ βλαβερὰ βιβλία κυκλοφοροῦν σ' ἐκδόσεις πολυταλαιᾶς, ἐδῶ στὴν πρωτεύουσα ἰδίως).

Κι' ὅμως μέγα σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ βιβλιαράκι μὲ τὸ φτηνὸ χαρτὶ μιλάει γιὰ τὰ ζητήματά τοῦ κλάδου τῶν τρεῖς δάσκαλοι μὲ ἀληθινὴ κατανόησι καὶ ἀγάπῃ γιὰ τὸ μεγάλο ἔργο ποῦδουν ἀναλάβεαι καί, τὸ ἀκόμη σπουδαιότερο, φωτισμένοι ἀπ' τὴν ἀλήθεια, ὅτι ἀγωγὴ χωρὶς χριστιανισμὸ δὲν γίνεται.

Πρέπει νὰ εὐχηθῶμε ν' ἀκουστῇ ὁ φωνὴ τῶν τριῶν αὐτῶν νέων δασκάλων—νὰ διαδρατῆ τὸ βιβλίον τους—ἀπ' ὄλους τοὺς συναδέλφους τῶν ἀλλὰ κι' ἀπ' ὄλους τοὺς σπουδάζουν ἀκόμη κι' ἐτοιμάζονται γιὰ τὸ διδασκαλικὸ στάδιο. Ἡ φλόγα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ποῦ ἔχει ἐμπνεύσει τὸ βιβλίον αὐτό, συντηρημένη ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῶν ἀποφθεῶν του, θὰ μεταδοῖ καὶ θὰ σπρώξῃ κι' ἄλλους, ἀπὸ ἄλλοι γραμματοδιδασκαλοὶ νὰ γίνουν ἐμπνευσμένοι ὄηγοι τῆς καινούργιας γενεᾶς. Κι' ἔχουμε τότε ἀνάγκη ἀπὸ τέτοιους ἀπεριωμένους στὸ ἔργο τῶν δασκάλων!

N. B.

Ἄντ. Φλ. Κατσουροῦ: Κουρσάροι καὶ σκλάβοι. Ἀνέκδοτα Μυκονιάτικα καὶ Συριανὰ ἔγγραφα.

Τὸ μικρὸν αὐτὸ τεῦχος, τυπωμένον εἰς τὴν Σῆρον, μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν παρουσιάζει εἰκοσιπέντε ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας, ἀναρρόματα εἰς τὴν δύσκολον ζωὴν τὴν ὁποῖαν διήγον τότε οἱ Κυκλαδίται ἕξ αἰτίας τῶν ἐπιδρομῶν τῶν κουρσάρων. Πρωτάσσεται σύντομος ἱστορικὴ εἰσαγωγή.

Marie Petrie. Art and Regeneration.

Ἐἰς τὴν τέχνην γιὰ τὴν τέχνην ὁπῆρξε τὸ σύνθημα τῶν ἀνθρώπων τῆς τέχνης γιὰ ἕνα ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα μὲ τὸ γνωστὸ ἀποτέλεσμα τῆς γελοιοποιήσεως τῆς εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ σουρεαλισμοῦ εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ φουτουρισμοῦ.

Ἄλλὰ δὲν ἔλειψε ποτέ, καὶ δταν ἀκόμη τὸ σύνθημα αὐτὸ φαινόταν νὰ λάμπει σὺν κατὶ ποῦ ἔβιαι τῆς καλύτερης ὑποσχέσεως γιὰ τὴν τέχνην, ἢ προσπάθειά νὰ ἐμφανισθῆ ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς τέχνης ἐν σχέσει μὲ τὴν ὄλη ζωὴ τοῦ ἀτόμου. Καὶ ἀκριβῶς ἕνα πραγματικὰ δυναμικὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ εἴδους εἶναι καὶ τὸ βιβλίον τῆς Marie Petrie «Art and Regeneration».

Ἡ σ. ζῶντας ἢ ἰδία τὴν τέχνην σὺν ζωγράφῳ καὶ δάσκαλῳ τῆς ζωγραφικῆς βλέπει τὴν τέχνην σὺν μιᾷ ἀποστολῇ, ἀποστολῇ ποῦ ἔχει σὺν σκοπὸ τῆς τὴν πνευματικὴ καὶ φυσικὴ ἀναγέννησι τοῦ ἀκτατάτου πολιτισμοῦ τοῦ ὁποῖου ὄλοι ζῶμεν τίς σήμερες.

Διαβλέποντας ἢ σ. τὸν κίνδυνον μιᾶς τοποθετήσεως τῆς τέχνης ὡς ἀντικειμένου λατρειᾶς ἢ μιᾶς περιφρονήσεως τῆς προσπαθεῖ νὰ μελετήσῃ τὸ θέμα τῆς τελείως ἀντικειμενικῆς δίνοντας μιᾷ ὀρθῇ τοποθέτησι στὴν τέχνην ἀνάμεσα στὸ σύνολο τῶν ἀξιών.

Καὶ ἢ προσπάθειά τῆς αὐτῆ ἔχει ἀκόμη μεγαλύτερη ἀξία ἔνθ δὲν ὕστεραι εἰς πλάτος—ἀντιματωπίζει πολὺπλευρα τὸ θέμα—συγχρόνως ἐδαθῶναι μὲ ἕνα σοβαρὸ στοιχασμὸ στὰ διάφορα ἐπιμέρους προβλήματα ποῦ παρουσιάζονται πᾶνω στὴν ἔρευνα ποῦ κάνει ἢ συγγραφεῦς.

Ἄγχως νὰ ξεχωρίσῃ τὸν ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν τέχνην προσπαθεῖ νὰ ἐμβαθύνει στὴν σχέσι ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ αὐτὰ τὰ δύο καὶ νὰ ἀξιολογήσῃ τὴν δευτέραν σὺν μιᾷ δυνάμει ποῦ ἔχει πολλὰ νὰ προσφέρει στὸν κουρασμένο ἀπὸ τὰ αἰσιμικά καὶ κοινωνικὰ προβλήματα ἀνθρώπου.

Ἡ τριλογία τὴν ὁποῖα εἶδμεν στὰ ἄρθρα γραμμῆς τῶν «Ἀκτινῶν», ἀνθρωπολογία, κοινωνιολογία καὶ ψυχολογία βλέπομε νὰ ἐπιστρατεύεται ἀπὸ τὴν σ. ἐνθ ἢ ἐμβαθύνει αὐτὴ ἢ ἐπιστημονικὴν στὸ ὄλο θέμα τῆς ἐπιτρέπει νὰ δῶσι μιᾷ δολοκληρωμένην εἰκόνα τῆς τέχνης σὺν δημιουργίας, δημιουργίας ποῦ προσφέρει βέβαια πολλὰ στοὺς ἄλλους μὰ καὶ ποῦ δὲν εἶναι ξένη ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ καλλιτέχνου.

Καὶ στὸ μὲν ἀνθρωπολογικὸ κεφάλαιο βλέπομε αὐτὸ ποῦ καὶ πιὸ πᾶνω παρατηρήσαμε πῶς ὀντολογικὰ θελαθῆ ἡ τέχνη εἶναι μιᾷ ἐκουήσεως γιὰ τὸν ἀνθρώπου καὶ μιᾷ χαρὰ ποῦ προσέρχεται ἀπὸ τὴν ψυχικὴ ἱκανοποίησι ποῦ τοῦ δίνει, στὸ δὲ κοινωνιολογικὸ καὶ ψυχολογικὸ κεφάλαιο ἔχουμε μᾶλλον γιὰ τὸν ἀνθρώπου ἕνα «πρέπει» ποῦ αἰτιολογεῖται μὲ μιᾷ χαρακτηριστικὴν ἐπιστημονικὴν ἐπιχειρηματολογία.

Ἡ κοινωνία, ποῦ τότε ἀνάγκη ἔχει ἀπὸ ἀνεύτερες ἀξίας δὲν μπορεῖ νὰ ἀγνοήσῃ τὴν τέχνην. Αὐτὴ μπορεῖ νὰ λεπτύνει τὴν ψυχὴν, αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐσκολλήσῃ τὴν ἀνθρώπινην ὑπαρξιν ἀπὸ τὴν ὀλιστικὴν ἀνέλπησι τῆς ζωῆς. Καὶ ἂν κανεῖς δὲν βλέπει τὴν ἐπίδρασι αὐτῆ τῆς τέχνης ἐν σχέσει μὲ τὸν ἠθικῶς «normal» δὲν ἀργεῖ νὰ δεῖ, μὲ τὴν βοήθειαν αὐτῆς τῆς μελέτης τῆς σ. τὴν ἐπίδρασι τῆς τέχνης πᾶνω στὸν ἠθικῶς ἀνώμαλο. Ἡ τέχνη καὶ οἱ φυλακισμένοι, ἢ τέχνη καὶ τὸ παιδί τῶν «Slum» καὶ ἄλλα μὰ προσοχὴ δουλειᾶν ἔματα τοῦ βιβλίου παρουσιάζουν τὴν δημιουργικὴν, γιὰ μιᾷ ἀναμόρφωσι

της κοινωνίας δύναμι της τέχνης και ειδικότερα της πλαστικής— με την οποία κυρίως η σ. ασχολείται— τέχνης.

Ἄλλα καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ψυχολογία ἡ τέχνη ἐρχεται νὰ παρουσιάσῃ τὴν δυναμικότητά της ὡς ἓνα ὄργανο ποῦ μὲ κατάλληλη χρῆσις μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ κάθε ἄνθρωπο καὶ εἰδικά τὸ παιδί σὰ μιά ἁρμονικὴ συζύγισσι τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων πρὸς τὸν ἕξω κόσμον. Τὸ παιδί ποῦ φιλάγει κατὰ μὲ τὴν χέρια του ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ζῆσσι τὴν χαρὰ τῆς δημιουργίας καὶ νὰ δώσῃ μιά χρήσιμη γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του διαέφοδο στὴς ἱκανότητάς του. Καὶ ἐδῶ πάλι τὸ παράδειγμα τοῦ ψυχικῶς καὶ φυσικῶς ἀνωμαλοῦ ἀτόμου ἐρχεται νὰ μᾶς βοηθήσῃ μὲ τὴν ἐπίδρασι ποῦ αὐτὸ ὑφίσταται ἀπὸ τὴν τέχνη.

Ἐνῶ ἡ παρεξηγημένη τέχνη ἀρροσταίνει— γιὰτί δχι καὶ δὲν σκοπῶνε ἀνατιναζόντας στὰ σύννεφα καὶ γκρμίζοντας ἀπὸ καὶ στὴν καταστροφή, στὴν αὐτοκτονία τὸν καλλιτέχνη, ἡ ἀξιολογημένη ἢ «ἀναγεννώσα»—ὅπως τὴν λέει ἡ σ. τέχνη—ἔχει θεραπευτικὰς μὲ ἐκδηλα τὰ ἀποτελέσματά της ἰδιότητας.

Τὸ παιδί π.χ. τὸ τυρόδὸ γιὰ ὅποιονδήποτε φυσικὴ ἢ πνευματικὴ ἀνωμαλία ἀνίκανο γιὰ κάθε δουλειὰ βρίσκει τὸ δρόμο τῆς ἐπιτυχίας κοντὰ στὴν δημιουργία, κοντὰ στὴν τέχνη γιὰτί στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ τέχνη, ὅπως χαρακτηριστακὰ παρατηρεῖ ἡ σ. εἶναι ἓνας δρόμος ποῦ ὀδηγεῖ στὸ Θεό. Ἐκεῖνον ποῦ ὁ Jung προτείνει, σὲ τέτοιαις περιπτώσει, γιὰ τοὺς πιστοὺς, τὴν συνέπεισι δηλαδὴ στὴν χριστιανικὴ ζωὴ, προτείνει ἡ σ. μὲ ἄλλο τρόπο γιὰ τὸν ἄπιστο τὸν ἀπογοητευμένο ἀπὸ τὴν ζωὴ. Τὸ μαλάκωμα τῆς ψυχῆς ποῦ προέρχεται ἀπὸ μιά τέχνη καλλιστημένη μὲ σκοπιμότητα ἀνοίγει τὸ δρόμο πρὸς τὴν Πιστι καὶ τοποθετεῖ τὴν τέχνη σὰ μιά θέσι ποῦ λίγοι μᾶχρι σήμερα εἶχαν οικεθεῖ.

Ὅχι λοιπὸν «τέχνη γιὰ τὴν τέχνη». Ὅχι ὁ περτίρησι ἢ ὑποτίρησι της. Ἄλλὰ ἀντιμετώπισι τῆς μὲ ἀντικειμενικότητα λογικὴ ποῦ ὀδηγεῖ στὰ συμπέρασματα στὰ ὅποια ὀδηγεῖ καὶ τὸ διάθεσμα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τῆς Petrie. Καὶ ἔχουμ μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ μιά ἀξιολογημένη τέχνη γιὰτί αὐτὴ τὴν ἀνάγκη τὴν ὑπαγορεύει ἡ κρίσις τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἄλλὰ τότε ἡ τέχνη θὰ εἶναι ἀξιολογημένη ὅταν, ὅπως καὶ ἡ σ. λέει, θὰ ἐπιτρέπει σὸν καλλιτέχνη νὰ δώσῃ ἀνάλογο ρόλο στὴν ψυχῇ, στὸ σῶμα καὶ στὸ πνευμα ποῦ θὰ ἐμφανίσῃ μιά πραγματικὰ ἐκκληρωμένη δημιουργία.

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀξιολογεῖ τὴν τέχνη, λέει τι πρέπει νὰ γίνῃ, μὰ δὲν μᾶς δίνει τὸ πῶς θὰ γίνῃ ἐκεῖνο ποῦ πρέπει. Ἀπομένει λοιπὸν σὰ μᾶς νὰ δοθῇ τὸ πῶς ἢ «δυνάμει» δημιουργικὴ ἱκανότης τῆς τέχνης θὰ γίνῃ καὶ «ἐνεργετικὰ» τέτοια. Καὶ γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν θὰ εἶναι κανεὶς τίποτα νὰ σημειώσῃι παρὰ μιά παρακομπὴ στὸ ταῦχος τῶν «Ἀκτιῶν» τοῦ π. Δεκεμβρίου ὅπου ὁ Π. Μαλίτης ἀναπτύσσει ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν «Ἀκτιῶν» τὸ ζήτημα αὐτὸ.

Δ. Σ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟΝ

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ SWANWING

Πλησίον τοῦ Derby, διακῶσι χιλιόμετρα πρὸς βορρᾶν τοῦ Λονδίνου, εἰς τὸ μικρὸ χωριὸν τοῦ Swanwinc, ὑπάρχει μῆσα εἰς ἓνα ἀπέραντον καὶ ὀρατότατον κτήμα, μιά θαυμασία ἐγκαταστάσις διὰ φοιτητάς. Κέντρον αὐτῆς τῆς ἐγκαταστάσεως εἶναι μιά γραφικὴ ἐπαυλις, ἡ ὅποια πλασιώνεται ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μικρὰ καὶ κομψὰ κτίρια, ἐφοδιασμένα μὲ ὅλας τὰς ἀνάσεις τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ καὶ ποῦ μᾶς ἀντιτάσῃ ἀνάτης ἔτος τὸν 400 φοιτητῶν.

Ἀπὸ τὸ μέρος ἐδιαλέξαν ἡ Φοιτητικὴ Χριστιανικὴ Κίνησις τῆς Ἀγγλίας (Student Christian Movement), διὰ νὰ διοργανώσῃ τοῦτο τὸ καλοκαίρι, δύο σπουδαίας συγκεντρώσεις τῶν κυριωτέρων μελῶν της. Ἡ πρώτη, ἡ ὅποια ἤδη ἔχει ἄρχισι ἀπὸ τῆς 11ης τρέχ. μηνός, ἔχει σκοπὸν βιβλικῶν, δηλ. αἱ δέκα ἡμέραι της εἶναι ἀφιερθεμένοι μόνον εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐρμηνείαν τῆς Βίβλου καὶ ἰδιαίτερος τῶν τελευταίων κεφαλαίων τοῦ Ἡσαίου. Ἡ δευτέρα ἡ ὅποια θὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως μετὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης, θὰ εἶναι σειρά διαλέξεων ἐπὶ τοῦ θέματος «Ὁ πολιτισμὸς ἀφορᾷ τοὺς Χριστιανοὺς;» «Should Christians be concerned with Civilization?».

Περίπου 350 φοιτηταί, ἔχουν συγκεντρωθεῖ τώρα εἰς τὸ πρῶτον συνέδριον. Οἱ περισσότεροι εἶναι Ἀγγλοί, τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ὁξφόρδης, τοῦ Καμπριτζ, τοῦ Αἰδερπουλ τοῦ Ἐδινβούργου καὶ ἄλλων, ποῦ εἶναι μέλη τῆς S.C.M. Ὑπάρχουν καὶ ἀντιπροσωπεύει ἐξἑνῶν φοιτητῶν Ἀμερικανῶν, Γάλλων, Σουηθῶν, Νορβηγῶν, Ἑλβετῶν, Γερμανῶν, ὡς ἐπίσης καὶ μιά πολυμελής ὁμάς ἀπὸ Ἑλλήνας φοιτητάς τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Παρισίων.

Τὸ πρόγραμμα τῆς συγκεντρώσεως περιλαμβάνει κοινὴν προσευχὴν πρωτῶν καὶ βραδυνῶν, διαλέξεις, κηρύγματα, μελέτην τῆς Βίβλου καθ' ὁμάδας, συζητήσεις ἐπὶ κοινωνικῶν ζητημάτων καὶ ὅρας ψυχολογίας. Ὅλα γίνονται μὲ τάξιν καὶ ἀκριβείαν. Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀγάπη, ἡ ἀπλότης, ἡ ἀγνότης καὶ πρὸ παντός ἡ καταπόνησι τῶν εὐθυνῶν καὶ τῶν καθηκόντων τῆς Χριστιανικῆς ἀποστολῆς τοῦ φοιτητοῦ.

Εἰς τὴν συγκέντρωσιν λαμβάνουμ μέρος δχι μόνον φοιτηταί, ἀλλὰ καὶ σπουδακίαι προσωπικότητες τῆς Ἀγγλικῆς Χριστιανικῆς Κινήσεως, ὅπως ὁ Rev. Milford τοῦ Magdalen Κολλεγίου τῆς Ὁξφόρδης, ὁ Macintyre τοῦ Queen Mary Κολλεγίου τοῦ Λονδίνου, ὁ Davis McCaughey τοῦ Penybroke Κολλεγίου τοῦ Καμπριτζ καὶ ὁ R. Stagles τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Κολλεγίου τοῦ Λονδίνου.

Πῶσα θὰ ἠμποροθῶσ κανεὶς νὰ γράψῃ διὰ τὴν Χριστιανικὴν ἀτμόσφαιραν αὐτῆς τῆς ὑπερῶου συγκεντρώσεως! Πῶσον εἶναι παρήγορον ἀλλὰ καὶ ἀξιοθαύμαστον συγχρόνως νὰ βλέπῃ κανεὶς νεαροὺς φοιτητάς καὶ φοιτητριάς, ἀδελ-

φωμένους να παράγινται με τόσην φλόγα διὰ τὰ χριστιανικὰ ἰδεώδη! Ἡ συγκέντρωσις τοῦ Swallow πρὸς τὴν ἀληθινότητα εἰς ἄλλους ἔκκενους ποῦ εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν παρακολουθήσουν. Θὰ ἦτο παράλειψις, ἂν δὲν ἔγραφα καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν οὐμίδα, ἣ ὅποια ἔγινεν ἀντικείμενον θερμῶν φιλικῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους ὄλων τῶν ἄλλων φοιτητῶν. Οἱ φοιτητὰί μας ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς των ἤλθον καὶ ἔμεινον εἰς στενὴν ἐπαφὴν μὲ ἄλλους. Εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν, ἐκτὸς τοῦ προγράμματος, ἀνέπτυξαν τὰ τῆς συγχρόνου χριστιανικῆς κινήσεως τῆς Πατρίδος μας καὶ ὀφείλω νὰ τονίσω διὰ τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν ἤκουσαν τὰ ὅσα σήμερον παρουσιάζει τὸ Χριστιανικὸν κίνημα τῆς Ἑλλάδος εἰς ἕλας τὰς ἐκδηλώσεις του. Μὲ μὲγάλον δὲ ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν πνευματικὴν Ἑλλάδα καὶ μὲ συγκίνησιν τοὺς πρόσπερσαν καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς των.

M. K.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Κ. Ἀσπ. Ἐνταῦθα. Ὁροῖον εἰς ἀπλότητα καὶ γνησίαν εὐλαβείαν τὸ ποιῆμα σας. Εὐχαριστῶς θὰ ἰδοῦμε καὶ κατὰ ἄλλο δικό σας — κ. Σ. Κοντ. Ἐνταῦθα. Εὐρίσκεισθε εἰς καλὸν δρόμον. Ὁ στίχος σας χρειάζεται ἀκόμη ἐπεξεργασίαν. Προσέξτε τὰς ὁμοιοκαταληξίας αἱ ὅποια προκαλοῦν. — κ. Χρ. Ἰζαφ. Ν. Φάληρον. Τὸ γράμμα σας μετ' ἠγαθήτητος. Ὁ σεβασμὸς τῆς προσωπικότητος τοῦ γράφοντος, ἐμπνεῖ πάντοτε τὰς ὀδοδείξεις μας. Ἀπὸ τὴν νέαν σας συνεργασίαν ἐνισχυομεθα εἰς τὴν ἀντίληψιν μας διὰ ἐρᾶζεσθε πολὺ καλλίτερα τὸ τετράστιχον ἀπὸ τὸν ἐλευθερον στίχον. Ἐργασθῆτε καὶ ὁ στίχος σας θὰ ἀποδώσῃ. Νὰ εἰσοθε βέλαιος. — κ. Ν. Λίβαν. Κἀίρο. Πολὺ καλὸ τὸ ποιῆμα. Ἡ εἰλικρινεία του καὶ ὁ ἀδωρητισμὸς του συγκινοῦν. Ἐπιμελήσθε ὅμως τὸ μέτρον καὶ τῆς μουσικότητος τοῦ στίχου σας. κ. Γ. Ἰουστον Βόλον. Παρουσιάζετε αἰσθητὴν βελτίωσιν. Ἡ «Κληρονομία ἀγῶνα» ἔχει πολλὰ πλεονακτῆματα ἐν συγκρίσει μὲ τὰ προηγουμένα σας. Τὸ ὄφρσ μονον πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγώτερον δέξ καὶ τραχὺ. Ὅχι μεγαλόστομος φράσεις. Ἡ ἀπλότης ποτὲ δὲν βλάπτει. — κ. Στυλ. Μανωλ. Ἐνταῦθα. Ἡ ἐμπνευσις καλὴ, ἀλλ' ὁ στίχος σας ὀστερτε. Πρέπει νὰ διορθώσῃτε ποιήσιν καὶ στιχογραφίην. Καί... μὴ βιάζεσθε! κ. Θεοδ. Στάμ. Ἐνταῦθα. Δυστυχῶς καὶ τὰ δύο ἄρθρα εἶναι ἐκτεταμένα καὶ ἔχουν τὴν θέσιν των μᾶλλον εἰς εἰδικὸς θεολογικὸν περιοδικόν. — δ. Καλ. Κίν. Ξυλόκαστρον. — Τὸ νέον ποιῆμα σας ὀστερτε ἀπὸ τὸ προηγουμένον εἰς μουσικότητα καὶ τεχνικήν. Ἡ εἰλικρινεία καὶ ὁ ἀδωρητισμὸς του ἔχρησιζοντο κάποιον ἐξεργεσίαν. Κοιρασθήκατε; — κ. Στ. Καπετ. Θεσσαλονίκη. Πολὺ καλὸ. Ἡ ἐπιμελεία σας πιστεύομεν διὰ τὴν ἀποδόσῃ. — κ. Σωτ. Κα-

ραθ. Γαλάτσι. Τὸ πρώτον ποιῆμα σας κατὰ ἡλθον διὰ παιδικὸν περιοδικόν. Τὸ δεύτερον ὀστερτε πολὺ εἰς τεχνικήν. Δοκιμαστέ νεὰ θέματα ὀπως σὰς εἶδεν ὀδοδειχθῆ. — κ. Πετρ. Ματθ. Δράμα. Ὁραία ἡ ἐμπνευσις καὶ ὁ ἀδωρητισμὸς τοῦ ποιήματος σας. Ὑστερτε ὀμως εἰς τὴν τεχνικήν. Διαρᾶξτε στιχογραφίην καὶ ποιήματα γνηστώτων ποιητῶν. — κ. Δ. Ζαγ. Ἐνταῦθα. Ὁ ἐλεύθερος στίχος ἔχει ἀπαιτήσεις. Χρειάζεται καὶ κάποιον πειθαρχίαν τὴν ὀποῖαν δυστυχῶς δὲν βλέπομεν εἰς τὴν «Παρθένισσά» σας. Σὰς συνιστῶμεν νὰ ἀποφεύγετε κάθε μεγαλοστομίαν. Ἡ ἀπλότης εἶναι πάντοτε κέρδος. — κ. Α. Ξ. Λαμίαν. Τὸ ποιῆμα σας ὀπως ἐμπνευσις πολὺ καλόν. Ὑστερτε εἰς τεχνικήν. Διαρᾶξτε λογοτεχνίαν καὶ ποιήσιν. Τὸ ψευδώνυμον ποῦ προτινέτε τὸ χρῆσιμοποιεῖ δυστυχῶς ἄλλος συνεργάτης. — δ. Α. Σιδρ. Ἐνταῦθα. Τὸ νέον σας ποιῆμα ἀπὸ τὰ καλλίτερα σας. Ἡ ἀπλότης του συγκινεῖ. — κ. Ν. Κ. Θαν. Λαμίαν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ἔπιτολήν σας. Τὸ ποιῆμα σας δυστυχῶς ἔχει πολλὰς ἐλλείψεις. Σὰς συνιστῶμεν νὰ διορθώσῃτε στιχογραφίην καὶ λογοτεχνίαν γενικώτερον. — κ. Γ. Α. Λαμ. Ἐνταῦθα. Εὐχαριστῶς ἐδιδάσκασμεν ὀπως γράφατε εἰς τὴν ἐπιτολήν σας. Ἐναυτικῶς ὀμως δὲν ἡμποροῦμεν νὰ σας γράφομεν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν περὶ τῆς μορφῆς. Περᾶστε ἀπὸ τὰ γραφεῖα μας Τρίτην 7-8 διὰ προφορικὴν συνενόησιν. — κ. Ζ. Χαρ. Μοσχάτον. Τὸ ποιῆμα σας ὀχι ἐπιτυχές. Ἄν θέλατε νὰ ἀσχοληθῆτε μὲ τὴν λογοτεχνίαν πρέπει συστηματικῶς νὰ ἀσχοληθῆτε μὲ αὐτήν. — κ. Δ. Σταυρ. Θεσσαλονίκη. Ἡ ἐπιτολή σας διεβιβάσθη εἰς συνεργάτην μας. Τὰ ὀρθρα μας ἔχουν ἀνάγκη τῆς στιχογραφίης δὲν μας. Ἐχέτε ἀπολώλους δικαίον τὴν χρῆσιζομεθα ἀνθρώπων. — κ. Γ. Δασκαλ. Ἐνταῦθα. — Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας. Τὸ θέμα τῶν ὀρθανῶν μας, ὀπως καὶ οὐς γράφατε, δημοφιλῆ πολλὰς σκέψεις. Αἱ ὀδοδείξεις σας ἐλήφθησαν ὀπως ὀφιν. — κ. Κ. Μηστ. Θεσσαλονίκη. — Τὸ «τελευταῖο τραγούδι» πολὺ καλόν ὀπως ποιήσῃ. Μεγάλο τὸ θέμα καὶ ἀξιόλογος ἡ προσπάθεια σας νὰ νικήσῃτε τὴν δυσκολίαν του μὲ πλοῦσιν ἡρωισμόν. Ὁ στίχος σας ἐξαιρετός. — κ. Παύλ. Σπυρ. Ἄγρινον. Τὸ «στ' ἀκροαλίτι» ἀπὸ τὰ καλλίτερα. Τὸ γ' τετράστιχον ἔχει τὴν μουσικότητα ποῦ ἀπαιτεῖ ὁ ἐλεύθερος στίχος. Ἄν ὀλοι οἱ στίχοι ἔχουν αὐτὴν τὴν ἀρμονικότητα, τότε μάλιστα, νὰ γράφατε εἰς ἐλεύθερον στίχον. — κ. Δ. Τ. Ε. Θεσσαλονίκη. Δυστυχῶς μόνον τὸ ὀστ' ἄριθ 35 τῶν ὀρθανῶν ἔχουν μεμονωμένον. — Κατὰ τὰ λοιπὰ, ἐν νομίζετε διὰ μὲ τὰ ἄρθρα τὸ ὀποῖα ἐπικαλοῦνται τὴν χριστιανικήν ἀγάπην ὀπως βλάσφημον διὰ τὰς φοβερὰς πηγάς, αἱ ὀποῖα βλασκάνουν τὸν λαόν μας, διὰ μὲ τὰ ἄρθρα αὐτὰ... ἔγκαταλείπεται ὁ χριστιανικός δρόμος. — Ἄν φρονήτε διὰ τὸ χριστιανικὸν δρόμον θὰ ἦτο, ὀπως ὁ λευτῆς καὶ ὁ ἱερεὺς τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου, νὰ ἀντιπαρῶμεθα τὰ τραύματα καὶ τὴν σμερνήν ἀγνείαν καὶ τὰ ζωτικὰ προβλήματα καὶ τὸν περὶ ζωῆς ἡ θανάτου ἀγῶνα τοῦ λαοῦ μας. Ἄν λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν ἐνώπιον αὐτῆς τῆς ποτοφανοῦς διὰ τὴν ἱστορίαν τραγωδίας ἔχετε, τότε... τότε σεβῶμεθα τὰς ἀντιλήψεις σας, ἀλλὰ περιμένον νὰ σεβασθῆτε καὶ σὲς τὰς ἀντιλήψεις μας, ἡ μᾶλλον τὰς ἀντιλήψεις ἐνός λαοῦ, ποῦ περὶ νὰ τὰς κρῖσιματέρας στιγμὰς τῆς ἱστορίας του!

Περιοδικόν «Ἀκτίνες», ὀργανοντῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» — Ἐκδ. Χριστ. Ἐνώσ. «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὀδὸς Καρότου 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35-023 — Θεσσαλονίκη: Ἄγ. Σοφίας 88. — Πειραιῶς: Τσαμαδοῦ καὶ Κολοκοτρώνη 67. — Ἐπαύσεως: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία: Ποικίλης 5 Ἀθήναι. — Ἐτησίαν ἀνδρομῆ ὀρ. 15.000, ἐξωτερικὸς δολλ. Β ἢ Α. Ἀγγλίας 1 /-. — Προστ. τυπογραφίου: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλη 176. — Χειρόγραφα, δημοφιλῶμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.